

ममो तस्स भगवतो जरहतो सम्मा सम्बुडस्स

आनन्द भूमि

प्रकाशक

आनन्दकुटी विहार गुठी, स्वयम्भू

[सं. द. नं. १/०३१ प्र. जि. अ. का. का.]

वर्ष ३

अङ्क ६, १०

ने. सं. १०६६

ई. सं. १९७६

वार्षिक रू ५१-

मूल्य रू ११-

'आनन्द भूमि' को नियम

- १) 'आनन्द भूमि' आनन्दकुटी विहार गुठिको मासिक मुख-पत्र हो । 'आनन्द भूमि' पूर्णनामा निस्कन्छ ।
- २) यसको वार्षिक चन्दा रू० ५/-, अर्ध वार्षिक रू० ३/-, एक प्रतिको रू० १/-, जुन महिनामा पनि ग्राहक बन्न सकिन्छ ।
- ३) बुद्ध-धर्म सम्बन्धी लेख मात्र यत्नमा छापिने छ ।
- ४) कुनै लेखकद्वारा प्रकट भएको विचारको उत्तरवायी सम्पादक भण्डल हुने छैन ।
- ५) प्रबन्ध सम्बन्धी पत्र व्यवहार र चन्दा व्यवस्थापकको नाममा पठाउनु पर्छ । पत्र व्यवहार गदाबिरि आफ्नो ग्राहक संख्या, पूरा नाम ठेगाना राओसित लेखी पठाउनु पर्छ ।
- ६) पत्रिका नलिने भएको खण्डमा वा आपत्ता ठेगाना हेरफेर गर्नु परेमा एक महिना अगाडि नै व्यवस्थापकलाई सूचना दिइनु पर्छ ।
- ७) कुनै पनि रचना प्रकाशित गर्ने वा नगर्ने अधिकार सम्पादक भण्डलमै रहनेछ ।

आनन्द भूमि कार्यालय
आनन्दकुटी, स्वयम्भू, काठमाडौं

विषय सूचि

१. बुद्ध वचनामृत		१
२. महाप्रजापति गौतमीको परिचय-१	- भिक्षु अनूतानन्द	२
३. वज्रयानी चिकित्साविधि-एक अध्ययन-३	-डा. होमराज बच्चाचार्य	६
४. लोक-नीति (मूल पालि)	- अनु. भिक्षु अनिरुद्ध	८
५. पूजा	- भदन्त आनन्द कौसल्यायन	१०
६. तिपु म्ये	- आनन्द शाक्य	१२
७. गुरु	- बर्मी मागुणवती अनगारिका	१३
८. मङ्गल	- अष्टगोभा शाक्य	१५
९. मैत्री-भावना	- लाभरत्न तुलाधर	१७
१०. कठिन चीवरया वारे पौ		१८
११. बुद्ध शरणं गच्छामि	- ललितराज वैद्य	१९
१२. मन बलाके मा:	- लक्ष्मीदेवी मानन्धर	२०
१३. थाइलैण्डया पत्र	- श्रामणेर सुमेध	२१
१४. समाचार		२२

“चरथ भिक्खवे चारिकं बहुजन हिताय बहुजन सुखाय लोकानुकम्पाय अत्थाय
हिताय सुखाय देवमनुस्सानं । देसेथ भिक्खवे धम्मं आदिकल्याणं मज्जेकल्याणं सात्थं
सव्यञ्जनं केवल परिपुण्णं परिमुद्धं ब्रह्मचरियं पकासेय ।”

(महावग्ग-विनयपिटक)

भिक्षुहरु । बहुजन हितका लागि, बहुजन सुखका लागि, विश्वमाथि दयाका लागि, देव र
मनुष्यहरुको हित, सुख र कामको लागि संचार गर । भिक्षुहरु । आरम्भ, मध्य र अन्त समयसम्म
कल्याण हुने धर्मको अर्थ र भाव सहित उपदेश दिएर सम्पूर्ण परिशुद्ध ब्रह्मचर्य (धर्मको) प्रकाश पार

संपादक मंडल

भिक्षु अश्वघोष, श्री वटुकृष्ण 'भूषण', श्री न्हुछेबहादुर वज्राचार्य

वर्ष ३

आनन्दकुटी

पौष, माघ २०३२

स्वयम्भू

अङ्क ९, १०

बुद्ध सम्बत् २५१९

बुद्ध वचनामृत-

गरीब होस् या धनी, मूर्ख होस् या पण्डित, सब मृत्यु (काल) कै अधीनमा छन् ।
यो सबै प्राणी मृत्यु परायण (मरणशील) हुन् ।

जसको आउने र जाने बाटो (मार्ग) को तिम्रीलाई थाहा नै छैन, जसको दुवै अन्त
तिम्री देख्न सक्दैनौ, त्यसको लागि तिम्री बेकारमा शोक गर्दछौं ।

जति रोक, जति नै शो । गर, यसबाट चित्तलाई शान्ति ता पाउने नै छैनौ । उल्टो
दुःख नै बढ्दछ अनि शरीरलाई पनि शोकको पूरा नराम्रो प्रभाव पर्दछ । --[धम्मपद]

महाप्रजापति गौतमीको परिचय-१

-भिक्षु अमृतानन्द

महाप्रजापति गौतमी शुद्धोदन महाराजाकी कान्छी बडामहारानी हुनुहुन्थ्यो । शुद्धोदन महाराजाको देहान्त भएपछि वहाँ बुद्धकहाँ भिक्षुणी हुनुभयो । अतः त्रिपिटक मूल पालि तथा अर्थकथाहरूमा उल्लिखित कारणहरू खोज गरी यहाँ वहाँकै परिचय दिने प्रयास गरेको छु ।

शुभ जन्म

हार्त्र नेपाल अधिराज्यको पश्चिम तराइतिर छन्बीसशय वर्ष अघि रोहिणी नदीको पूर्वपट्टि शाक्य जनपदको देवदह (हाल लुम्बिनी अञ्चल अन्तर्गत 'देवीद-माब' भन्ने गाउँमा पर्छ) र पश्चिमपट्टि कपिलवस्तु (हाल लुम्बिनी अञ्चल अन्तर्गत तौलिहवाको तिलौराकोट हो) भन्ने दुइ समृद्धशाली शाक्य नगरहरू थिए । महाप्रजापति गौतमीको जन्म देवदह नगरमा भएको थियो ।

वहाँ देवदह नगरका अञ्जन शाक्य र सुलक्षणा रानीकी कान्छी छोरी हुनुहुन्थ्यो । वहाँकी साख्ये विदी महामाया देवी हुनुहुन्थ्यो । (पिता अञ्जन सक्को, माता ममसुलक्षणा" भनी महाप्रजापति गौतमी आफैले थैरी अपदान पाली पृ. २१० मा समुल्लेख गर्नु भएको छ । तर अंगुत्तर अर्थकथा पृ. १८६ मा र थैरीगाथा अर्थकथामा भने वहाँ महासुप्रबुद्ध शाक्यको कुलमा जन्मिनु भएको थियो भन्ने कुरा समुल्लेख भएका पाइन्छन् ।)

नामकरण

नामकरण गर्ने दिनमा ज्योतिष-आचार्यहरूले 'यदि यी राजकन्याले छोरी जन्माएमा चक्रवर्ती राजाकी महिषी र छोरा जन्माएमा चक्रवर्ती राजा हुनेछन् । दुबैको

तर्फबाट धेरै प्रजाहरू हुनेछन्" भन्ने भविष्यवाणी गरे । यसै अर्थलाई ध्यानमा राखी राजकन्यालाई 'महाप्रजापति' भन्ने नामकरण गरिएको हो । गौतम गोत्रकी भएकीले 'गौतमी' पनि भनिएको हो । (पंचसूदनि IV पृ. १९६ दक्खिणा धिभङ्गसुत्तवण्णना)

शुभ विवाह

यी दुबै विदी बहिनीहरूको स्वभाव अत्यन्त राम्रो थियो र त्यति नै सुन्दरी पनि थिए । यौवन अवस्थामा पुगेपछि यी दुबै विदी-बहिनीहरूलाई कपिलवस्तुका सुप्रसिद्ध शुद्धोदन महाराजाले विवाह गरे । अनि दुबै शुद्धोदन महाराजाका जेठी र कान्छी बडामहारानी बने ।

(यस कुराबाट बुद्धकालभन्दा अघिदेखि नै नेपालको इतिहासमा राजाहरूका दुइ बडामहारानीहरू रहेका कुरा थाहा हुन्छ । हाल नेपालको राज परम्पराको इतिहासमा पनि राजाहरूका दुइ बडामहारानीहरू भएको चलन स्वर्गीय त्रिभुवन पालासम्म जारी नै थियो ।)

सन्तान लाभ

धेरै वर्षसम्म महाराज शुद्धोदनका सन्तान भएनन् । पछि महाप्रजापति गौतमीको तरफबाट सर्वप्रथम एक कन्या जन्मिन् । सन्तानको मुख हेर्ने आशा भइरहेको बेलामा सर्वप्रथम कन्याको मुख हेर्न पाउंदा सर्वे राजपरिवारहरू अत्यन्त नन्दित भए । त्यसैले राजकन्याको नाम 'नन्दा' रहन गएको हो । (अंगुत्तर अर्थकथा पृ. १९८ थैरी अपदान पालि पृ. २४९) यसै क्रममा पछि जेठी बडामहारानी महामाया देवीले पनि बंशाख पूर्णिमाको शुभ मुहूर्तमा माइतीघर

बेवदह गइरहुनु भएको बेलामा बीच बाटैमा एक रमणीय लुम्बिनी शालोद्यानमा सिद्धार्थ कुमारलाई जन्माउनु भयो । त्यस बखत कपिलवस्तु र देवदहवासी राजपरिवारहरूका साथसाथै साराका सारा जनताहरू पनि अत्यन्त हर्षित भए । त्यसपछि हर्षले गदगद् भएका दुबैतिरका राज-परिवारहरूले महामाया देवीलाई कपिलवस्तुमै फर्काएर लगे । (अपदान अर्थकथा I पृ. ४९, निदान कथा जा.अ.क. I पृ. ४६)

महामायाको स्वर्गवास

बुद्ध हुने महापुरुषलाई जन्माउने स्त्रीको आयु स्वभावत नै बालक जन्माएको एक सातासम्म मात्र रहने धर्मतानुसार महामाया महारानी पनि सिद्धार्थ राजकुमार पाएको एक सातामै स्वर्गवास हुनुभयो । (दी. नि. II पृ. १३; महापदान सुत्त, अ.क. I पृ. २९२; जा.अ.क. I पृ. ४४ अविदुरे निदान; अं.नि. अ.क. I पृ. १८६) त्यस पछि शुद्धोदन महाराजले सिद्धार्थ कुमारको सानो आमा महाप्रजापति गौतमीलाई बडामहारानीको पदमा राख्नु भयो । यसै समयमा वहाले नन्दकुमारलाई जन्माउनु भयो । (अं.नि. अ.क. I पृ. १६८; अपदान अ.क. I पृ. २६५; धेरगाथा अ.क. I पृ. २७६ नन्दत्थेर गाथाटुकथा) यस बखत वहाँको उमेर चालीस वर्ष पुगेको थियो । ("सा वीसवस्स ततिका जातियाहं महामुने" (१२० वर्ष) भन्ने कुरा महाप्रजापति गौतमीले आफू परिनिर्वाण हुने समयमा भन्नु भएको हुँदा सोही अनुसार हिसाब लगाई हेर्दा यस बखत वहाँको उमेर ४० पुगेको ठहरिन आउँछ ।)

सिद्धार्थ कुमारको भरण-पोषण

केही समयपछि नै महाप्रजापति गौतमी महारानीले आफ्नो दूधे बालक नन्दकुमारलाई धाईको हातमा सुम्पि

स्वयं आफूले दिदीको भालक सिद्धार्थ कुमारको पालन पोषण गर्न थाल्नु भयो । (अं.नि' अ.क. I पृ. १८६, पंच-सूदन IV पृ. १९९) बालक सिद्धार्थ कुमारलाई वहाले दिनको दुइ-तीनपटक सुगन्धित जलमा नुहाई दिनुहुन्थ्यो । त्यस्तै गरी तेल लगाइदिनु हुन्थ्यो, सुताउनु हुन्थ्यो, खेलाउनु हुन्थ्यो तथा आफ्नै दूध पनि पिलाउनु हुन्थ्यो । (म.नि. III पृ. ३३९-दक्खिणा विभङ्ग सुत्त, अ.क. IV पृ. १९६) बालक हुकिदै गएपछि दिनको दुइ-तीनपटक खुवाउने, पियाउने, हातखुट्टा मिच्ने आदि गर्नु पर्ने सबै सुश्रुषाको काम अत्यन्त स्नेहपूर्वक आफैले गर्नुहुन्थ्यो र खेलाउने तथा डुलाउने समेत आफैले गर्नु भई वहाले बालक राजकुमारको पालन-पोषण गर्नुभयो । यसरी अत्यन्त माया गरी स्नेह-पूर्वक सिद्धार्थ कुमारलाई स्याहार-सम्भार गरी ठूलो भएपछि खुवाउनु, पियाउनुको साथै पान-सुपारी समेत आफैले दिनु हुन्थ्यो भन्ने कुरा पंचसूवतीले उल्लेख गरेको छ । (पंच-सू. IV पृ. १९९ दक्खिणा विभङ्ग सुत्त वण्णना; थैरी अपदान पालि पृ २०३)

सिद्धार्थको गृहत्याग

ऋत्सैंग सिद्धार्थ राजकुमार यौवन अवस्थामा पुगेपछि यशोधरा नामक राजकुमारीसंग शुभ विवाह गरी दिए । उनन्तीस (२९) वर्षको उमेरमा राहुल भन्ने छोरा पाएपछि आषाढ पूर्णिमाका अर्धरातमा वहाले गृहत्याग गर्नुभयो । (सिद्धार्थको गृहत्याग सम्बन्धमा सविस्तार कुरा जान्न लेखकको 'संक्षिप्त बुद्धजीवनी' र बुद्धकालीन राज-परिवार पृ. १३३ मा र बु. 1 ब. पृ. ८४ मा पनि हेर्नु बेश हुनेछ ।) यसरी सिद्धार्थ राजकुमारले गृहत्याग गरी सक्नु भएपछि पूरा ६ वर्षसम्म महाप्रजापति गौतमी महारानीले वहाँको मुख देख्न पाउनु भएन । सिद्धार्थ राजकुमारले

बुद्धत्व प्राप्त गरी सक्नु भएपछि सातौं वर्षको अन्ततिर महाप्रजापति गौतमीले बुद्धको प्रथम दर्शन गर्नु भयो ।

प्रथम दर्शन

सिद्धार्थ बोधिसत्व बुद्ध भइसक्नु भएपछि वहाँ बुद्धगयाबाट (भारतको हाल गया जिल्लामा) ऋषिपत्तन-मृगदावनमा (हाल वाराणसी जिल्लास्थित सारनाथ) जानु भयो । त्यहाँ पञ्चवर्गीय भिक्षुहरूलाई प्रथम धर्मचक्रको उपदेश दिई उहाँ नै वहाँले पञ्चवर्गीय भिक्षुहरूका साथ प्रथम वर्षावास बिताउनु भयो । (धर्मचक्रको उपदेश भनेको कस्तो हो र पञ्चवर्गीय भिक्षुहरू भनेको को हुन् भन्ने सम्बन्धमा लेखकको “बुद्धकालीन श्रावक चरित” हेर्नु ।) वर्षावास बिताई सक्नु भएपछि क्रमशः राजगृहमा जानुभयो । त्यहाँ राजा बिम्बिसारलाई बुद्ध धर्ममा दिक्षित गरिसक्नु भएपछि हज्जारौं भिक्षुहरूका साथ आफ्नो जन्म-भूमि कपिलवस्तुको निमित्त प्रस्थान गर्नुभयो । वंशाख पूर्णिमाकै दिन भगवान बुद्ध कपिलवस्तुमा आइपुग्नु भयो । (हेर्नुस् लेखकको “बुद्धकालीन राजपरिवार” पृ. १३५ मा) शाक्यमुनि गौतम बुद्ध कपिलवस्तुस्थित न्यग्रोध शाक्यका उद्यानमा बस्नुभयो । त्यस बखत त्यहाँ सबै शाक्य राज-परिवारहरूका महाविशाल परिषद् भेला भयो । बुद्ध भगवानले त्यो विशाल परिषदलाई सन्तुष्ट पार्नु हुँदै वेस्सन्तर जातकको उपदेश सुनाउनु भयो ।

वस्त्रदानको सङ्कल्प

कपिलवस्तु पुग्नु भएको भोलिपल्ट भगवान बुद्ध आफ्नो भिक्षुहरूका साथ जुन सडकहरूमा आफू पहिले चार घोडे बग्गीमा जानुहुन्थ्यो सोही सडकहरूमा हातमा भिक्षा-पात्र लिई भिक्षाटन जानुभयो । वहाँ भिक्षाटन जानुभएको खबर सुन्नासाथ राजदरबारमा ठूलो खलबल मच्चियो ।

अनि शुद्धोदन महाराजा आई भगवान बुद्धलाई राज-दरबारमा निम्तो गरी लैजानु भयो ।

त्यस बखत राजदरबारको ऊयालमा बसी बुद्धको श्रीशौभाग्यलाई अवलोकन गरिरहनु भएकी महाप्रजापति गौतमी महारानीलाई सारै खुशी लागी वहाँको मनमा त्यस बेला यस्तो कल्पना उठ्यो—

“अहा, कति शोभनीय हुनुहुन्छ ! अहा, कति दर्शनीय तथा शौभाग्यशाली हुनुहुन्छ !! उनन्तीस वर्षसम्म वहाँ गृहस्थीमा छँदा वहाँलाई मैले नगरेको सेवासुश्रुवा केही थिएन । पान-सुपारी समेत मैले आफैले दिएको थिएँ । अब वहाँलाई के दिऊँ !”

यस्तो मनमा कल्पना हुँदा त्यस बखत वहाँले यस्तो चिन्ताउनु भयो—

“मेरो पुत्रलाई एक जोर वस्त्र बाहेक अरु कुनै वस्तुको आवश्यकता छैन । अतः वहाँलाई मैले सर्वोत्तम एक जोर वस्त्र चढाऊँ । राजदरबारमा अनेकौं प्रकारका वस्त्र त छन्; तर ती वस्त्रहरू दिनमा मलाई उति सन्तोष लाग्दैन । घसमा कुनै महत्त्व पनि छैन । त्यस्ता वस्त्रहरू त वहाँलाई सबैले दिन सक्छन् । अतः आफ्नै हातले कपडा तयार पारी दिनपाएँ सर्वोत्तम हुने थियो । (पंचसूदनी IV पृ. ११७)

भगवान बुद्ध राजप्रासादमा आउनु भई भोजनो-प्राप्त ‘धम्मचरे मुचरितं’ भन्ने (धम्मपद) गाथाद्वारा उपदेश गर्नु भई शुद्धोदन महाराजालाई सकृदागामी फलमा र महाप्रजापति गौतमी महारानीलाई सोतापत्ति-फलमा प्रतिष्ठित गराउनु भयो । (हेर्नुस् ‘बुद्धकालीन राजपरिवार’ पृ. १३८ मा; थेरगाथा अर्थकथा पृ. २७७ : तन्व थेरगाथा, अपदान अर्थकथा II पृ. २६६) भगवान राजदरबारबाट फर्कनु भएपछि पूर्व कल्पनानुसार महाप्रजापति गौतमीले

बजारबाट बढिया कपास ल्याउन लगाई, आफनै हातले कपास केलाई फट्की, मसिनो धागो काटी, राजदरबारभित्रै तान् राख्ने शाला बनाउन लगाई, शिल्पकारहरूलाई बोलाई आफूले खाने जस्तै खान-पान दिई कपडा बुझ लगाउनु भयो । समय-समयमा आफू स्वयं पनि धाडहरूका साथ शालामा गई तान् चलाउनु हुन्थ्यो । कपडा तयार भएपछि शिल्पकारहरूलाई ठूलो सम्मान गरी विदा दिनुभयो । त्यसपछि तयार गरिएको कपडा पनि सुगन्धित पानीमा भिजाई राख्नु भयो । केही दिनपछि 'मेरो पुत्रलाई चीवर-वस्त्र चढाउन जान चाहन्छु' भनी शुद्धोदन महाराजासँग बित्ति गर्नुभयो । (पपञ्चसूदनी IV पृ. १९७)

राजाले राजदरबारदेखि न्यप्रोधारामसम्मको बाटो सफा सुघर गर्न लगाई, ठाउँ-ठाउँमा पूर्ण घडाहरू राख्न लगाई, ध्वजा-पताकाहरू फहराउन लगाई तथा बाटोमा फूल छरी अलंकृत गराउनु भयो ।

अनि महाप्रजापति गौतमी सबै अलङ्कारहरूले अलंकृत भई, धाईहरूद्वारा परिवृत्त भई, आफनै शीरमा सुगन्धित वस्त्र राखी भगवानलाई वस्त्र-पूजा गर्न न्यप्रोधाराममा जानुभयो भन्ने कुरा पपञ्चसूदनीले उल्लेख गरेको छ । (पपञ्चसूदनी IV पृ. १९७; दक्खिणा विभङ्ग सुत्त वण्णना)

सङ्घमा वस्त्र दिन लगाउनु भयो

न्यप्रोधाराममा पुगेर महाप्रजापति गौतमीले आफूले लगेको वस्त्र भगवानलाई चढाउन लाग्दा वहाँले महाप्रजापति गौतमीलाई—“गौतमी ! सङ्घमा देऊ, सङ्घमा दिदा म पनि पूजित हुनेछु र सङ्घ पनि” भनी तीन तीन बारसम्म भन्नुभयो । (दक्खिणा विभङ्ग सुत्त मज्झिम निकाय)

दान विभाजन सूत्रको अध्ययन गर्दा हामीलाई स्वभावतः यस्तो मनमा लाग्नसक्छ कि — भगवान बुद्धले सो

वस्त्र आफूले ग्रहण गर्नु नभई किन सङ्घलाई दिन लगाउनु भएको होला ? बुद्धभन्दा सङ्घ श्रेष्ठोत्तम भएकोले त्यस्तो गर्न लगाउनु भएको हो कि, क्या हो ?

भगवान बुद्धले त्यस्तो भन्नु भएको कारणहरू प्रष्ट पाउँ सोही सूत्रकै अर्थ वर्णना पपञ्चसूदनीले विस्तार कुराहरू सम्मलेख गरेको छ । यस मध्ये केही कुराहरू निम्न प्रकार छन्—

“बुद्धभन्दा सङ्घ ठूलो छ भन्ने भावनाले सङ्घमा दिन लगाउनु भएको पनि होइन, न त सङ्घमा दिदा आफू पनि सङ्घमै सम्मिलित हुने भएको नै हो । परन्तु एकमात्र आमा प्रति भएको महत् करुणाको कारणले र सङ्घ प्रति श्रद्धाचेतना उत्पन्न गराई दिन सकेमा आमालाई धेरै बढी कल्याण हुनेछ भन्ने कुरालाई ध्यानमा राख्नु भई भगवान बुद्धले ‘सङ्घमा देऊ’ भनी भन्नु भएको हो ।” अझ अगाडि यस्तो पनि उल्लेख गरेको छ—

“भलाई वस्त्र प्रदान गर्छु भन्ने बुद्ध प्रतिको श्रद्धा चेतनाको कारणद्वारा महारानीको चित्तमा अनेक कुशल चेतनाहरू उत्पन्न भई नै सकेका छन् । यदि मैले वहाँलाई सो वस्त्र सङ्घमा दिन लगाउन सकेमा वहाँको चित्तमा सङ्घ प्रति दान दिने श्रद्धाचित्त उत्पन्न हुनुको साथै अरू पनि कुशल चेतनाहरू उत्पन्न भई वहाँको बढी कल्याण हुनेछ’ भन्ने विचार भएको हुँदा भगवान बुद्धले महाप्रजापति गौतमी महारानीलाई “सङ्घमा देऊ” भनी भन्नु भएको हो । यस्तो गराउँदा सङ्घको पनि गौरव हुने र भविष्यमा लोकजनहरूले सङ्घ प्रति गौरव राख्न पनि जान्ने छन् भन्ने आदि कुराहरूलाई पनि सोच्नु भई त्यस्तो भन्नु भएको हो ।” (पपञ्चसूदनी IV पृ. १९७-९८ दक्खिणा विभङ्ग सुत्त वण्णना)

दुःखाना च्वंगु दु । थौया विश्वया आवाज नं थ्व हे खः ।
 भानुत्व व सहयोगया बारे चेतना मद्गुलिं थौं सकभनं
 धया थें अशान्ति जुया च्वंगु खः धयां अपो खें ज्वी मखु ।
 थ्व खें श्वीका कायेत कीत बौद्ध शिक्षाया जां माः । बुद्ध
 धर्मया अध्ययन माः । स्वतंत्र चिन्तनं अध्ययन याये फुसा
 जक बुद्ध धर्म ज्ञानया भण्डार धयागु श्वीका काय् फैं ।

बुद्धया ज्ञाने जात पात व तःमि चीमि धका भेद-
 भाव मद्गु । थये भेदभाव दुगु समाजे शान्ति दै मखु,
 उन्नति ज्वी मखु धयागु बुद्धया उपदेश खः । बुद्धया ज्ञानया
 महिमा हे श्वीका व्यवहारे छ्थलेगुली खः न्हापां बाँलाक
 बिचार यायेमाः अले श्वीका ग्रहण यायेगु खें वं । छकलं
 विश्वास याना भक्ति भाव जक वयनेगु यात बुद्धं प्रशंसा
 याना बिमज्या । खः मखु, ज्यू, मज्यू धयागु छक कल्पना
 याना श्वीका जक विश्वास यायेगु बुद्धिमानिता ज्वी
 धयागु बुद्धया उपदेश खः ।

बुद्धयात बाँलाक ह्य मर्सीका गुलिसिनं धाइ बुद्धं
 छु हे समाजयात उपकार यात धका । बाँलाह्य कला व
 काय् तोता ह्यासुगु वस्त्रं पुना हाकुसे च्वंगु पात्र (गोलपा)
 छग ज्वना चाचाः जक हिला च्वन । थये विवेक बुद्धि
 मदुगु खें ह्याय मज्यू ।

बुद्धं गुलिनं समाजयात हित ज्वीगु खें कना

बिज्यात व फुकं ह्यापां थःह्यं हे अनुभव याना, ज्ञान
 साक्षात्कार याना बिज्यात । यदि बुद्ध ज्वी न्ह्यो अज्योगु
 वैभव त्याग याये मफुगु जूसा थौं बुद्धयात तःधंहा धका
 सुनां माने याइ । थःहं दान बिया तिति मेपिन्त दान बीमा
 धया बिज्यात । दरवारी जोत्रने गज्योगु सुख दु व सुख
 धात्थें यागु सुख मखु धका बुद्धं वयना बिज्यात ।

बुद्धं ध्यूगु ज्ञानया सारला जिं न्यनाथें ला थुगु
 हेतुं थुगु दइ, थुगु कारणं थये ज्वी, थुगु हेतु मन्त धध्येवं
 थुगु मदया वनी, थुगु थुगु कारणं जन्म जुइ माःगु व थये
 जुल धाःसा जन्म काय् माली मखु धका सीका कायेगु ज्ञान
 गुकीयात प्रतित्य समुत्पाद ज्ञान अथवा हेतु फलवाद
 (कारण कार्यवाद) धाइ । थ्व ज्ञान श्वीका काय फुसा
 धात्थें ज्याय् खेले दु । की बौद्ध धाःपिसं थज्यागु ज्ञान
 श्वीकेगु कुतः मया । दुःख गनं वल, गथेजुया दुःख दत,
 दुःख मदयेकेत छु यायेमाः थुखे पाखे ध्यान मवं । दुःख
 मयो धाधां दुःख जक देगु ज्या याना सुख भालपा च्वन ।
 दुःख व दुःखया कारण श्वीका दुःख मदयेकेगु पत्ताले
 याना बिज्याय् धुने वं बुद्ध धका प्रकट जुल । बुद्धयाके
 प्रज्ञा चक्षु दत । अले मेपिन्त नं प्रज्ञा चक्षु दयके माः धका
 खें कना बिज्यात ।

सम्राट अशोक ! वा त्वायचिने द्दनापं

मंगल मान शाक्य

जम्बू द्वीपया सम्राट अशोक
 वा त्वायचिने छ नापं
 छं गुगु स्तूप थना थकल
 यल देया प्यंगू दिशाय
 गुम्बजाकारं, प्यकू पिकया

च्वका लुईका
 वला जिगु प्रतिबिम्ब !
 व ला जिगु कविताया शैली !
 धन्यवाद छन्त ।

नमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मा सम्बुद्धस्स

आनन्द भूमि

प्रकाशक

आनन्दकुटी विहार गुठी, स्वयम्भू

[सं. द. नं. १/०३१ प्र. जि. अ. का. का.]

वर्ष ३

अङ्क ५, ६

नं. सं. १०६५

इ. सं. १६७५

वार्षिक रु. ५/-

मूल्य रु. १/-

'आनन्द भूमि' को नियम

- १) 'आनन्द भूमि' आनन्दकुटी विहार गुठिको दुई मासिक मुख-पत्र हो । 'आनन्द भूमि' पूर्णमामा निस्कन्छ ।
- २) यसको वार्षिक चन्दा रु० ५/-, अर्ध वार्षिक रु० ३/-, एक प्रतिको रु० १/-, जुन महिनामा पनि ग्राहक बन्न सकिन्छ ।
- ३) बुद्ध-धर्म सम्बन्धी लेख मात्र यसमा छापिने छ ।
- ४) कुनै लेखकद्वारा प्रकट भएको विचारको उत्तरदायी सम्पादक मण्डल हुने छैन ।
- ५) प्रबन्ध सम्बन्धी पत्र व्यवहार र चन्दा व्यवस्थापकको नाममा पठाउनु पर्छ । पत्र व्यवहार गदाखिरि आफ्नो ग्राहक संख्या, पूरा नाम ठेगाना राम्रोसित लेखी पठाउनु पर्छ ।
- ६) पत्रिका नलिने भएको खण्डमा वा आफ्ना ठेगाना हेरफेर गर्नु परेमा एक महिना अगाडि नै व्यवस्थापकलाई सूचना दिइनु पर्छ ।
- ७) कुनै पनि रचना प्रकाशित गर्ने वा नगर्ने अधिकार सम्पादक मण्डलमै रहनेछ ।

आनन्द भूमि कार्यालय
आनन्दकुटी, स्वयम्भू, काठमाडौं

विषय सूची

१. बुद्ध वचनमृत		१
२. बज्रयानी चिकित्सा विधि : एक अध्ययन	-डा. होमराज बज्राचार्य पाटन लिकनिक	२
३. दश पारमिता - एक परिचय	अनु. -सुरेन्द्र शाक्य, त्रिशूली	४
४. चिट्टी बुद्धकालीन श्राविका बारे		
५. बुद्धोपदेश	-पं. आशाकाजी बज्राचार्य	७
६. बुद्धयागु ज्ञान व उपदेश	-अष्ट बहादुर शाक्य	८
७. सम्राट अशोक ! वा त्वायचिने छनापं	-मंगल मान शाक्य	९
८. यशोधरादेवी	-अमृतशोभा शाक्य, बनेपा	१०
९. अम्बपाली	-बसुन्धरा भोंदे	११
१०. लुम्बिनी	-नानीमैयां मानन्धर	१३
११. समाचार		

‘चरथ भिक्खवे चारिकं बहुजनहिताय बहुजनसुखाय लोकानुकम्पाय अत्थाय
हिताय सुखाय देवमनुस्सानं । देसेथ भिक्खवे धम्मं आदिकल्याणं मज्जेकल्याणं सात्थं
सव्यञ्जनं केवल परिपुण्णं परिमुद्धं ब्रह्मचरियं पकासेथ ।’

(महावग्ग—विनयपिटक)

भिक्षुहरू । बहुजन हितका लागि, बहुजन सुखका लागि, विश्वमाथि दयाका लागि, देव र
मनुष्यहरूको हित, सुख र कामको लागि संचार गर । भिक्षुहरू । आरम्भ, मध्य र अन्त समयसम्म
कल्याण हुने धर्मको अर्थ र भाव सहित उपदेश दिएर सम्पूर्ण परिशुद्ध ब्रह्मचर्य (धर्म) को प्रकाश पार ।

सम्पादक मंडल

भिक्षु अश्वघोष, श्री वटुकृष्ण ‘भूषण’, श्री न्हुछेबहादुर वज्राचार्य

वर्ष ३	आनन्दकुटी	भाद्र आश्विन २०३२ बुद्ध सम्बत् २५१९	स्वयम्भू	अङ्क ५. ६
--------	-----------	--	----------	-----------

बुद्ध वचनानामृत—

अरुको दोष देख्नु सजिलै छ, तर आफ्नो दोष देख्नु कठिन छ । मानिस अरुको
दोषलाई भुस जस्तै गरी उड़ाइ दिन्छ, तर आफ्नो दोष भने यसरी लुकाउँछ, जसरी चतुर
जुवाडोले हराउने चाहिं पासालाई लुकाउँदछ ।

उच्चकुलमा बरु जन्म नलिएकं होस्, तर यदि मनुष्य धर्म—मार्गमा लागेर धर्मकी
ठीक ठीक आचरण गर्दछ, तब त्यो प्रशंसनीय छ, पूज्य छ ।

बज्रयानी चिकित्सा विधि : एक अध्ययन

—डा. होमराज बज्राचार्य

पाटन क्लिनिक

नेपालको स्वयम्भूपुराण अनुसार शून्य शून्य महा शून्य, निरञ्जन, निराकारको बेला एक ॐकारको ज्योति उत्पत्ति भयो । अनि ॐकार ज्योतिबाट पञ्चरश्मी निस्क्यो; पञ्चरश्मीबाट पञ्च बीजाक्षरको उत्पत्ति भयो । ती पञ्च बीजाक्षर हुन्—ॐ—हुं—त्राँ—न्हि—खँ । ॐकारबाट वंरोचन अर्थात् त्रिलोकलाई ज्ञान प्रसार गर्ने भएका रश्मी । हुं कारबाट अक्षयोभ अर्थात् भूमि स्पर्श गरी “तथागत”को हेतु देखाइने रश्मी । त्राँ कारबाट रत्न संभव अर्थात् त्रिलोकलाई अमय प्रदान गर्न मैत्रीयुक्त करुणा लिइरहने रश्मी । न्हि कारबाट अमिताभ अर्थात् कसलाई कुन प्रकारको उपकार होला भनी समापत्ति ध्यानद्वारा हेरीरहने रश्मी । खँ कारबाट अमोघासिद्धि अर्थात् अविद्यारूपी अन्धकारलाई फाइनु धर्मोपदेश दिने रश्मी ।

“स्वयम्भू पुराण” महायानी बौद्धमतको एक रत्न समान ग्रन्थ हो ।

पञ्चबीजाक्षरको ज्योति वास्तवमा कालचक्रयान मत अनुसार आवि बुद्धको तेजस्वी ज्योति हो । यस पञ्चरश्मी प्रकट भए देखिन यस ज्योतिको रूप लिएर यस विश्वमा जन्म लिन आएका दीपंकर तथागत पूर्व अरु तीनजना तथागत लगाएत गौतम बुद्ध जन्मनु भन्दा अघि जन्मा सत्ताइस बुद्धले जन्म लिई सकेका थिए । यस कुराको जानकारी गौतम बुद्धले दिए जव उनो महाराज शुद्धोधनको आमंत्रणमा आफनो हजारौं अर्हत भिक्षुहरूको साथै कपिलवस्तु गएका थिए र रमणीक न्यगोधारा

नामक विहारमा रत्नमय चक्रमणमा उपस्थित भएका आपना हजारौं हजार शान्ति बन्धुहरूको अभिमानको चूर्ण गर्नलाई (भ्रमण संस्कृति) पहिलेको बुद्धहरूको इतिहास (बुद्ध वंश बारे) प्रकाश पारे । यस कुराको विस्तृत वर्णन कावेरी—नदीको किनारास्थित विहारका आचार्य बुद्धदत्तद्वारा रचित “अटुकथा” नामक ग्रन्थमा पाइन्छ । यस अटुकथा ग्रन्थ अनुसार भविष्यमा एक अर्को बुद्धको जन्म हुन आउने छ जसको नाम होला “मैत्रेय” ।

बज्रयानी बौद्ध मतको विकासमा

ऐतिहासिक पृष्ठ भूमि

बुद्ध वंशको क्रममा अठ्ठाइसौं शास्ता गौतम बुद्धले सारनाथको निकट मृगदावनमा प्रथम धर्मचक्र प्रवर्तन गरेका थिए । यस प्रथम उपदेशमा शाक्य मुनिले श्रावकोपयोगी धर्मको प्रचार गरेका थिए । वास्तवमा प्रारम्भिक बौद्ध धर्म श्रावकोपयोगी वैराग्यमूलक थियो । वैराग्यमूलक भएको कारणलेनै बुद्धले शुरू शुरूमा बौद्धसंघमा नारीहरूलाई प्रवेश निषेध गरेका थिए । तर एक दिन आनन्दले नारीहरूले पनि बौद्धसंघमा प्रवेक गर्न पाउन पर्ने भनेर तर्क गर्न थाले र पछि बुद्धले संघमा नारीहरूले पनि प्रवेश गर्न पाउने अनुमति प्रदान गरे । नारी प्रवेशले गर्दा बौद्ध संघमा सनै सनै अनेक परिवर्तन आउन स्वाभाविक छ ।

बौद्ध संघका अर्हतहरूमा विचार पाको भएको स्थिति पनि बुझीसके पछि बुद्धले निर्वाण प्राप्तिको सोह्र वर्ष पहिले राजगृहको निकट गृधकूट पर्वतको शिखरतिर

बोधिसत्वहरूको विशाल सभामा महायान सम्बन्धी गर्म्भीर दर्शनको पनि उपदेश दिएथे । A अतएव वैराग्य मूलक भावकोपयोगी भावना देखि पृथक महायान मतको बौद्धधर्म पनि उतिनै प्राचीन हो जतिको बुद्ध स्वयं । यस कुराको प्रामाणिकता वारेमा महायान सूत्र, शास्त्र, बौद्ध तात्रिक ग्रन्थ एवं चीन तथा तिब्बती बौद्ध साहित्यमा महायानको उद्भव एवं प्राचीनता सम्बन्धी वर्णनमा पाइन्छन् ।

भगवान बुद्धको निर्वाण भएको एक हप्ता भित्रैमा पावा र कुशीनगर बीच पाँच सय भिक्षुहरूको साथ घुमिरहेको बेला महाकाश्यप भन्तेले सुभद्र नामक एक वृद्ध प्रव्रजितले त्यहाँका भद्रहरूलाई यसरी भनेर हिडेका सुने "शोक नगर, विलाप नगर, हामी महाश्रमण (बुद्ध) देखि राम्ररी मुक्त भयौं । हामीले सधैं वहाँबाट यो तिमिहरूलाई ठीक छ, यो तिमिहरूलाई ठीक छैन भन्ने विधि निषेदको आज्ञा पायौं । तर अब हामी जुन मन पराउँछौं त्यो गर्छौं र मन नपर्ने काम गर्दैनौं ।" (दी. नि. द्वि भाग) सुभद्रको यो वचन सुनेर महाकाश्यप जस्तो भिक्षुलाई चिन्तित हुनु स्वाभाविक हो । उनले विचार गरे— अधर्म र अविनय प्रकट हुन पालिसके छ, अतः आवश्यक भयो कि धर्म र विनयको सङ्गायना गरौं । (विनय पिटक - चुल्ल. वग)

सङ्गीतिको निमित्त महाकाश्यपले पाँचसय अर्हंत भिक्षुहरूलाई रोजे । महाकाश्यप यस सङ्गीतिको अध्यक्ष थिए । उनले धर्म सम्बन्धी प्रश्न आनन्दसित तथा विनय सम्बन्धी प्रश्न उपालिसंग सोधे । अन्तमा भिक्षुहरूले यसको छलफल गरे । यो सङ्गीति भगवान बुद्धको निर्वाण पछि चौथो महिनामा राजगृहको सप्तपर्णी गुफामा आयोजित थियो । मगधशासक अजातशत्रु यसको सहायक भए । यो सभा बौद्ध जगतमा 'पञ्चशतिका' नामले विख्यात छ ।

A. पालि साहित्यमा यस्तो उल्लेख छैन (सं)

पञ्चशतिका सभा पछि पनि विस्तार विस्तारै युग वित्दै गए पछि प्रारम्भिक बौद्ध धर्मको कट्टरताको विरोधमा वामपन्थी विचारधारा निस्केको जस्तो हो । किनभने, बुद्ध स्वयं कट्टर रूढीवादीका विरोधी थिए, त्यसैले उनले ग्रन्थ प्रमाणवादको घोर विरोध गरे । तर पछिकाहरूले बुद्ध वचनलाईनै अकाट्य प्रमाण या शाश्वत प्रमाण मान्नमा बल दिन थाले । त्यसैले बुद्धको निर्वाण पछि विकशित हुँदै आएका धार्मिक र दार्शनिक विचार धाराहरूमा ठूलो टिका-टिप्पणी भयो । भगवान बुद्धको निर्वाणको सय वर्ष बितेपछि यश भिक्षुले वैशालीको बज्जिपुत्र भिक्षु विनय विपरीत दश वस्तुहरूको आचरण गरि हिडेको देखे जसमा सुन चाँदी ग्रहण गर्नु पनि एक थियो । अनेक भिक्षुहरूको दृष्टिमा उनको यो आचरण निन्दित भयो । यसको निर्णय गर्नलाई वैशालीमा एक सभा बोलाइयो । यस सभामा सातसय अर्हंत भिक्षु सामेल भए । यो सभा न महिना सम्म चल्यो । महास्थविर रेवत यस सभाको अध्यक्ष थियो । सभाले वैशालीको भिक्षुहरूको दश वस्तु सम्बन्धी आचरण विनय विपरित निश्चित गरे । त्यस पछि भिक्षुहरूले धर्म र विनयको सङ्गायन गरे । यस समयको राजा कालाशोक यस सङ्गायनाको (सङ्गीतिको) सहायक भयो । यो सङ्गीति "सप्तशतिका" नामले विख्यात छ ।

वैशालीको बज्जिपुत्रक भिक्षुहरूले यस द्वितीय सङ्गीतिको महास्थविरहरूको निर्णयलाई मानेनन् र उनीहरूले कौशाम्बीमा एक पृथक सङ्गीतिको आयोजना गरे । यसमा दशहजार भिक्षु भेला भए । उनीहरूले यस सङ्गीतिमा आफ्नो मतको अनुकूल निर्णय गरे । यो सभालाई "महासंघ" या "महासङ्गीति" भन्न लागे र यस सभाको निर्णय मान्नेहरूलाई "महासाधिक" भन्न थाले ।

यसरी भिक्षुसंघ दुइ निकायमा (गुटमा) विभक्त भयो । बल घटनाको सूचना हामी पाली साहित्यमा पाउँछौं । यो दुइ निकायमा प्रारम्भिक बौद्ध दर्शन श्रावकयान र यस यान अर्थात् मार्गको विचारधारामित पृथकको महासाँघिक हो । श्रावकयान कट्टर अनि ऐतिहासिक दृष्टिले यथार्थवाद तथा रूढीवादतिर लाग्यो । महासाँघिक उदार, जनतन्त्रात्मक र आदर्शवादी नीति तिर लाग्न थाल्यो । यस महासाँघिक बौद्ध शाखाको जन्म आजले २४ सय वर्ष पूर्व

भएको मानिन्छ । यही शाखा महायानी विचारको विकासमा अगुणी भयो होला । किनकी यहि महासाँघिकको परम्परा चलेरने "लोकोत्तरवादी" बौद्ध शाखाको विकास भयो । लोकोत्तरवादी बौद्ध शाखाको उदयकाल आजले २३ सय वर्ष पूर्व हुन आउँछ । लोकोत्तरवादी महासाँघिक बौद्धहरूको एक उपशाखा वेतुल्लवादी बौद्धहरूको वस्तुतः महायानको वास्तविक जन्मदाता भन्न सकिन्छ ।

दश पारमिता – एक परिचय

—भिक्षु कुमार काश्यप

अनु.— सुरेन्द्र शाक्य, त्रिशूली

महापुरुष अथवा महाब व्यक्ति हुनुकोलागि गुण धर्मको परमावश्यक छ । गुण-धर्म विना कोही व्यक्ति पनि महान हुन सकिन्न । त्याग, नैतिकता, निष्कामता, समानता, परोपकार र अनवरत कार्यशीलता आदि गुणले युक्त व्यक्ति नै महापुरुष होईन्छ । यस्तो गुण हाशिल गर्नको लागि दीर्घ तपस्याको आवश्यक छ ।

सबब्रह्मको राजनैतिक दृष्टिकोणले हेर्ने हो भने सिद्धार्थकुमार साधारण राजाको पुत्र हो । तर आज उहाँ एक महान दार्शनिकको रूपमा, मानव जगतको एक महान क्रान्तिकारीको रूपमा अनि शान्तिको अग्रदूतको रूपमा विश्व विख्यात हुनुभयो । उहाँ नेपालको मात्र बुद्ध नभै विश्वको बुद्ध हुनुभयो । आफ्नै आदर्शमय जीवन र श्रेष्ठतम चरित्रको कारणले उहाँ बुद्ध हुनुभएको हो । यही बुद्धको आदर्श र श्रेष्ठतम चरित्रको अभ्यासलाई पारमिता गुण धर्म पुरा गर्नु भन्दछन् ।

बोधि प्राप्तिको लागि संसार पारको निर्वाणको प्रार्थना गरी कुशल चर्चा गर्नुलाई नै पारमी वा 'पारमिता' भन्दछन् । 'पार' शब्द गंगा समुद्र आदि पार गर्ने अर्थमा पनि प्रयोग गरिन्छ । तर यहाँ संसार पारको अर्थ निर्वाण हो । संसार रूपी सागरको पार निर्वाण भएको हुँदा निर्वाण सम्म पुग्ने गुण-धर्मको अर्थानुसार पनि यसलाई पारमी भनिएको हो । अर्को शब्दमा भन्ने हो भने संबोधित संख्याहरू पार गर्नुलाई अनि उपकार हुने गुण-धर्मलाई 'पारमी भन्दछन् । दान, शीलालादि गुण-धर्म पुरा गर्दै जानु नै पारमिता हो ।

सच्चा बौद्धहरूले स्वार्थीतवरले मात्र आशावादी भै कुनै कुशल क्रिया गर्नु हुँदैन । यदि कसैले भव भोग सम्पत्तिको आशा गरी पुण्यकर्म गरेको छण्डमा एकातिर उसको महत्व कम हुन्छ भने अर्कोतिर आशा, तृष्णा र इच्छा नाश गर्नुपर्नेमा फुन बढेर आउने संभावना छ । जस्तै

गर्दा उसको ल्केषमात्र अधिक हुन जान्छ । अनि उ निर्वाण मार्गबाट टाढा हुनजान्छ । यस्तो पुण्य-कर्म ठोस तवरले पारमी धर्ममा भिन्नै ।

पारमिता करुणा अनि स्वच्छ, शीतल हृदयद्वारा पूरा गर्नुपर्छ । फेरि त्यस अवस्थामा परजनले क्रोध, ईर्ष्या जे गरे पनि अखण्ड रूपले आफ्नो कार्य पूरा गर्दै जानुपर्छ । अनिमात्र उ सफल हुन सक्छ । हो, कहिलेकाहिं करुणा चित्तले पनि मूढ क्रिया गर्न सक्छ । तर त्यसवखत प्रज्ञा-द्वारा करुणा काममा ल्याउन जानु पर्दछ । प्रज्ञानुकूल कारुणिक क्रियानै सबै प्रकारले श्रेष्ठोत्तम हुन्छ । पारमिता जम्मा दश प्रकारका छन्—

- १) दान (= त्याग)   ६) खन्ति (= सहन-शीलता)
- २) शील (= नैतिक गुण)   ७) सच्च (= यथार्थ, सत्य)
- ३) नेक्खम्म (= नैष्कर्म्य)   ८) अधिट्ठान (= प्रतिज्ञा)
- ४) पञ्जा (= यथार्थ ज्ञान)   ९) मेत्ता (= सम समानभाव)
- ५) विरिय (= उत्साह)   १०) उपेक्खा (= मध्यस्थता)

भरप्रति अनुकम्पा राख्नु, दया गर्नु पारमिताको लक्षण हो । परोपकार गर्नु नै पारमिताको रस हो । त्यसैले आफ्नै श्रमले प्राणीप्रति अनुकम्पापूर्ण हृदय र प्रज्ञापूर्ण दृष्टिकोणद्वारा परोपकार गर्नु नै बोधिसत्वको प्रमुख कार्य हो ।

पारमी धर्मका आठ प्रत्यय अंगहरू छन्—

१) मद्दुस्सत्त = मनुष्यत्व । मनुष्यमात्र बुद्ध हुन सक्छ । अतः बुद्धत्वको लागि मनुष्य जातले प्रार्थना गर्नु पर्दछ ।

२) लिङ्ग सम्पत्ति = पुरुषत्व । पुरुष भावद्वारा नै बुद्धत्वको लागि प्रार्थना गर्नु पर्दछ ।

३) हेतु = त्यस अवस्थामा (प्रार्थना गर्दा) अर्हत हुने सम्म पुण्य हेतु भएको पनि हुनुपर्छ ।

आनन्द भूमि

४) सत्थारदस्सन = शास्ताको दर्शन । बुद्धत्व प्रार्थना वा बोधिसत्व गुण-धर्म पालनको प्रारम्भ बुद्ध दर्शनअनुसारको दरिलो हुनुपर्छ । जस्तो सुमेध तापसले दीपङ्कर बुद्धको समक्ष बुद्धत्वको प्रार्थना गर्नु ।

५) पब्बज्जा = प्रबज्या । बुद्धत्व प्रार्थना गर्नेहरूले प्रबजित भएर नै प्रार्थना गर्नु पर्दछ ।

६) गुण-सम्पत्ति = पञ्च अभिञ्जा र अष्ट समापत्ति प्राप्ति जस्तो गुण सम्पात्त हुनुपर्छ ।

७) अधिकार = आधिपत्य । चाहिएको खण्डमा आफ्नो जीवनसम्म पनि बुद्धत्वको लागि त्याग गर्न सक्ने हुनुपर्दछ ।

८) छन्द = बुद्ध हुने महति इच्छा । महान उत्साह र प्रयत्न भएको हुनुपर्दछ ।

यी आठ मूल अंग प्रत्यय वा दृढ संकल्पहरूलाई 'अभिनिहार' पनि भन्दछन् ।

चरिया पिटक अट्कथाको उल्लेख अनुसार पारमी सम्बन्धमा आचार्यहरूको मत मतान्तर एक बुइवटा चर्चा गरौं—

१) अकुसलसहितको दान आदि गुण-धर्मलाई पारमी भन्दछन् । अकुशल रहितको दान आदि कुशल धर्मलाई उपपारमी भन्दछन् । कुशल-अकुशलरहितको दान आदी धर्मलाई परमार्थ पारमी भन्दछन् ।

२) अर्को मत अनुसार अभिनिहार अर्थात् मूत्र प्रार्थना भन्दा पहिले पूरा गरेको दान आदी धर्म पारमी हो । अभिनिहार पछि पूरा गरेको दान आदी धर्म उपपारमी हो । बुद्ध-भूमिमा बसेर पूरा गरेको दान आदी धर्म परमार्थ पारमी हो ।

३) यसरी नै बोधिसत्व भूमिमा बसेर परित्रिको लागि पूरा गरेको दान आदी गुण-धर्मलाई पारमी उल्लेख गरे ऊं आफ्नो लागि गुण-धर्म पूरा गर्नुलाई उपपारमी

उल्लेख गरीराखेको छ । अनि आफ्नो लागि र अरूको लागि गर्ने दान आदी गुण धर्मलाई परमार्थ पारमी भनी उल्लेख गरीराखेको छ ।

माथि उल्लेखित अर्थ, परिधि वा व्याख्या अनुसार दशपारमितामा जम्मा ३० वटा पारमिताहरू छन् । तर कतै दान शील आदि दश पारमी पनि ६ वटा पारमिता मात्र गरेर देखाईराखेको छ । जुन ६ वटा पारमीको प्रचलन नेपालमा छ, त्यो हो— १) दान २) क्षान्ति ३) ज्ञानि ४) वीर्य ५) ध्यान र ६) प्रज्ञा ।

पारमिता सम्पादन गर्नेको लागि उपायहरूः—

१) अनवसेस सम्भरण— अर्थात् दान आदी दश पारमिता

एउटै नछुट्ने गरी सम्पादन गर्नु ।

२) सक्कच्च कारिताय— अर्थात् दश पारमिता प्रति आदर, गौरव राख्नु तथा ठीक तत्ररले क्रमैसंग सम्पादन गर्नु ।

३) सातच्च कारिताय— अर्थात् अखण्ड रूपले पारमिता सम्पादन गर्नु ।

४) चिरकालाभियोग— अर्थात् चौरकालदेखि पारमिता अभ्यास गरी सम्पादन गर्नु ।

बोधिसत्वहरूले अत्यन्त दुःख कष्ट सही पारमिता पूरा गर्नु कुन प्रयोजनको लागि याने फलको लागि हो, बुझ्नु नितान्त आवश्यक छ । संक्षिप्तमा भनी भने सम्यक-सम्बुद्धत्व नै पारमिताको फल हो ।

बुद्धकालीन श्राविका बारे

प्रधान न्यायाधीश

सर्वोच्च अदालत

नेपाल ।

भिक्षु अमृतानन्द महास्थविर ज्यू

कृपा पूर्वक पठाउनु भएको बुद्धकालीन श्राविका चरित भाग १ प्राप्त भयो । बुद्धकालीन ऐतिहासिक विवरण पढदा भिक्षु अनुशासन सम्बन्धी विवरणले औघि खुस लाग्यो । सौजन्यताको लागि धन्यवाद । यहाँको यस्तै अन्य प्रयासहरू समेत सफल हुन त्यही मंगलमय शुभ-कामना व्यक्त गर्दछु ।

आशिर्वाद चाहने

रत्न बहादुर विष्ट

२०३२।५।११

लुम्बिनी

नानीमयां मानन्धर

यः ह्य किञ्च शुशील,

छन्त पौ च्वयागु तः न्हु सदुनि । हानं श्व पौ च्वया च्वना । उगु पत्रय् बेशाख-पुत्तीया स्वंगू संयोग मध्ये ह्यापांगु अर्थात् राजकुमार सिद्धार्थया जन्म गन, गुकथं जुल धैंगु खँ उल्लेख याना हया । नापं 'लुम्बिनी' गुगु सिद्धार्थया पवित्र जन्मस्थल खः, उकिया अबलेया भव्यताया विषये नं छुं शब्द न्ह्यथना हयागु दु ।

थौं 'लुम्बिनी' विषययात कया श्व पौ च्वया च्वना । छायाधाःसा सिद्धार्थया जन्मं लुम्बिनी पवित्र जुल । लुम्बिनी बौद्धतय् तीर्थस्थल मध्ये छगू जू वल । प्यंगू मुख्य बौद्धतीर्थ मध्ये कीगु नेपाः राज्यया दुने श्वहे छगूजक बौद्ध तीर्थ लाः बो । तर भारत भूमी च्वंगु स्वंगू बौद्ध तीर्थ स्थलया न्ह्योने लुम्बिनी थने थंकेबले सिद्धार्थया पवित्र जन्मस्थल धका नाले हे मछालापु । छायाधाःसा न कीसं थुकिया ह्यापायागु भव्यतः व प्राकृतिक सुन्दरता जोग्य याना तयेफत, न आःयात ल्वयेक आधुनिक कथं दयेका प्यह्यसित कथने फत । सुं विदेशीतेत बा गनं विदेशय् वना नेपाःमीतय् नेपाःया परिचय बो माःसा लुम्बिनी न्ह्यमथंसे मगाः । लुम्बिनीया नां काकां ह्याय् थपाय् पुइको । तर धार्थ्ये लुम्बिनीया गति सो वन धासा हाया च्वंगु सिमा हःया द्वं व सा, मे जइगु ल्यो सिवाय मेगु कथने बहुगु दे छु दु ? थौं अन्तर्राष्ट्रिय लुम्बिनीया नां प्रचार जुइ धुंकल । अन्तर्राष्ट्रिय थुकिया विकासया नारा लगे याना च्वन । तर नेपाःमित धाःसा ह्याय्पने कपाय् स्वथना न्ह्यलं व्वाना च्वन तिनि ।

आनन्द भूमि

सन् १९६७ अप्रिल महिनाय् तात्कालीन राष्ट्र

संघया महासचिव स्व. उ. थान्तजुं सिद्धार्थया जन्मस्थल दर्शनार्थ लुम्बिनी कागु खँ छं लुमंनि जुइ । वय्कनं थुगु पवित्र तीर्थस्थलया दयनीय दशा खना नुगः मछिकल हँ । वय्कलं सिद्धार्थया पवित्र जन्मस्थल लुम्बिनीयात हाकनं छको कःकः धायेकेगु उद्देश्यं अन्तर्राष्ट्रीय तीर्थस्थल दयेकेगु प्रस्ताव संयुक्त राष्ट्रसंघय् तया दिल् गुकियात फुक धैथे सदस्य राष्ट्रं सहर्ष स्वीकार यात । थुगु बारे स्वतन्त्र विश्व वर्ष १ संख्या २ स दुगु मुख्य खँ न्ह्यथना हयेतेना—

“जापानया टांगे इन्स्टिट्यूट अफ आर्किटेक्चर्स लुम्बिनीया निर्मित गुरुयोजना तयार यात । थुगु योजनाकथं भैरहवा विमानस्थलनिसें लुम्बिनीतक २१ किलोमिटरया पक्की लेंया निर्माण, तीर्थयात्री व पर्यटकतय् सुविधायी लागी छगू तीर्थप्रामया स्थापना, मठ, मन्दिर, गुम्बा आदिया निर्माण नापं ट्युबवेल, आवास तथा संरक्षण कर्मचारीतेगु व्यवस्था जुइ । वाउंसे च्वंगु न्ह्याहपुसे च्वंगु ल्यः, सिमा व बगिचाया नं व्यवस्था जुइ ।

थुकि विभिन्न राष्ट्रं बडपि यात्रीतेत थन अध्ययन, चिन्तन, मनन याना आध्यात्मिक ज्ञान प्राप्त यायेगुली नं सहायक सिद्ध जुइ । नापं अनेक राष्ट्रं थःथःगु कला व शिल्प कथना दयेकीगु मन्दिरं गुलि तीर्थयात्रीया मन आकर्षण जुइ । लुम्बिनी उत्खननय् प्राप्त जूगु प्राचीन मूर्ति, मुद्रा, तिसा, वस व थलबलं जाःगु संग्रहालयया स्थापनां सिद्धार्थनाप याउंके परिचित जुइ फइ धंगु अनुमान याये थाय् दु ।

सम्पत्ति घट्ट पुना वने मानिगु भालपा जुग स्याना चवनीपि नंदु ।

आ थन अम्बपालीया बारे जिस्यूथे खँ छत्वाचा न्ह्यथने । अम्बपाली घयाह्य मिसा साप बाँलाह्य खः । व अम्बपाली प्वाथे बुबले वयामाँ अंया बगीचाय् चाह्यु वंबले अंमाया ववसं बुह्य जुया अम्बपाली नां जूह्य मिसा खः । अम्बपाली साप बाँला । उकिं राजकुमार पिसं बाजिं बाजिं ब्याहायायेत धायके हल । वया माँ-बोया सुयातनि चित्त वृत्ते यायेगु । छह्येसित बिलकि मेह्य तेंचाइ । अले शत्रु कमाय् याये माली । अबले धावोमेसित म्हाय्मचा मबिल-कि ईख तया बदला काइगु जमाना । एजुया अम्बपालीयात सकस्यां थ्याह्य बेश्या याना बिल ।

बाँलाइगुनं छगू भाग्य खः न्हापायागु पुण्य खः धाइ । तर अम्बपालीया बाँलागुलिं बेश्या ज्वी माल । अम्बपाली थः यसँ बेश्या जूह्य मखु । सकसितं चित्त बुळे याये माला थःपि बःमलागुलिं व अबलेया समाजया व्यवस्थां याना बेश्या जूह्य खः ।

बुद्धकालीन श्राविका सफू स्वयेबले उप्पलवण्णा घयाह्य मिसानं साप बाँलाह्य जुया अम्बपालीयात थें यक्व सिनं धायके हल । बरू व बेश्या मजुसे भिक्षुणी जूवन । एनं वयागु रूप बाँलागुलिं भिक्षुणी जुया अरहन्त ज्वी धुंका तकनं मिजंतसे लिका चवने माल । उलि जक मखु खाता तले तकं मिजं छह्य सुला बलात्कार याका चवने माल ।

अम्बपाली न्हाबलें ल्यासे जुया मख्वं । बाँलाथें न्हाबलें ल्यासे जुया थःगु रूप नं थःह्यं घयाथें वुसा का धात्थेया सुख । अम्बपाली न्हाबलें ल्यासे मजुल उलि बाँ नं मलात । मिजं त नं ह्यापा थें वया थाय् मवोगुलिं वया ह्याय्पुसे चवना वल । छह्यु अंया बगीचाय् चाह्यु वंबले बुद्ध नाप लात । वसपोल बाखं कना च्वंगु नं न्यन । अनित्यया छँ श्बीका काल । मने धैर्यं तयेफत । अले मती

तल- वसपोल मेपिथें पक्षपातह्य मखु, करुणा व वया दुह्य खः । पतन जूम्हेसित थकया बिज्याइह्य खः । वसपोल भगवान बुद्धया गुण खना अम्बपाली साप लय्ताल ।

अम्बपाली हानं प्यन्हु न्यान्हु लिपा बुद्धयाथाय् वना थःथाय् छें भोजन याकेगु मती तया निमन्त्रणा याः वन । बुद्ध वयागु छें भोजन यायेगु अनुरोध स्वीकार याना बिज्यात । वसपोल वयागु निमन्त्रणा जक स्वीकार यायेवं अम्बपाली साप हे लय्ताल, न्यासिचाया लिहाँ वन । लेंय राजकुमारपि भगवान बुद्धयात भोजनया निंतिं निमन्त्रण बी धका वया च्वंपि तक नं मखन । इमिगु रथ घःचाःनापं त्वाका त्वाका वना चवन : लिच्छवी राजकुमारपिनि मती जक थों अम्बपाली गपाय्सकं न्यासिचागु ! छाय् धका न्यंबले अम्बपालीं लिसः बिल— कन्हे जिथाय् बुद्ध बिज्याइगु । कन्हे वसपोलयात भोजन याकेगु । कन्हेनिसें जि शुद्ध ज्वीगु । जिगु जीवन न्हगु ज्वीगु । जि ह्यापाथें ज्वी मखुत ।

राजकुमारपि आश्चर्य जुया घ्यन— कन्हे छंयाय् भगवान बुद्ध बिज्याइगु ? अम्बपालीं फुत्तिसातं धाल खः कन्हे भगवान बुद्ध जिथाय् बिज्यात भोजन याइगु । धात्थें कन्हेखुनु वसपोल तथागत अम्बपालीया छें बिज्यात भोजन यात ।

थ्व समाचारं वैशाली छगुलिं भोखाय् बवल । भगवान बुद्ध अम्बपालीया छें भोजन बिज्यात हँ । मखुथे जुल । जुजुपि समेतं बुद्धयाथाय् वया हाः वल जिमिगु ह्याय तया बिज्याहँ ।

बुद्धं घया बिज्यात— जिगु धर्म पतन जूपित थकाय्गु । पापीपिन्त न्हाबलें पापी यायेगु मखु । सकस्यां फन ह्याय् चवनेमा । अम्बपालीया जीवने न्हगु जः वल । वयागु जीवन न्हगु जुल । वयागु जीवन थाहाँ वन । धन्य खः भगवान बुद्धया करुणा । वसपोलं अज्याह्य अम्बपालीया जीवनया मू बडे याना बिज्यात ।

मन वयाके वन । जि यल उकि थन वया । वया नं जित
यो । एनं वया दरबारे छति न्ह्याइगु मता । न्ह्याबलें धयाथे
दिवक चाः धायेगु ला, दरबारी जीवन खना वाक्क वो
धायेगु खा चःमकं । जि खें ह्लावंसा मता छु याना च्वनी ।
वयात शौतिक सुख माक्व दु तर आध्यात्मिक सुख महु ।
मनूतेत जुया च्वंगु दुःख खना वयागु मन दिक्क जुया
च्वनीगु । श्व दुःखयात गथे याना मदयेका छोग्घेधयागु उपाय
जक विचाः याना माला च्वनीगु । जि वनाप किनिदेंतक
च्वने धुन ।”

यशाधरां अपायसकं थः योम्ह सिद्धार्थयात छको-
लन्तुं त्याग याना धीरज दयेका च्वन । उकि हे खइ
सिद्धार्थं व्याहा याये न्ह्यो कबुल छगु तःगु त्यागीम्ह मिसा
चूलासा जक व्याहा याये धागु ।

यदि यशोधरा त्यागीम्ह मखुसा सिद्धार्थं तोता
वंबले मन बःलाका सुवा बी मखु खइ । भिगु मती तया
वन का ! जय ज्वीमा । छुं खें न्यंबोपिन्त याउंके लिसः

बिया छोये फुगु त्यागीया चि खः ।

यशोधराया चरित्र खना सकलें अजुगति चा ।
सकस्यां धाइ धन्य यशोधरा ! उकि धागु ज्वी
यशोधराया अङ्ग भङ्ग याना नं वयागु मू बढे याना व्यूम्ह
सिद्धार्थं खः धका । छाप् अङ्ग भङ्ग जुल धयागु धाःसा
सिद्धार्थनाप व्याहा जुइवं हे यशोधराया अङ्ग पूर्ण जुल ।
सिद्धार्थं तोता वंबले हानं अङ्ग भङ्ग जुल ताः । तर सिद्धार्थं
राज्य तोता बुद्ध मज्जुगु जूसा थों की न्ह्योने यशोधराया नां
दं वैगु मखु खइ । यशोधरा बुद्धया ह्लापायाम्ह कला धका
न्यने वं आपासिनं धाइ धन्य खः यशोधरा ! सिद्धार्थं त्याग
याना वंसेली यशोधरा मन गुलित बःला गुलित त्यागी धका
कीसं सिल । उकि सिद्धार्थं यशोधराया मू बढे याना बिल ।
यशोधराया बारे मेमेगु नं बाँ बाँलागु खें सीके योसा पुज्य
अमृतानन्द महास्थविरं च्वया बिज्यागु बुद्धकालीन श्राविका
स्वया विसं ।

अम्बपाली

-बसुन्धरा भोंदे

मिसात धयापि बाँमलासां मज्जू हानं अपो बाँलासां
मिजं तसें लिका च्वनेमाः । संसारया चाल नं गजब खः
बाँलातले जक न्ह्यामेस्यां यहगु । बाँमलात धायवं सुयां
मयो । उकि हे खें सिनेमाय् च्वनीपि मिसात तुरन्ता तुरन्त
फेरे ज्वीगु । वंजयन्तिमाला धयाह्य मिसा साप बाँलाह्य खः ।
आः व सिनेमाय् मच्चने धुकल । अनं पितना हल मखा
ज्वी । छाप् धासा व न्ह्याबलें ल्यासे जुया वयागु अंग
प्रत्यंख न्हापाथें बाँलाना च्वनी मखु । न्ह्याबलें ल्यासेपि
जक अज्याथाय् ज्याखेले दु । बाँलाह्य श्व संसार तोता
वने मानि । बाँमलाह्यनं श्व संसार तोता वने मानि ।

संसार परिवर्तनशील खः अनित्य खः । एसा नं गुलि
गुलिभ्यां धर्मं च्वं च्वसानं नकलि पहलं बाँलाका ज्वीपि नं
दु । उकि धर्मं श्वीका काय् धयागु अःपु मज्जु ।

ल्यासे ल्याय्हा जुया च्वनीबले यौवन मत्ताय् लाना
गुबलें सी मखुपिथें जुया च्वनी । अनित्य धयागु मती वइ
मखु, थुइ मखु । गुबले कि बाज्योति वनी बुरा बुरी जुइ,
ला ह्य् ह्य् कुना वइ, मिखां मछुया वइ, न्हायपनं मताया
वइ, हा धुसिलुया वइ अले तिति भतिचा धर्मं चेतना वया
वइ अनित्य धयागु थूथें थूथें च्वनी । गुलि गुलिला बुरा
बुरी जूसां सिना वने मानि धयागु मस्युपिं दु । सिनावने बले

यशोधरादेवी

अमृतशोभा शाक्य, बनेपा

संसारे न्हाबलें सुखी जुया च्वंपि सुं मडु । गथे
द्वि व चा (दिन व रात) चाहिला च्वंगु खः । मेखतं धाये
माल धाःसा तिमिला व खिमिला धका पालंपा वड्गु खः
अथे हे मनूतेगु जीवने सुख व दुःख चाहिला च्वंगु दु । मनू
तेगु पुचले मिखा ब्वया स्वयेबले न्हाबलें सुखं च्वना च्वंपि
सुं मडु । यशोधरा देवी छम्ह नं अज्याम्ह खः गुम्ह कि
सिद्धार्थ थें जाम्ह राजकुमार भात दया साप भाग्यमानी
भालपा लयताया च्वंम्ह । गज्यागु सुखं च्वं च्वंम्ह यशोधरा-
यात म्हक्से मखंक दुःख जुल । योम्ह सिद्धार्थनाप बाया
च्वने माल ।

यशोधराया थःछें देवदह खः । बुद्धकालीन
श्राविका चरित भाग १ सफू अनुसार यशोधराया बी
सुप्रबुद्ध व माँ अमिता देवी खः । देवदत्त यशोधराया किजा
खः । यशोधरायात भद्रकाञ्चना, राहुलमाता, बिम्बा व
गोपा नं धाः ।

सिद्धार्थ कुमारया लागी यशोधरा धायेके हुल ।
अबले यशोधराया अबु सुप्रबुद्धं धाल—जिमि म्हाय् सिद्धार्थ
कुमारयात बी मास्ते मबो । सिद्धार्थ लछि (लक्षण) लाम्ह
व भाग्य दुम्ह खःसा नं मचांसिसें दरवारे मिसातेगु पुचले
जक मोजं च्वना च्वंम्ह । पितेयागु खें छूं मस्यू हानं दकले
मागु शिल्प शास्त्र छूं मसम्ह जुल । दुःख धयागु छूं हे
मस्यूम्ह । राजकुमार धयाम्ह गज्या गज्यापिनाप लडाई
त्वाये माम्ह । सिद्धार्थ अथे छूं मसम्ह, जिमि म्हाय् जुलं
अपायसकं विद्वानम्ह । उकिं जिमि म्हाय् वयात बी मडु ।

श्व समाचार सिद्धार्थ सिल । अले सिद्धार्थ मेपि
राजकुमारपिनाप बाजि तथा फुक शास्त्रेसं त्याकल । अबले

यशोधराया थः योम्ह सिद्धार्थनापं वने मखनी धका नुगः
धुकुधुकु मिंका च्वंगु खः । सिद्धार्थ त्याइगु खःला मखुला
धयाथें पीर जुया च्वंगु । थुकिं सी दु यशोधरा व सिद्धार्थया
बिचे त्हापां हे मतिना जुया च्वने धुं कुमु खः धका । गबलें
कि सिद्धार्थ त्याकल धका समाचार वल अबले यशोधराया
मन साप याउंसे च्वन । यशोधरा देवी किं छुदें दुबले
सिद्धार्थनाप ब्याहा जुल । ब्याहा जुया किं निदें दयेका
राहुल काय बुल । काय् छम्ह दयेवं सिद्धार्थ यशोधरा
सहितं राज परिवार तोता वन ।

यशोधरादेवीया थः योम्ह सिद्धार्थनाप किंनिदें जक
च्वने खन । राहुल काय् छम्ह दुगुलि यशोधराया मन मचा
च्वं धायेमाः । तर काय् छम्ह दुगुलि भातनाप बाया च्वने
माल ।

यशोधरा मेमेपि मिसातथें मडु । मेपि निताते जूता
थः भातं तोता वनी बले गुलि सराप बिया च्वनी । तर
यशोधरां सरा मव्युसे सुवा बिया च्वन । जिमि भातया
जय ज्वीमा । दुःख कष्ट छूं मज्वी मा । वया जगत उद्धार
धायेगु इच्छा याकनं पुरे ज्वीमा ।

जब सिद्धार्थ राज पोशाक तोता कापाय वस्त्र
धारण यात धाल अबलें निसें यशोधरां बांलागु वस्तं मनुन ।
आपालं नाइसे च्वंगु मूवंगु लासाय मद्यन । तिसं मतिल ।

दरवारे च्वंपिसं न्यनी— यशोधरा छं नुगः मछि
मजूला ?

यशोधरां धाल—“नुगः मछि नं मज्वी ला ! थये
ज्वी धका जिं त्हापा हे स्यू । त्हापा हे न्यनागु खः वसपोल
(सिद्धार्थ) राज्य चले याइ मखुम्ह धका । एसां जिगु

धुगु प्रकारं नाम कया धारण याये, स्वाना च्वंतले दुगंध
मदकारी वस्तु सेवन यायेगु, रथे च्वना अनित्य सुख भोग
यायेगु ज्यां तापाना च्वनेगु शिक्षापद धारण याये ।

मदकारी (काइगु) वस्तुया लक्षण

बुद्धि लुप्यति यद्वस्तु मदकारी नदुच्यते
तद्रव्यं सर्वथा त्यक्तुं योग्योऽस्ति आर्य्य सज्जन ।

अर्थ- नया त्वना थःके दुगु बुद्धि नं मदंगु छु वस्तु
खः व वस्तुयात मदकारी धाइ, उजागु वस्तु सर्वदा त्याग
यायेगु आर्य्य सज्जनपिनि योग्य ज्वी । मदकारी वस्तु विशेष
याना मदिरा धतुर, गजि, चरेस, सुतीं, विष आदि खः ।

दश अकुशल कर्म

कायकं त्रिविधं पापं वाचिकं तु चतुर्विधं
मानसं त्रिप्रकारेण तत्सर्वं देशयाम्यहम् ।

१) हिंसा = प्राणी हत्या, २) अदत्तादान = परया
धन खुया कायेगु, ३) काममिथ्याचारा = पर स्त्री सम्भोग
यायेगु । थ्व स्वता शरीरं यायिगु पाप खः ।

१) मृषावाद = मखुगु खँ ह्वायेगु, २) पारुष्य
वचन = परया नुगले स्याक्क, छाक्क खँ ह्वायेगु, ३)
पैशून्य = परयातं खापबोगु (चूक्ली), ४) संभिन्न = मिले
जूपिं फायेगु, थ्व प्यता म्हतुं य यिगु पाप कर्म खः ।

१) अविद्या = अज्ञान अहंकार अभिमान, २)
व्यापाद = परया जय जूगु खना सह याये मफैगु, परया
दुःख खना हर्ष ज्वीगु, ३) मिथ्यादृष्टि = खःगुयात मखु,
मखुगुयात खः धका निश्चय यायेगु । ख्व स्वता मनं धा
चित्तं याइगु पाप समेत फ्रिता अकुशल कर्म खः । थुंकि
बचे ज्वीफत धायेवं फ्रिता कुशल कर्म ज्वी । थुजोगु सीका
सुनां प्रज्ञा शील समाधि बुद्धोपदेश ज्ञाने च्वना व्रत याइ
उम्हसिया जन्मान्तरे याना वयागु पाप दक्व फुना - काय,
वाक, चित्त शुद्ध जुया पुण्यया शरीर धारण याना बोधि
ज्ञानं युक्त ज्वीका संसारया दुःखं मुक्त जुया मोक्षगतिस
बास याना सर्वदा सुख ऐश्वर्य आनन्द प्राप्त जुइ ।

बुद्धयागु ज्ञान व उपदेश

-अष्ट बहादुर शाक्य

बुद्ध धर्म धयागु छगू ज्ञानया भंडार खः । मेखतं
धायमाल धाःसा थ्व छगू भक्ति भावया मार्गं मखु बरू ज्ञान
मार्गं खः । अथे धायबले बुद्ध-धर्मं छुं धर्मं मखु थें च्वनी,
थथे थ्वीका कायेगु पायछि मजू । अथे मखु, तर मेमेगु
धर्मथें ईश्वर भक्ति व पूजा पाठ जक याना मुक्ति प्राप्त ज्वी,
दुःखं मुक्त ज्वी धका विश्वास याइगु धर्मं मखु । न्याय
धर्मं, मानव धर्मं व जीवन मार्गं खः । फीसं छु जक धर्मं
मयानागु दु थें च्वं । फुकं याना च्वना । दान बिया च्वना ।
अष्टमी ब्रते च्वना । धलं दना । छगू लाख देवा च्याका ।

देके वना च्वना ! छायाकः वना च्वना । तर न्ह्यागुं धर्मं
भालपा यासां श्रद्धा दया व माया धयागु नं थ्वीका यंक्य
माः । थःगु मन गज्योगु धका नं थ्वीका यंक्य माः । श्रद्धा
धयागु न्ह्यागुं ज्या याय बले नुगः चक्कंता बा यवुका
यायेगु यात धाइ । नुगः कयकुंका यानागु धर्मं ज्वी मखु ।
बुद्धया धापू कथं न्ह्यागु ज्याय नं धर्मं न विवेक बुद्धि माः ।
अथे धयागु दुनेनिसें थ्वीका थाय् व ई स्वया ज्या याय्
सयक्य माः धाःगु खः ।

बुद्धया उगदेशे भानुत्त्व, मित्रताया महत्त्व यक्वं

बुद्धीपदेश

पं. आशाकाजी बज्राचार्य

(ह्यापाया ल्यंगु)

[श्व महायान संस्कृत साहित्यकथं च्वयातःगु सीके बह जू— सं०]

शील-प्रार्थना-मूल

(१) अहमित्थं नामा यावज्जीवं प्राणाति पातात् प्रति विरमामि । अर्थ— जिं थुगु प्रकारं नाम कया धारण याये, भवाना च्वंतले परप्राणिपिनिगु प्राण कायेगु पाप कर्म याये मखु ।

(२) अहमित्थं नामा यावज्जीवं अदत्तादानात् प्रति विरमामि । अर्थ— जिं थुगु प्रकारं नाम कया धारण याये, भवाना च्वंतले परया धन हरण याना पाप याये मखु ।

(३) अहमित्थं नामा यावज्जीवं काममिथ्याचारात् प्रति विरमामि । अर्थ— जिं थुगु प्रकारं नाम कया धारण याये, भवाना च्वंतले परस्त्री, परपुरुषनाप सम्भोग यायेगु पाप कर्म याये मखु ।

(४) अहमित्थं नामा यावज्जीवं मृषावादात् प्रति विरमामि । अर्थ— जिं थुगु प्रकारं नाम कया धारण याये, भवाना च्वंतले मखुगु खं ह्यायेगु पाप कर्म याये मखु ।

(५) अहमित्थं नामा यावज्जीवं सुरामेरथ प्रमादात् प्रति विरमामि । अर्थ— जिं थुगु प्रकारं नाम कया धारण याये, भवाना च्वंतले मद्यपान याना प्रमत्त जुया अहंकार याना ज्वीगु पाप याये मखु । श्व पञ्चशील प्रार्थना विधि जुल ।

आः हानं अष्टशील प्रार्थना विधि थये छः—

(६) अहमित्थं नामा यावज्जीवं नृत्यगीत वाद्य वैरमणं शिक्षापदं समादियामि । अर्थ— जिं थुगु प्रकारं

नाम कया शिक्षा धारण याये, भवाना च्वंतले प्याखं हुलेगु, म्ये हालेगु, बाजं थायेगु ज्या याये मखु ।

(७) अहमित्थं नामा यावज्जीवं गन्धमात्य विलेपन भूषण दर्पण दृश्य कर्म वैरमणं शिक्षापदं समादियामि । अर्थ— जिं थुगु प्रकारं नाम कया धारण याये, भवाना च्वंतले नस्वागु स्वां माला ववछायेगु, नस्वागु चिकं म्ह्य बुलेगु, तिसां तिया ह्याय्कं स्वया बांलाका ज्वीगुलिं तापाना च्वनेगु शिक्षापद धारण याये ।

(८) अहमित्थं नामा यावज्जीवं उच्चशर्या महाशर्या विकाल भोजन वैरमणं शिक्षापदं समादियामि । अर्थ— जिं थुगु प्रकारं नाम कया धारण याये, भवाना च्वंतले ताजागु आसने च्वनेगु, बाह्नि बिका मयेगु ज्यां तापाना च्वने धका शिक्षापद धारण याये ।

थुपि स्वंगू पञ्चशीले थपे यायेवं अष्टशील ज्वी ।

हानं दशशील प्रार्थना

(९) अहमित्थं नामा यावज्जीवं अकुशल कर्मणा स्वर्णरूप्य द्रव्यादि साधन वैरमणं शिक्षापदं समादियामि । अर्थ— जिं थुगु प्रकारं नाम कया धारण याये, भवाना च्वंतले मर्मिगु ज्या याना लुं वह धन द्रव्यादि मुंकेगु ज्यां तापाना च्वनेगु शिक्षापद धारण याये ।

(१०) अहमित्थं नामा यावज्जीवं मदगन्ध धारण रथवाहनं च वैरमणं शिक्षापदं समादियामि । अर्थ— जिं

भिक्षु कुमार काश्यप धर्मचक्र सूत्रया व्याख्यात्मकं उपदेश याना बिज्यात । वसपोलं धया बिज्यात की नेपाली बौद्ध तसें श्व धर्मचक्र दिवसया मू अपायसकं स्पू खवा मवो । थज्यागु उत्सव माने यायेगुलो उस्त मन मतसे महनी थें जानु नख माने याना ध्यबा फुका जीवन बहनि याना चवन ।

धर्मचक्र सूत्रे बुद्धं गुगु मध्यम मार्गं या खँ कना बिज्यागु खः व भिक्षु पित्त जक धया बिज्यागु धका भालपो मज्यू । मध्यम मार्गया खँ सारा समाजया लागी हित व कल्याण ज्वीगु खः । अति बा अपो धयागु छुं मज्यू । सुख धयागु अपो नं मज्यू अथे हे दुःख नं मज्यू । अबो सुखमय जीवन व अपो दुःखमय जीवन बाँला मज्, पायछि मज् धका बुद्धं धया बिज्यागु खः ।

भोजनं लिपाया कार्यक्रम धर्मचक्र सूत्र पाठं शुरू जुल । अनं लिपा भिक्षु अश्वघोषं वर्षावासया खँ न्ह्यायना भगवान बुद्धया पाले भिक्षुपिं छगू गामे वर्षावास थावंबले भिक्षु पिनिगु उपदेश न्यना दाता जूम्ह उपासिकां ज्ञानलाभ याना करपिनि मनया खँ स्पूम्ह जुल । तर भिक्षुपित्त आहार बण्य मिले मजुया असुविधा जूगुलिं ज्ञान लाभ याये मफत धयागु सीका भिक्षु पिनि मनंतुना च्वंगु नयेगु प्रबार्थ फुकं बुरे याना बिसैली तिति भिक्षुपिसं ज्ञान प्राप्त यागु घट-नात्मक बाखं कना बिज्यात ।

भोजन संग्रह

असार पुन्ही खुनु आनन्दकुटी भिक्षु संघ व अनगारिका व उपासक उपासिका पित्त भोजन संग्रह याका थी तोर्थ मुनि शाक्य जन बहालं त्याग चेतनाया महिमा वचना पुण्य संघय याना बिज्यात । फु बले फुकु थें पुण्य कर्म याना तये फुसा न्ह्याबलें नापं ल्यूल्यू वइम्ह पासा तया चवनी । सी तेका थःम्हं यानागु पुण्य कर्म लुमनी बले मन दुक्क च्वंका

याउंक जीवन तोता वने वइ ।

जलपान याकुपि— आनन्द शाक्य, मिश्री, पूर्ण देवी, लक्ष्मी कुमारी, हेरादेवी, काँछि, चिनी देवी, ज्ञान हेरा, रत्न शोभा व रत्न शाक्य ।

श्रावण पुन्ही खुनु नं आनन्द कुटी विहारे क कः धायेक ज्ञान माला भजन व बुद्ध पूजा आदि कार्यक्रम सम्पन्न जुल । स्वीदें मयाक आनन्द कुटी पुन्ही पतिक बुद्ध पूजा व बाखं कनेगु व लफल कार्यक्रम जुया वइ च्वंगु खः । तर आ स्वयम्भू ज्ञानमाला भजन खलया विशेष श्रद्धां व राजमान उपासक वा उद्योगं उपो मन् तसें भाग कया पुन्हीया कार्यक्रम कः धागु निदें मयात ।

उत्पल वण्णा

बुद्ध पूजां लिपा भिक्षु भमृतानन्द महास्थविरं उत्पल वण्णा भिक्षुणीया बारे उपदेश याना बिज्यात । वसपोलं धया बिज्यात उत्पल वण्णा छम्ह मिसा गुम्ह कि साप बांलाम्ह जूगुलिं आपासिनं भमचा ल्हा वल । सुयात नं बी मखु भिक्षुणी याना बी धका माँ-अबु बुद्ध शासने लाका बिल । उत्पल वण्णा छम्ह व्यक्तित्व दुम्ह घासां ज्यू साप तेज दुम्ह घासां ज्यू । अभिमान व घमण्ड धयागु छति मडुम्ह । साप ज्या थाय् न्ह्याम्ह अलसी मचाम्ह भिक्षुणी खः ।

बुद्धं धया बिज्यागु दु मनूया व्यक्तित्व थाहाँ वयेक्य या लागी स्वता प्यता गुण दयक्य मा- भावेतब्बं = हानं हान अभ्यास याना थंक्य मा । बहुली कातब्बं = आपालं प्रयत्न याये मा । यानिका तब्बं = सत्तं वनीगु कथं ज्या यायेमा । वत्थु कातब्बं = बसे तये फयेक्य भा । श्व प्यंगु गुण उत्पल वण्णा भिक्षुणी याक्य दुगुलिं व याकनं अरहन्तनी जुल । उत्पल वण्णा या सम्पूर्ण जीवनी सीका तये बह जू । उके बुद्ध कालीन श्राविका चरित सफू

स्वयेगु सुक्राव बिया बिज्यात ।

श्रावण पुन्ही खुनु— श्री रत्न बहादुर, ब्यखारत्न, पंच बहादुर, आशा बहादुर व भक्तलाल न्याम्हसिया श्रद्धां जलपान संग्रह पुण्य कार्य सम्पन्न जूगु दु ।

गण महाविहारे धर्मचक्र उत्सव

श्रावण ७ गते आषाढ पुणि खुनु धर्मचक्र दिवसया लसताय विभिन्न कार्यक्रम दयेका गण महाविहारे धर्मचक्र उत्सव सम्पन्न जूगु दु । धर्मचक्र सूत्र पाठ व बौद्ध धर्म सम्बन्धी न्ह्यसः लिसः कासाया प्रतियोगिता न्ह्याइपुक जूगु समाचार दु ।

गण महाविहारया वार्षिक उत्सव

गण महाविहारया किं निगूगु वार्षिक उत्सव बैंकक स्थित पकनाम विहारया अध्यक्ष धम्मधीर राज महामुनी महास्थविर या प्रमुख अतिथित्वे जूगु समाचार दु । सुथे ज्ञानमाला भजन, पवित्र अस्थि धातु प्रदर्शन, बुद्ध पूजा व भिक्षु सुबोधानन्द महास्थविर पाखें धर्म देशना जूगु समाचार दु ।

न्हिने न्याता इले भिक्षु प्रज्ञानन्द महास्थविर या सभापतित्वे छगू सार्वजनिक सभा जुल । उक्त समारोहे भिक्षु सुबोधानन्द, प्रमुख अतिथि धम्मधीर राजमहामुनी महास्थविर, भिक्षु सुमंगल, भिक्षु सुदर्शन पिसं थथःगु मन्तव्य प्वांका बिज्यात । अन्ते श्री राजमान उपासकं धन्यवाद ज्ञापन याना दिल ।

उक्त दिने श्री हर्ष रत्न स्थापित व श्री सानु रत्न स्थापित परिवार पाखें सुथे जलपान, भोजन व मेमेगु दान बीगु कार्यक्रम सम्पन्न जूगु समाचार दु । वयेकपिसं हे गण महाविहारया चैत्य निर्माण याना दीगु छः ।

धर्मकीर्ति विहार यात प्रदान

द्विबंगत भीमरत्न स्थापित, श्रीमती हेरामाया व श्री तीर्थरत्न स्थापित पिनिगु पुण्य स्मृतिस श्री हर्षरत्न स्थापित व श्री सानुरत्न स्थापित परिवारं (क्रिस्टल होटल) मनुत निसःति न्ह्यांगु हले निकु हाकम्ह नेपाली कलापूर्ण लुंसिया-तम्ह बुद्ध मूर्ति स्थापना याना वनेगु क्वथा स्वकू निर्माण याना छगू समारोह याना धर्मकीर्ति विहार यात तः ल्हाना ब्यूगु समाचार दु ।

धर्मकीर्ति विहारे धर्मचक्र दिवस

धर्मकीर्ति विहारे धर्मचक्र सूत्र पाठया नापं धर्मचक्र सूत्र व्याख्या सहितगु सफू छापे याना निःशुल्क (सिर्ति) इना बिया धर्मचक्र उत्सव माने यागु समाचार दु ।

प्रौढ बौद्ध कक्षा

धर्मकीर्ति विहारे बाज्यो वीपि मिसा व मिजंतेत आख वया नापं बुद्ध धर्म स्यना बीगु क्लाश प्रत्येक शुक्रवार खुनु न्हिने १ बजे निसें ४ बजे तक खोले जूगु दु । सच्छिति बाज्य वीपि मिसात आख वं वया च्वापि दु धयागु समाचार दु ।

त्रिशूली धर्मचक्र उत्सव

आषाढ पुन्ही खुनु त्रिशूली सुगतपुर विहारे नं विशेष समारोह पूर्वकं धर्मचक्र दिवस माने यागु समाचार दु । उक्त समारोहे जिल्लाया प्रमुख अधिकारीत व न्यायाधीश पन्नामान तुलाधर, धर्म मन्दिरया अध्यक्ष पं० शिव प्रसाद शर्मापिसं नं भाषण याना सभाया शोभा बढे याना ब्युगु समाचार दु ।

निम्न लिखित व्यक्ति पिसं नं धर्मचक्र या महत्व या बारे नो वाना बिज्यात । भिक्षु मेघंकर, धर्मरत्न शाक्य, सुशीला शाक्य, वीर बहादुर शाक्य । श्री सुरेन्द्र शाक्य स्वागत भाषण याना बिज्यात ।

समाचार

आनन्दकुटीमा थाइ भिक्षुको वर्षावास

थाइल्याण्ड भिक्षु महासंघका दक्षिणी पाँच प्रान्तका धर्म सम्बन्धी कमिश्नर पदमा आयुक्त सरकारी मान्यता प्राप्त भिक्षु फ्रा धम्मधोर राज महामुनीले बुद्ध जन्म भूमि नेपालमा वर्षावास बस्ने उहाँको पहिले देखिको इच्छा रहेको र सो पुरा भएकोमा खुशी व्यक्त गर्नु भएको छ । वहाँको संगै अर्को थाइ भिक्षु विजय स्थबिर पनि हुनुहुन्छ ।

भिक्षुहरूको प्रत्येक वर्ष तीन महिना एक विहारमा वर्षावास बसी विशेष अध्ययन गर्ने चलन छ ।

नेपालमा वर्षावास गर्ने उहाँको इच्छा बारे चर्चा गर्दै फ्रा. राज महामुनीले हिमवत खण्डको अवलोकन गीतम बुद्धको जन्मस्थलको परि भ्रमण र बुद्धको थेरवादी दर्शन सम्बन्धी बढी जानकारी पाउनु हो भन्नुभयो ।

फेरि उहाँले भन्नुभयो नेपालमा कुन विहारमा वर्षावास बस्नु जाति होला भन्ने पूछ्दाछ गर्दा स्वयम्भू डाँडाभा स्थित आनन्द कुटी विहारमा शान्त वातावरण र आनन्द अनुभव हुन्छ भनेको सुनेर आनन्दकुटी विहारमा आएको हो । यहाँ अ-एर हेर्दा साँच्चै नै आनन्दकुटीमा आनन्द र शान्त वातावरण पाएको कुरा भन्नुभयो ।

भिक्षु राज महामुनी महास्थविरले थाइल्याण्डमा २२०० वर्ष अगाडि देखि बौद्ध धर्मको प्रचार भएको कुरा बताउनु हुँदै त्यहाँ तीन लाख भिक्षुहरू, अनगारिका (भिक्षुणीहरू) १०,००० दस हजार र बीस हजार २०,००० बौद्ध मन्दिरहरू छन् भन्नुभयो ।

उहाँले थाइल्याण्डका तीन लाख भन्दा बढी भिक्षु भिक्षुणीहरूका प्रमुखलाई संघराजा भनिन्छ भन्नु हुँदै थाइ नरेशले संघराजालाई नियुक्त गरिबक्सी संघराजाको

आनन्द भूमि

परलोक भएमा थाइ नरेशले त्यहाँको बौद्ध धर्म अनुसार दागबत्ती दिने प्रचलन भएको कुरा पनि बताउनु भयो ।

भिक्षु राज महामुनीले नेपाल लगायत २२ देश भ्रमण गरी सक्नु भएको छ । यी देशहरूको नाउँ :- मलेशिया, सिंगापुर, हङ्कङ्ग, जापान, द. कोरिया, इन्डोनेशिया, श्री लंका, बर्मा, भारत, बंगलादेश, अमेरिका, स्वीटजरल्याण्ड, प० जर्मन, बेल्जियम, इङ्ग्लैण्ड, फ्रान्स, डेन्मार्क, इटलि, ग्रीस, होलायण्ड, नोडरल्याण्ड, नेपाल ।

आनन्दकुटी दायक सभा

आनन्दकुटी दायक सभाको हालै वसेको बैठकमा उक्त सभामा साधारण सदस्यहरू र आजीवन सदस्यहरू राख्ने निर्णय भए अनुसार रु १००- एक सय दिइ २५ जना आजीवन सदस्य र साधारण सदस्य बन्न थालेका छन् ।

खिचा पोखरीका श्री भक्तलाल र बागबजारका श्री रत्न बहादुर प्रत्येकले आनन्दकुटी दायक सभालाई पाँच पाँच सय रुपियाँ प्रदान गर्नु भएको छ ।

उक्त दायक सभाको नाममा राखिएको सो रकम मुद्दती खातामा रहने छ र त्यसको ब्याज आनन्दकुटी विहारको विभिन्न कार्यहरूमा प्रयोग गरिने छ ।

आनन्दकुटी विहारे धर्मचक्र दिवस

असार पुन्ही खुनु भगवान बुद्ध सारनाथे पंचभद्र वर्गीपिन्त न्हापां धर्मचक्रया उपदेश याना विज्यागु जुया ध्व वि यात धर्मचक्र दिवस धाइ । बौद्ध देशे धर्मचक्र दिवस यात वैशाख पुन्ही थेन्तुं भारि नक्सां माने याना च्वंगु दु ।

असार पुन्ही थावण ७ गते आदन्द कुटी विहारे आपालं मनूत मुना बुद्ध पूजा, स्वयम्भू ज्ञान माला भजनं लिपा

लुम्बिनी विकासया लागि ५६,६०,००० डलर (U.S. \$) खर्च लगय जुइ धइगु अनुमान यात । थुगु खर्च संकलनया लागि प्यर्देति न्ह्यो राष्ट्रसंघया छगू बैठकय् १३गू राष्ट्रया प्रतिनिधितसँ विश्वया समस्त बौद्ध मार्गी तयत् लुम्बिनी विकासया निमित्त उदारता पूर्वक योगदान बोगु आह्वान यात । व राष्ट्रत खः— नेपाल, अफगानिस्थान, बर्मा, काम्बोडिया, श्री लंका, भारत, इण्डोनेशिया, जापान, लाओस, मलेसिया, पाकिस्तान, सिंगापुर व थाईलाण्ड ।

खयतला लुम्बिनी विकासया निमित्त गनं भति भति चन्दा संकलन जुइ धुंकल; गनं जुया चवन तिनी । नेपालं नं थुकी पला मछ्युगुला मखु । तर मेगु राष्ट्रं क्पिला तःथाय् छपला ह्लोनेत हे साइत सोया चवंगुलि लुम्बिनीया ख्वा गबले चकनिगु धइथे चवं । उथान्तजुं लुम्बिनी विकासया प्रस्ताव तया दीगु (१९६७-१९७५) च्यादे दय् धुंकल । शाय्द नेपालं च्यापला छ्युगु खइ मखुनि । हाकनं गबले तक लुम्बिनी विकासया ज्याय् नेपाली जनता व श्री ५या सरकार न्ह्यज्याइ मखु; 'हःसय' धका सालि मखु अबले तक 'हाइसे' धका साला यंकिपि दइ मबु । कारण लुम्बिनी कीथाय् ला; लुम्बिनी कीगु खः । लुम्बिनीया विकास कीगु विकास; कीगु देशया विकास, राष्ट्रया विकास, पर्यटनया विकास ख; अले विदेशी मुद्राया आर्जनं आर्थिक विकासया भोत नं खः ।

तर, मस्यु; लुम्बिनी विकासे नेपाः गबले न्ह्यलं चाइ, नेपालीत गबले दनि हर्षया खेँ खः हालसाले हे श्री ५ महाराजधिराज वीरेन्द्र वीर विक्रम शाहदेव घोषणा

याना बिज्याजु अनुसार लुम्बिनी अवश्य उज्ज्वल ज्वो तिनि धका आशावादी ज्वीथाय दनि । श्री ५ या सरकारं भरहवां निसँ लुम्बिनी तक लँ दयेकेगु ज्या नं शुरू याये धुंकल ।

लुम्बिनीया थुगु गुरु योजना कथं निर्माण जुइगु लुम्बिनी बनया चित्रण परिकल्पना यायबले धात्थे सिद्धार्थ जन्म काःबलेयागु उद्यान यात बुकिगु लाकि छु ? 'अन्तरष्ट्रीय तीर्थस्थल' धईगु नामकरणं गुगुं राष्ट्रे मद्युगु दर्शनीय स्थल व तीर्थस्थल ह्लापां नेपालय् बने जुया सुन्दरताया व भव्यताय थुकि विश्व-रेकर्ड तः वनिगुला मखुला ? गुगु शताब्दि निसँ हाः नाः मद्यक अल्पत्र जुया चवंगु लुम्बिनी आः विश्वं थः नाबले 'भाग्यदय चिट्ठा' लात मखा धाय् मालि ? तर कल्पना जक याना यथार्थता यात तंकेगुला, अथवा भ्रम व धन लगय् याना लुम्बिनी यात भिकेगु ? थउं प्रत्येक नेपालीं बिचायाय् माःगु अवस्था जुइ धुंकल ।

लुम्बिनी छंगु खः बइगु खः, जिगु खः, की फुकसिगु खः । कीगु साफा सम्पत्ति खः । लुम्बिनी विकासया लागि छं दं, जि दने, फुकेसितं थने । छगू करोड नेपालीया तन मन व धनं लुम्बिनी दयेके, भिके । अले कः कः धाःगु ख्वा विश्वयात कने, कयने । थुकी छंगु छु विचार ?

थउं समयं मबिल । पी थन हे क्वचाय्के । लिसःया प्रतिक्षाय् च्वंचवनाह्य

छं तता
नीलज

खर्चको तेरीज:-

१. जग्गा प्राप्त सम्बन्धः	रु-	१,०००।-
२. जिन्सी माल सामानके	रु-	१,९७२।७५
३. कांचो इट ६,७०० के	रु-	३३४।५०
४. प्रभासे इट ३४००० के	रु-	६,२९५।-
५. बुटवलको इट ४८००० के	रु-	१३,९१५।-
६. खरको डोरी के	रु-	३३।-
७. बालुवाबोरो १ २६६ र २ द्वीप बालुवा के	रु-	२,०७८।-
८. हुंगा चट्टा २४० के	रु-	३,३६०।-
९. सिमेन्टी बोरा १०० र पेपर ब्रैग सिमेन्टी १५० के	रु-	१३,९५४।५०
१०. ७ फुटे र ८ फुटे गरी जम्मा १६८ कर्कत पाता के	रु-	११,७६६।-
११. काठ के	रु-	९,३५६।०५
१२. २,३ तथा ४ सूते छड के	रु-	३,९६१।४४
१३. १।२" पाइप ८४९ फुट र ३।४" पाइप ७५ फुट के	रु-	३,२९८।८३
१४. दकर्मो जवान २६३।। के	रु-	२,५४३।-
१५. सिकर्मो जवान ६२८।। के	रु-	५,२५०।२५
१६. ज्यामी जवान ९५७।। के	रु-	८,५२७।४५
१७. चौकीदार के	रु-	४,४३५।-
१८. ४,३९९ हात काठ चिरानी के	रु-	१,३१८।९५
१९. बज्रकर्मो मिस्त्रो जवान १६ के	रु-	२५६।-
२०. ज्यामी जवान ३६ के	रु-	२८८।-
२१. फुटकर माल सामान तथा भारा भरोट के	रु-	१०१४४।२३
		<u>१,०३,९८७।९५</u>

[एक लाख तीन हजार नौ शय सतासी रूपैयाँ र पञ्चान्नब्बे पैसा मात्र]

विहार निर्माण समिति

२०३२।४।२७।३

प्रस्तुत विहार निर्माणको आय व्यय प्रतिवेदन अरु अरु ठाउँमा निर्माण हुने कार्यकर्ताहरूलाई अनुकरणीय छ। (सं)

मणि मण्डप विहारे अभूतपूर्व जमघट

यलयी मणि मण्डप विहारे भिक्षु ज्ञानपूर्णिग वर्षावास च्वना बिज्यागुया चिया रूपे थुउसि उक्त विहारे अभूत पूर्व कथं बौद्ध कार्यक्रम जगु समाचार दु। उक्त मणि मण्डप विहार धपगा बहीया नामं प्रसिद्ध जू। उक्त बहि २२०० नोनिसः दै पुलांगु भग्नावशेष अवस्थाय् थ्यना च्वने धुंकल। वहे बही जीर्णोद्धार यायेगु उपलक्षस गुला लच्छि यंकं अधिराज्य भरीया ज्ञान माला भजन खल पाखें ज्ञान माला भजन जुल।

१. ज्ञानमाला भजन संघ भिछेबहाल, यल
२. ज्ञानमाला भजन संघ बुबहाल, यल
३. त्रिरत्न भजन संघ ओकुबहाल यल
४. न्हायकं बहि भजन संघ न्हायकं बहि यल
५. अन्नपूर्ण भजन खलः असन, येँ
६. तारेमाम भजन संघ नागबहाल, यल
७. ज्ञानमाला भजन संघ नः बहाल यल
८. ज्ञानमाला भजन संघ कुछेंननी, यल
९. दिपंकर ज्ञानमाला भजन संघ क्वाथंदौ, ढवप
१०. स्वयम्भू ज्ञानमाला भजन खल स्वयम्भू, येँ
११. ज्ञानमाला भजन खलः पांगा (न्हाइगु खलः)
१२. ज्ञानमाला भजन खलः न्वाखाचुक, यल
१३. जनबहाल ज्ञानमाला भजन संघ जनबहाल, येँ
१४. नेत ज्ञानमाला सघ (श्वेतकाली) नेतपाःचव, येँ

१५. ज्ञानमाला भजन (चन्द्रेश्वरी) बनेपा (भोत)
 १६. ज्ञानमाला भजन संघ श्री बहाल, यल
 १७. ज्ञानमाला भजन खल: चिकं बहिः, यल
 १८. आश्रम ज्ञानमाला भजन संघ बागबजार, ये
 १९. भगवान बहा: भजन थं बहि, ये

विभिन्न भिक्षुपिनि पाखें धर्म देशना कार्य सम्पन्न जूगुलि उक्त बहीया जीर्णोद्धारया निरिति १४,००० कि प्यदो दां चन्दा उठे जूगु समाचार दु । धर्म देशनाय सहयोग याना बिज्यापि भन्ते पिनिगु नामावली थथे— भिक्षु प्रज्ञानन्द महास्थविर, भिक्षु अमृतानन्द, भिक्षु बुद्ध घोष, भिक्षु अश्वघोष, भिक्षु कुमार काश्यप, भिक्षु ज्ञान पूर्णिक व भिक्षु सुदर्शन ।

धर्म देशना सिधगु दिने श्री लोक दर्शन वज्राचार्य धया बिज्यात— थज्यागु बौद्ध ऐतिहासिक बही भग्नावशेष या अवस्थाय थंका स्वया च्वने मागु तत्सकं नुग मछिसे च्वंगु खें खः । उकें सकसिनं तन मन धनं सहयोग व गुहाली बिधा उक्त बही जीर्णोद्धार यायेगु कुतः याना दो धका आशा व्यक्त याना बिज्यात ।

अले न्हुछेलाल उपासकं सकसितं धन्यवाद ज्ञापन याना दिल ।

विश्व मैत्री विहार गुठी

यज बुद्ध जयन्ती दृष्ट कमिटिया त्यानु मचागु कुतलं लखितपुर लायकुली २०३१ साले स्थापना जूगु विश्व मैत्री विहारया स्थायी सुरक्षा व पूजा सदां न्ह्याका तयेब भाद्र १४ गते २०३२ खुनु च्वंगु बुद्ध जयन्ती दृष्ट कमिटिया बैठकं विश्व मैत्री विहार गुठी स्थापना यागु समाचार दु । थ्व गुठीयात रु. १९७३।- आर्थिक सहायता प्राप्त जूगु समाचार दु ।

ग्रन्थिचावत संखारा

भूतपूर्व उप वन मंत्री श्री धर्मरत्न 'यमी' २५ भाद्र २०३२ खुनु सदांयालागी प्राण तोता फाल । वय्क छद्म कर्मठ व दृढ चित्तह्य बौद्ध खः । वयेकनं बौद्ध दर्शन व अर्हत नन्द महाकाव्य आदि बौद्ध ग्रन्थत च्वया बुद्ध धर्मया सेवा याना दीगु दु । वयकया निधनं बौद्ध समाजयात तः धंगु क्षति जूगु दु ।

शोक संतप्त वयकया परिवार प्रति नेपाली बौद्धतेगु समवेदना दु ।

गुँला धर्मदेशना-श्रीघः विहार

दंय दंय गुँला लच्छिया धर्म देशना याकेगु कार्यक्रम कथं श्रीघः विहारे भिक्षुपिनि पाखें पालंपा याना लच्छियकं बाखं कनेगु ज्या बाँलाक जूगु समाचार दु । सुथेसुथे बुद्धपूजानं जूगु दु । धर्मदेशनाय सहयोग बिधा बिज्यापि भन्ते पिनिगु नामावली थथे खः—

भिक्षु प्रज्ञानन्द महास्थविर, भिक्षु बुद्धघोष, भिक्षु प्रज्ञारश्मि, भिक्षु अश्वघोष, भिक्षु विवेकानन्द, श्रामणेर सुमन ।

गण महाविहार

गुँला लच्छियकं गण महाविहारे बुद्धपूजा व धर्म देशना जूगु समाचार दु । धर्म देशना याना बिज्यापि भन्तेपि— भिक्षु सुबोधानन्द भिक्षु प्रज्ञारश्मि, भिक्षु सुमंगल, भिक्षु सुदर्शन ।

धर्मकीर्ति विहार

गुँला लच्छि मयाक ३७७ सत्तितस बोधि पाक्षिक धर्म कथं धर्मकीर्ति विहारे बुद्धपूजा व धर्म देशना जूगु समाचार दु । धर्म देशना याना बिज्यापि अनगारिका धम्मवती, चमेला (धम्मदिज्ञा) व अनुपमा ।

बनेपाय बौद्ध कार्यक्रम

ध्यानकुटी पाखें लयल्य यागु एकादशी पत्ति भोटे (बनेपाय) चैत्यपूजा न्यायेका च्वंगु कथं श्रावण ३ गते वकु टोले व भाद्र एक गते दष्ट त्वाले चैत्यपूजाया कार्यक्रम न्ह्याइपुक सम्पन्न जुल । सुथे ६ बजे निसें स्थानिय भोलाखा बहीया ज्ञानमाला भजन व स्वयम्भू ज्ञानमाला भजन लिपा ७। बजे चैत्य पूजा सम्पन्न जुल ।

चैत्यपूजायां ह्यापा बुद्धया परिचय बिसें भिक्षु अश्वघोषं धयाविज्यात— श्व बौद्ध कार्यक्रम दयेकागु ज्ञान प्रचार यायेत खः । व ज्ञान खः की सकलें छधी जुया थःगु त्वा व देश यात थकायेगु । कीके स्वार्थ भावना दया वलकि एकता दइ मखु । स्वार्थ भावनं याना एकता भंग जगु ज्वलन्त उदाहरण हया श्रोतागणयात प्रभावित याना विज्यात ।

श्री केशव वैद्य येंलं कापि उपासक उपासिका पित्त स्वागत यासें धयादिल—

श्व चैत्य पूजाया कार्यक्रमे उपदेश बीगु शिक्षां याना बुद्धया सिद्धान्त व व्यावहारिकता छर्लंग खने दत । अज्यागु धार्मिक कार्यक्रमं फाइदा दुगु थःगु अनुभवया खं न्ह्यथना एकता व भातृत्वया महत्व व गृहस्थी जीवन गथे याना सुखमय ज्वीगु अले पारिवारिक त्वागु मदयेकेगु उपाय ब्यना ब्यु धयादिल ।

वयेकनं हाकनं धयादिल— भों देशे बुद्ध धर्म प्रचार ला ह्यापां निसें जुया च्वंगु दु धयागु थन या इतिहासं नंबाना च्वंगु दु । एनं हालसाले ध्याकुनटी पाखें गुगु व्यापक रूपं बुद्ध धर्मया प्रचारया ज्या जुया च्वन थुंकियाना भिक्षु व अनगारिका गुरुमां पिति बारे गुगु भ्रम दुगु खः भिक्षुपि नये मखना व ज्यायाय् भाः मखना ह्यालु वसः पुना च्वंगु

आनन्द भूमि

धयागु भ्रम मदया वन । पुलांगु संस्कार मदयेकेया लागे हे श्व चैत्य पूजा जू थें ताः ।

भिक्षु महापंथं बुद्धं कहुणाचित्तं आपा मनूतेत सुखया लंगु वयनेया लागी उपदेश याना विज्यागु खें न्ह्यथना विज्यात ।

भिक्षु बोधिसेनं धया विज्यात— बुद्ध धर्म व्यावहारिक धर्म खः । पूजा यानाथें चरित्र सुधार मजुल धाःसा, व्यवहार बांमलात धाःसा पूजा यानाया फल उस्त दै मखु ।

अन्ते धम्मवती अनगारीकां धर्मं देशना याना धया विज्यात— पुसा धयागु गज्यागु पी अज्यागु फल पावे ज्वी । मेहनत याना थंकल धाःसा जीवने दुःख तना सुख दया वइ । मिसा तसेनं कमाय् याना ह्ये माल । निगः प्यंगः ध्यत्रा दान बीत भातयाके ह्या फया च्वनेगु हिसिदुगु खें मखु । मिजंतसें जक कमाय् याका सुंक च्वना नयेगु बानि दुगुलि मिसाते अपो खें ह्यायेगु चलन जुया च्वन । मिजंते पुचले नं मिसा पह वयेक खें ह्याइपि मदुगु मखु । मिसातथें मिजंतनं प्यानुक व पाउकें खें ह्याना निन्दा चर्चा याना च्वनी । थथे जुल धायेवं गति भिनी मखु । लजगा मंत धायेवं खें अपो ज्वी ।

ज्ञां मदयेका सलंस दें म्वाना च्वनेगु सिकं प्रज्ञा दयेका थाय् स्वया ज्या याना छह म्वायेगु उत्तम खः । सुख गनं वइ अले दुःख गनं वइ धयागु खें गुबले तक श्वीके फंमखु अबले तक जीवन गतिलाइ मखु । दुःख दयेका च्वपि की थःथः हे खः । कीके ज्ञान दुथें श्वीका ज्यामं याना ज्ञानी जुल धाःसा दुःख मदया वनी ।

हाकनं वसपोलं धया विज्यात तिसा धयागु बांलाकेत जक मखु धन सुरक्षित यायेत व आपत ज्वीगु बखते मिया ज्या कायेतनं खः । अथे हे कीगु जीवने नं दुःख वइ बळे चत्त ज्या वंगु प्रज्ञा व बुद्धि रत्न खः । उकि बुद्धं धया

वज्रयानी चिकित्साविधि- एक अध्ययन- २

डा० होमराज वज्राचार्य

महासांघिक भिक्षुहरूको परम्परामा एक ग्रन्थ विद्या-धर पिटक (धारणी पिटक) छ । यो साहित्य महायान सूत्र समानं छ । वंतुत्यकहरूले बोधिसत्वको निमित्त विशेष अभिप्रायले 'मैथुनो धम्मो' को प्राविधान आफ्नो विनयको अन्तर्गत राखेका थिए । यस अभिप्रायको कारण बुद्धको निर्वाण भएको एक सय वर्ष पछिको अधिवेशन एवं यस पछि बौद्ध संघमा अनेक प्रकारको तर्क एवं विचार धारा महासांघिकहरूले निकाल्न थाल्न शुरू गर्न दुई तीन शताब्दी पछि नै समाजमा बौद्धिक पुनर्जागरणको कालमा गृहस्थाश्रम व्यवस्थाको जव काफी प्रचार भयो वैराग्य मूलक धर्ममा मानिसहरूले कममात्रै ध्यान दिन लागे । यो मनुष्यको मानसिक प्रवृत्तिको आवश्यकताको अभिप्रायले भयो । किनकि काम या यौन मनुष्यको यस्तो प्रवृत्ति हो जसको उन्मूलन उसले गर्न सक्तैन र वास्तविकता यो हो कि ईच्छाको बलात दमन गर्न सकिदैन । बौद्ध संघमा पहिले देखिनै नारीहरूको पनि प्रवेश भएको हुँदा इच्छा अवचेतन मनमा जागु स्वाभाविक छ । तब त्यस ताकका बौद्ध आचार्यहरूले वेलैमा यस भावनालाई सम्झेर नै बौद्ध विनयमा आवश्यक सुधार गरे । यस सुधारमा विशेष सक्रिय भएका आचार्यहरूमा नागाजुन, वशवन्धु, डिङ्ङनाग (यस कालको प्रभूख बौद्ध दार्शनिकहरू) उल्लेखनीय छन् । यो आचार्यहरूले आफ्-आफ्नो दर्शनमा योग र साधनाको पनि प्रवर्तन गरे जसले विस्तार विस्तारै तान्त्रिक रूप पनि धारणा गरेका थिए । तान्त्रिक बौद्ध मत वस्तुतः सांसारिक भएर पनि त्यसमा निर्लिप्तताको उपदेश छ । यसर्थ त्यस

ताकका जव कोही बौद्ध उपासकले विवाह गर्थे त त्यसलाई विवाह नभनी शक्ति प्राप्ति भनिन्थ्यो । "शक्ति लिन लागिरहे छु" भनी दुलाहाले स्त्रीसंग विवाह मण्डपमा भन्थ्यो । यसर्थ वेतुत्यकहरूले बोधिसत्वको निमित्त 'मैथुनोधम्मो' को प्राविधान आफ्नो विनयको अन्तर्गत राखेको यो एक प्रकारको उपाय कौशल्यनै मान्नु पर्छ । यसको सूचना हामी 'कथावत्थु' नामक ग्रन्थमा पाउँछौं । यो ग्रन्थ 'अभिधम्म पिटक' को एक भाग हो । यसरी हामी देख्छौं की महासांघिक परम्पराबाट लोकोतरवादी चैत्यवादी, तथा वंतुत्यवादी बौद्ध निकायहरू द्वारा साहित्य र सिद्धान्तको विकास भयो जो महायान धर्मको आवश्यक तथा निकटतम प्रस्तावनाको विषय थियो । यही परिस्थितिमा केही प्रज्ञापारमिता सूत्रहरूको आविर्भाव भयो । प्रज्ञापारमिता साहित्यको प्रकाशन वस्तुतः महायानको प्रकाशन मानि लिनु पर्छ । प्रज्ञापारमिता साहित्यको प्रकाशन आजले २२ सय वर्ष पूर्वतिर भएको मानिन्छ ।

प्रज्ञापारमिता साहित्य संग २१ सय वर्ष पूर्व तिरको आन्ध्र प्रदेशीय शासक सात बाहन उपासक राजाका परम मित्र आचार्य नागाजुनको अत्यन्त घनिष्ट सम्बन्ध छ । नागाजुनले प्रज्ञापारमिता सूत्र माथि वस्तुतः टीका लेखेको थिए जुन ग्रन्थ प्रज्ञापारमिता शास्त्रको नाममा चीनी अनुवाद अहिले पनि प्राप्त छ ।

ईसा प्रथम शदीतिर कुशान सम्राट कनिष्कले पनि राजर्षि अशोक पछि चतुर्थ सम्मेलन भदन्त वसुमित्र र अश्वघोष भिक्षुको अध्यक्षतामा गरे । यस सम्मेलनमा पनि

आजण्ड भूमि

“चरथ भिक्खवे चारिकं बहुजन हिताय बहुजन सुखाय लोकानुकम्पाय अत्थाय
हिताय सुखाय देवमनुस्सानं । देसेथ भिक्खवे धम्मं आदिकल्याणं मज्जेकल्याणं सात्थं
सव्यञ्जनं केवल परिपुणं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं पकासेथ ।”

(महावग्ग-विनयपिटक)

भिक्षुहरू । बहुजन हितका लागि, बहुजन सुखका लागि, विश्वमाथि दयाका लागि, देव र
मनुष्यहरूको हित, सुख र कामको लागि संचार गर । भिक्षुहरू । आरम्भ, मध्य र अन्त समयसम्म
कल्याण हुने धर्मको अर्थ र माव सहित उपदेश दिने सम्पूर्ण परिशुद्ध ब्रह्मचर्य (धर्मको) प्रकाश पार

संपादक मंडल

भिक्षु अश्वघोष, श्री वटुकृष्ण 'भूषण', श्री न्हुछेबहादुर वज्राचार्य

वर्ष ३	आनन्दकुटी	कार्तिक मंसिर २०३२ बुद्ध सम्बत् २५१९	स्वयम्भू	अङ्क ७, ८
--------	-----------	---	----------	-----------

बुद्ध वचनामृत-

लज्जारहित काग अर्काको खोसेर खानमा बीर, अर्काको कुभलो चिताउने, बक-
वादी, अहंकार भ्रष्टाचारी मनुष्यको जीवन बिताउन सजिलो छ ।

लाज मान्ने सर्वदा पवित्रताको खोजी गर्ने उद्योगी र मित भाषी भइ शुद्ध
जीविका गर्ने ज्ञानीको जीवन-यापन कठिन हुन्छ ।

धम्मपद

‘आनन्द भूमि’ को नियम

- १) ‘आनन्द भूमि’ आनन्दकुटी विहार गुठिको मासिक मुख-पत्र हों। ‘आनन्द भूमि’ पूर्णमासा निस्कन्छ।
- २) यसको वार्षिक चन्दा रु० ५/-, अर्ध वार्षिक रु० ३/-, एक प्रतिको रु० १/-, जुन महिनामा पनि ग्राहक बन्न सकिन्छ।
- ३) बुद्ध-धर्म सम्बन्धी लेख मात्र यसमा छानिने छ।
- ४) कुनै लेखकद्वारा प्रकट भएको विचारको उत्तरदायी सम्पादक मण्डल हुने छैन।
- ५) प्रबन्ध सम्बन्धी पत्र व्यवहार र चन्दा व्यवस्थापकको नाममा पठाउनु पर्छ। पत्र व्यवहार गर्दाखिरे आफ्नो ग्राहक संख्या, पूरा नाम ठेगाना राम्रोसित लेखी पठाउनु पर्छ।
- ६) पत्रिका नलिने भएको खण्डमा वा आफ्ना ठेगाना हेरकेर गर्नु परेमा एक महिना अगाडि नै व्यवस्थापकलाई सूचना दिइनु पर्छ।
- ७) कुनै पनि रचना प्रकाशित गर्ने वा नगर्ने अधिकार सम्पादक मण्डलमै रहनेछ।

आनन्द भूमि कार्यालय
आनन्दकुटी, स्वयम्भू, काठमाडौं

विषय सूचि

बुद्ध वचनमृत	१		
वज्रयानः चिकित्साविधि- एक अध्ययन- २		डा० होमराज वज्राचार्य	२
यशोधराको जीवन साथी सिद्धार्थ (बुद्धकालीन आत्रिकावट)			५
बुद्ध एशियाको तारा		शिलक शाक्य, बनेपा	८
जि योम्ह		बुद्धरत्न यलय	८
बुद्धोपदेश (ग्हापाया ल्यंगु)		पं० आशाकाजी वज्राचार्य	९
धर्माशोक		मछनलाल उपासक	१०
त्याग		चतुर्माया शाक्य, बनेपा	१२
ख्या व बुद्ध		उज्जला शाक्य, मांटे	१३
दान चेतना मद्दुगु सम्पत्ति ग्यानागु		अनगारिका वज्रज्ञानि, खप	१५
श्री ज्ञानदास उपासक मंत !		भिक्षु अश्वघोष	१७
बुद्ध खन		सुरेन्द्र शाक्य, त्रिशूली	१८

Story of Utanga Rishi & Ananda Bhikhu By Gyan Man Tuladhar १९

अर्को पनि निस्क्यो !

१. बुद्धकालीन ब्राह्मण	रु. ७१-
२. बुद्धकालीन गृहस्थी	रु. ८१-
३. बुद्धकालीन राजपरिवार	रु. १०१-
४. बुद्धकालीन महिलाहरू	रु. ८१-
५. बुद्धकालीन परिव्राजक	रु. १६१-
६. बुद्धकालीन श्रावक	रु. ६१- पछि
७. बुद्धकालीन श्राविका	रु. २५१-

यी पुस्तकहरू पाइने ठेगाना :-

आनन्दकुटी, स्वयम्भू ।
ध्यानकुटी, बनेपा ।

श्रीघः विहार काठमाडौं
धर्मकीर्ति विहार, नवल टोल ।

हेराकाजी सुईकाः, नाग बहाल, ललितपुर

प्रतिज्ञामाः—

बुद्धकालीन ब्रह्मादिदेव

आनन्दकुटी दायक सभाया आजीवन सदस्यया नामावली

- १) श्री लोकदर्शन वज्राचार्य कमलाती
- २) " भक्तिलाल श्रेष्ठ थापाथली
- ३) " तीर्थनारायण मानन्धर असं कमलाछि
- ४) " भाइकाजी रंजीत मजिपात
- ५) " द्रव्यरत्न तुलाधर असं
- ६) " न्हुछे बहादुर वज्राचार्य किण्डोल
- ७) " बेखारत्न तुलाधर तेबाहा
- ८) " पूर्णकाजी तुलाधर असं
- ९) " भक्तलाल तंडुकार खिचापुछु
- १०) " हर्षबहादुर मानन्धर चसांडो
- ११) " पञ्चबहादुर चित्रकार वमबहा
- १२) " राजमान उपासक मखं
- १३) " डबलकाजी तुलाधर असं
- १४) " नाति शाक्य फसिक्यब
- १५) " रत्न बहादुर तंडुकार बागबजार
- १६) " श्रीमती चम्पावती बनिया इतुं बहा
- १७) " बद्रीमाया मानन्धर न्हू सतक
- १८) " श्रीमती ज्ञानशोभा तुलाधर असं किसिडोका
- १९) " श्री धर्मवीर शाक्य जमो
- २०) " मणिरत्न तुलाधर असं
- २१) " द्वारिका प्रसाद मानन्धर मरु
- २२) " हिरा प्रसाद " "
- २३) " पूर्णसिद्धि वज्राचार्य मखं
- २४) " तीर्थमुनि शाक्य जनबहा
- २४) " पन्नारत्न बागबजार

तानसेन होलन्दीमा निर्माण भइरहेको 'होल-
न्दी बुद्ध बिहार' सम्बन्धी २०३२।४।२७।३
मा बसेको "बिहार निर्माण समिति" को
बैठकद्वारा स्वीकृत आय-व्यय हिसावको

रिपोर्ट

२०२८ साल बैशाखदेखि २०३२ साल
श्रावण २६ गते सोमवार सम्मको
जम्मा आय:-

ज्ञानमाला संघ भीमसेन टोलबाट प्राप्त रु- १३,३२१।०७
श्रद्धेय भिक्षु अमृतानन्दज्यू मार्फत पटक

पटक गरी प्राप्त रु- ७१,९३९।-

जापानका श्री फुजीबाट प्राप्त रु- १,०००।-

दक्षिणा पात्रबाट प्राप्त रु- ६२।-

सिमेन्टी बिक्रीबाट प्राप्त रु- ४५०।५०

बाँस बिक्रीबाट प्राप्त रु- ६०।-

श्री बैद्य गोविन्दलाल असनटोलबाट प्राप्त रु- २,७६०।-

श्री पञ्चमुनि शाक्य मखनटोल बाट प्राप्त रु- १,५००।-

श्री सानुकाजी शाक्य भीमसेनटोलबाट प्राप्त रु- १,२०१।-

अनगारिका सुधर्मा भीमसेनटोलबाट प्राप्त रु- १००।-

श्री टेकप्रसाद रामप्रसाद नारायणटोलबाट

प्राप्त रु- ३,०००।-

श्री वानराज शाक्य मखनटोल

बाट प्राप्त रु- १,००१।-

श्री दशरथमुनि शाक्य मखनटोल

बाट प्राप्त रु- १,०५१।-

श्री सेठ तीर्थप्रसाद महेश्वर प्रसाद

असनटोलबाट प्राप्त रु- ५०१।-

श्री स्वदेशी घरेलु पाल्पाली ढाकाटोपी

स्टाफबाट प्राप्त रु- ६६०।-

श्री बुद्धिलाल शाक्य टकसारबाट प्राप्त रु- ५०१।-

श्रीमती बिष्णुकुमारी बज्राचार्य

मखनटोलबाट प्राप्त पु- ५०१।-

श्रीमती पूर्णलक्ष्मीदेवी टकसारबाट प्राप्त रु- ६५०।-

श्री वैद्य चन्द्रमान बज्राचार्य नारायण-

टोलबाट प्राप्त रु- ५५५।-

श्री तानसेन नगर पञ्चायतबाट प्राप्त रु- २,०००।-

भर्ना दिनु पर्ने जम्मा रु- १,२७८।२५

१,०४,०९१।८२

[एक लाख चार हजार एकास्रब्बे रूपैयाँ र बयासी पैसा मात्र]

जिन्सो सहायता:-

श्री रामप्रसाद उदय नारायणटोलबाट प्राप्त १ ट्रीप गिट्टी ।

श्री पञ्चमुनि शाक्य मखनटोलबाट प्राप्त बालुवा बोरा ५० ।

श्री रणवहादुर शाक्य लहरेपीपलबाट प्राप्त १० फुटे कर्कट

पाता २ थान ।

श्री जितसिंह सरदारबाट प्रभासे इट १ ट्रीप के २००० इट ।

श्री खेमानन्द अधिकारी मार्फत श्री डिल.लजङ्ग थापा र

श्री चन्द्र बहादुर थापाबाट प्राप्त भूमिभाग ।

२०२८ साल बैशाखदेखि २०३२ साल

श्रावण २६ गते सोमवार सम्मको जम्मा

व्यय— १,०३,६८७।६५

[एक लाख तीन हजार नौ शय सतासी

रूपैयाँ र पञ्चास्रब्बे पैसा मात्र]

बैंकमा बाँकी रु—

१०३।८७

१,०४,०९१।८२

[एक लाख चारहजार एकास्रब्बे रूपैयाँ र बयासी पैसा मात्र]

चन्द्रकोटि विहारे नं बुद्ध पूजा व धर्मदेशना जूगु समा-
चार दु । अन भिक्षु महापथं बुद्ध पूजा याका बिज्यात ।

खवप मुनि विहारे व समकृत बौद्ध विहारे नं गुंला
लच्छि यंकं बुद्ध पूजा व धर्मदेशना भिक्षु रत्न ज्योति व
भिक्षु विवेकानन्द पिनि पाखें जूगु समाचार दु ।

धुलि खेले न्हूगु विहारे श्रामणेर महेन्द्र पाखें नं बुद्ध
पूजा व धर्मदेशना जूगु समाचार दु ।

तानसेन

तानसेन आनन्द विहारे भिक्षु शाक्यानन्द महास्थविरं
धर्मदेशना याना बिज्यात । टक्सार महा चैत्य विहारे भिक्षु
विमलानन्द पाखें गुंला लच्छि यंकं धर्मदेशना याना बिज्यागु
समाचार दु ।

त्रिशूली

त्रिशूली सुगत पुर विहारे नं गुंला लच्छि यंकं धर्म
देशना व बुद्धपूजा जूगु समाचार दु ।

यलया श्री सुमंगल विहारे व शाक्य सिंह विहारे नं
बौद्ध कार्यक्रम गुंला लच्छि यंकं जूगु समाचार दु ।

आःतिनि मन दुक्क चवन

सस्यकरत्न वज्राचार्य

आनन्द भूमि वर्ष २ अङ्क ११-१२ स पत्रिका थनं
लिपा द्वे मासिक ज्वी धका सूचना खना बले जिगु म्ह
छक्क चिक मिन । छाया धाःसा पत्रिका चिकिपंचा जूगुलि

ग्राहक म्ह जुनु वनीला छु ज्वी गुगु ज्वी थें मने लुया वइगु
नं स्वाभाविक हे खः । सकल ग्राहकते लय लय पति बौद्ध
गतिविधि स्वया नाना प्रकारया लेखत व्वना न्ह्याइपुका
चवंगु बानि जुइ धुं कुगुलि निलाय छक स्वय दे धाबले सक-
सियां भतिचा गथेथें छु थें चवनीगु नं स्वाभाविक हे खः ।

अले हानं मेमेगु पत्र पत्रिका यागु मू (भाः) नेनाबले
गुलि द्वे मासिक-त्रैमासिक पत्रिकात खनाबले जिगु नुगलं
धया चवन आनन्द भूमि हे गेसु लार्थे चवना वल ।

ग्राहक भाजु मयजु पिनिगु छपे छपे छःहु चाह्यु
वनाबले गुलिसिनं कायथें, मकायथें ज्यानु पह याना खें
ल्हाना च्वपिन्त मेगु पत्र पत्रिकाया खें न्हि थना बजे, बौद्ध
नामं पिहां वै च्वंगु छगू मात्र पत्रिका आनन्द भूमि नां कया
बले ग्राहक भाजु मयजु पिनि मनं छु धाल थें, छु थ्वीका
काल थें सकलें सुकं ग्राहक ज्वी धाल ।

आनन्द भूमि वर्ष २ अंक ३-४ कयना उकी च्वंगु बौद्ध
समाचार व्वना कयना बले अहो अन अन थ्यंक बुद्ध जयन्ती
माने याना हल धका म्ये वांन्याना चवन । जित नं बुद्ध
जयन्ती व बौद्ध गतिविधिया समाचार खना बले छगू अनो-
थागु आनन्द व हर्षया अनुभव जुल । बंशाख पुन्ही खुनु
आनन्द कुटी बने मखंसा नं सुनां छु छु नं वाना बुद्ध धर्म
थ्वीका च्वंगु दु धयागु खें आनन्द भूमि पत्रिकां सीक्षा कया ।
आःला निलाय छक जूसां इले हे तपं जुया बांलाक पत्रिका
पिहां वया च्वगुलि जिगु नुगः दुक्क चवन ।

बिज्यागु "पञ्जा नरानं रतनं"

छगू धर्मं मेगु धर्मयात तुच्छ यायेगु घात्थेगु धर्म सखु । छुंखि ल्वाक ज्यागु जाकिथे जागु धर्म ज्वी । धर्म धयागु हे परस्पर सहयोग व उपकार यायेगु यात धाइ । न्ह्यागु ज्याय् नं विवेक बुद्धि पासा कया बांलाक ज्या याना यंकीमेसित हे बौद्ध धाइ ।

चेत्यपूजा जुक्व पतिकं येलं श्रद्धालुपि बस छगलं सभाक काया कःकः धायेका बिल । ये धर्मकीति विहारया उपासिका पुचः त ज्वलाक नेपाली खारिया पसिं सिना तः पिनिगु एक रूपता खना भोमित प्रभावित जगु चर्चा दु । येलं कापि सकसितं बुद्धपूजा ज पतिकं जलपान संग्रह स्थानीय जनता पाखे जुया च्वंगु समाचार दु ।

विश्व बौद्ध सम्मेलन

डब्ल्यू. एफ. बी. या धागु कथं सन् १९७५ नवेम्बर महिनास ज्वीगु उक्त संघया ११ गूगु साधारण सम्मेलन सन् १९७६ फेब्रुवरी पाखे ज्वी धयागु समाचार प्राप्त जगु दु ।

ललितपुरे बौद्ध अध्ययन गोष्ठी

धर्मकीति बौद्ध अध्ययन गोष्ठीया पिने पिने धर्म प्रचार धावनेगु उद्देश्य कथं १६ श्रावण शुक्रवार खुनु भिक्षु ज्ञान पूर्णिक प्रमुख युवक बौद्ध मण्डलया निमन्त्रणाय मणि मण्डप विहारे उक्त बौद्ध अध्ययन गोष्ठी भिक्षु अश्वघोषया सभापतित्वे सम्पन्न जुल ।

सुश्री सरमिला बनिया व सुश्री निलशोभा स्थापित पिनि पाखे स्वागत गानं गोष्ठी कार्यक्रम शुरू जुल । अनंति धर्मकीति बौद्ध अध्ययन गोष्ठीया अध्यक्ष धम्मवती उक्त गोष्ठीया परिचय बिसै धया बिज्यात— थ्व अध्ययन गोष्ठी जन्म जगु नाग बहाले ह्लापां बौद्ध हाजिरो जवाफ

कार्यक्रम याना छः । उगु हाजिर जवाफे धर्मकीति विहार बुका वयेमाःगुलि उत्साह बढे जगुया फलस्वरूप थ्व बौद्ध अध्ययन गोष्ठी जन्म जुल ।

भिक्षु ज्ञान पूर्णिकं मणि मण्डप विहारे गथे जुया थः वर्षावास च्वं वये मागु व उक्त विहारया इतिहासया खं न्ह्यथना बिज्यात । मणि मण्डप विहार जीर्णोद्धार यायेगु ज्या व न्ह्यगु निर्माण जुया च्वंगु ज्या पूर्वकेत सकसिगु गुहालि माला च्वंगु दु धका अनुरोध याना बिज्यात ।

उखुनुया कार्यक्रमे सुश्री प्रफुल्ल कमल तुलाधरं मन बःलाकेमाया बारे लेख च्वया बुद्धया जीवनी क्रीत मन बःलाकेत यक्वं शिक्षा बिया च्वंगु खं ध्वाथ्वीक न्यंका दिस ।

सुश्री मीना बनियां शान्त पूर्वकं जीवन हना च्वनेत मैत्री भावना बःलाके मागु थःम्हं थूथे नुगले थ्यंका दुहां वंका न्यंकादिल ।

श्री बरदेश साय्मि नंबाना धम्मपद छगू सारगर्भित शिक्षां जागु सफू छः । बुद्ध धर्म छु धयागु थ्वीका कायेत थ्व सफू अगुलि गाः धम्मपदं त्रिपिटकया प्रतिनिधित्व याना च्वंगु दु धया प्रमाण बिया दिस ।

सुश्री नानिहेरा शाक्यं भावना छाया याय मागु ? भावना बःलात धायवं मनू शुर वीर व धैर्यवान ज्वीफु धयागु खं आपासिनं थ्वीक न्यंका बिज्यात ।

ललितपुर जिला सपभाति श्री बुद्धिवज्र वज्राचार्यं— धर्मकीति बौद्ध अध्ययन गोष्ठीया उद्देश्य कथं थज्यागु कार्यक्रम वयेका तःगु साप बांला ताल धया बिज्यात । थः स्वयं जन्म बौद्ध जूसां बुद्ध धर्मया अध्ययन सद्दु । थथे बौद्ध अध्ययन गोष्ठी थासं थासे दुसा अपुक बुद्ध धर्म अध्ययन यायदै धयागु खं सुकावया रूपे दसपोलं न्ह्यथना बिज्यात । श्रद्धेय ज्ञान पूर्णिक भन्ते थन बिज्यागुलि भति

भति बुद्ध धर्म अध्ययन याये खना थः बौद्ध धका धस्वाय्
फत धयागु खे प्वंका बिज्यात ।

सभापति आसनं नंवाना भिक्षु अश्वघोषं— धर्मकीर्ति
बौद्ध अध्ययन गोष्ठी गाँ गामे व नगरं नगरे वना थये
कार्यक्रम दयेका बौद्ध शिक्षा प्रचार याना च्वंगु ज्ञान जक
वध्यामगा, ज्ञानयात दुनेनिसेँ थ्वीका ज्ञानि नं ज्वी फयेकेगु
सन्देश बीत खः धया बिज्यात । ज्ञान धयागु पिनेँ वइ,
थ्वीका कायेगु शक्ति दुनेँ वइ धकानं धया बिज्यात ।

अन्ते युवक बौद्ध मंडलया पाखें श्री प्रेम बहादुर
शाक्यं धन्यवाद बिया सभा ववचाल ।

थाइ बुद्ध मूर्ति विहार निर्माण

आनन्दकुटी विहारेसं थाइलैण्ड याह्य बुद्ध मूर्ति
स्थापनार्थं निर्माण ज्वीगु विहारया लागी सेरमान नयाँ
बजार पाखें आर्थिक सहयोग प्राप्त जूगु २५/-

असं वसिको ननिस धर्म देशना

असं वसिको ननि खेलकूद समितिया खसा कथं
बहनि आठ बजेनिसेँ दश बजेतक इलेबिले स्वयम्भू ज्ञान-
माला भजन व धर्म देशना कार्य न्हेनु यंकं जूगु समाचार
दु । थ्व कार्यक्रमनं गंलाया दुने हे जूगु खः । धर्म देशना
याना बिज्यापि भिक्षु अश्वघोष, अनगारिका धम्मवती व
चमेली ।

गोकर्ण बुद्ध पूजा

गोकर्ण औंसी खुनु गोकर्ण बुद्ध पूजाया आयोजना
जुल । धर्मकीर्ति विहारया उपासक उपासिकापि आबि यक्व
श्रद्धालु पिसं भाग कागु समाचार दु । बुद्धपूजा व धर्म
देशना भिक्षु अश्वघोष पाखें जूगु समाचार दु ।

आनन्द भूमि

अनगारिका वजिरजानि

खुपे सम्पन्न बौद्ध विहारे अनगारिका ज्वीगु उत्सव
सम्पन्न जुल । माया देवी शाक्य वजिरजानि नामं
अनगारिका जूगु थाइल्याण्डया फ्रा. राज महामुनि महा
स्थविर याके दश शील कया जूगु खः । उक्त अवसरे भिक्षु
कुमार काश्यपं नवाना धया बिज्यात— बुद्ध धर्म
इतिहासे ह्लापां भिक्षु संघ दत । लिपा प्रजापति गौतमीया
अनुरोधं करं क्यंगुलि भिक्षुणी संघ दत । अथे धका
मेमेगु धर्मथेँ बुद्ध धर्मं मिसातेत असमानता व्यवहार यागु
मदु मनूतेगु अशिक्षित भावं याना म्वमदुगु कलंकया खेँ
न्यने माली धका बुद्ध ह्लापां महा प्रजापतियात भिक्षुणी
यायेगु अनुमति बिया बिमज्यागुखः । लिपा मिसातेत भिक्षुणी
ज्वीगु अनुमति बिया बिज्यात । गोसः दंतक भिक्षुणी
संघ बाँलाक तिके जुल । लंकाय् थ्यंबले छुं कारण वश
भिक्षुणी संघ लोप जुल धका इतिहासं धया तःथेँ
थेरवाडी संघे भिक्षुणी मन्त । बरू आः गुगु अनगारिका
धका कीथाय् खने दया च्वंगु खः अथे दे बर्माय्, थाइलैण्ड
व लंका आदि देशे नं दु व भिक्षुणीया रूपान्तर खः । अन-
गारिका पित्त भिक्षुणी धाःसा जक आपासिनं स्यू ।

भिक्षु महानाम पाखें शील प्रदानं लिपा भिक्षु विवेका
नन्द पाखें बुद्धपूजा जूगु समाचार दु ।

बनेपाय गुँला धर्म

बनेपाया ध्यानकुटी नं गुँला लच्छि यंकं बुद्ध पूजा व
धर्मदेशनः सम्पन्न जूगु समाचार दु । बाखें कना बिज्याम्ह
बर्मायाम्ह मागुणवती अनगारिका खः ।

बनेपाया पुलांगु सुदर्शन विहारे भिक्षु बोधिसेन वर्षा-
वास च्वना बिज्यागुलीं स्थानीय उपासक उपासिका पिनि
बुद्ध धर्म या बारे जागृति दया वल धयागु चर्चा दु । अन
नं लच्छि यंकं बुद्ध पूजा व धर्म देशना जूगु समाचार दु ।

[२३]

पाली भाषाको बुद्ध वचन संग्रहमा महा विभाषाको रचना गर्न लगाए अनि तमाम रचना संस्कृतमा अनुवाद गर्न लगाइयो ।

महायानको मतलव सामान्यतः फराकिलो या ठूलो मार्ग हो । यस अनुसार जगतोद्वार या प्राणी मात्रको हितार्थमा तीव्र आकांक्षा गर्दै पूजा, पाठ, स्तोत्र, यज्ञ, तन्त्र, मन्त्र गरेर स्तूप, मूर्ति, एवं अनेक भावको चित्र बनाई ठूल ठूला बहाल, विहार, बहिल र गुम्बा निर्माण गर्ने तिर मान्छेहरू लागे ।

श्रावक यानमा भन्दा महायानमा श्रद्धालाई (भक्ति-लाई) विशेष स्थान दिइएको छ । अतः महायानमा आएर श्रद्धाले भक्तिको रूप लिन्छ । बुद्ध प्रतिको श्रद्धा या भक्ति-लाई स्थान महायानले दिएकोले नै महायानको विकासका साथै बुद्ध मूर्तिहरूको निर्माण हुन लाग्यो । महायानी मत अनुसार श्रावकयानको अन्तिम लक्ष अर्हत पद हो । अनि अर्हत पदको प्राप्त नै भिक्षु जीवनको परम लक्ष हो । जुन व्यक्तिगत एकांगी मुक्तिमात्र हो भनी महायानी पण्डित हरू भन्छन् । अनि महायानीहरूको सुधार एवं क्रान्ति-कारी भावनाले बौद्ध धर्ममा मूर्तिकला तथा चित्रकलाको पनि विशेष उन्नति भयो ।

महायान बौद्ध मत भित्र पछि गएर अनेक धार्मिक र दार्शनिक सिद्धान्तहरू समावेश हुन गए । यसकारण यस भित्र आफ्नै विशिष्ट त्रिपिटक र ग्रन्थहरू छैन । महायान बौद्ध मतका जति पनि ग्रन्थहरू छन् । तिनमा त्रिपिटक पनि सम्मिलित छन्; ती सबै संस्कृत भाषामा छन् । महायान बौद्ध मतका सिद्धान्तहरू प्रतिपादन गर्ने ग्रन्थहरू नेपालमा पाइन्छन् जसलाई सामान्य संज्ञा 'महायान सूत्र' भनि दिएको छ । ती यस प्रकारको पाइएका छन्—

१) अष्टसाहस्रिका प्रज्ञापारमिता ।

२) सद्धर्मपूण्डरीक ।

३) ललितविस्तर ।

४) लंकावतार सूत्र ।

५) सूवर्ण प्रभास ।

६) गूण्ड ब्यूह ।

७) समाधिराज ।

८) दशभूमिक ।

९) तथागत गूह्यकं ।

'महायान सूत्र' को यी ९ वटा ग्रन्थहरू मध्ये "तथा-गत गूह्यक" सूत्र ग्रन्थ एक वाहेक अरू सबै प्रकाशित भइसकेका छन् । यी ग्रन्थहरू प्रति नेपाली बौद्ध समाजमा ठूलो आदर छ । यी ग्रन्थहरू कुनै एउटा सम्प्रदाय र एकै समयका रचना पनि होइनन् । महायान बौद्धमतका मूल सिद्धान्तहरू यी ग्रन्थहरू संग नमिल्दा पनि छन्, तैपनि यिनीहरूलेनै मूलतः महायानका सिद्धान्तहरूको प्रतिपादन गर्दछन् । महायानी मतका ८४ जना युग युगका सिद्धहरूको ग्रन्थहरू र पछिका सिद्धहरूको पनि असंख्य ग्रन्थहरू चीनको प्रज्ञापारमिता साहित्य भण्डार यस्तै तिब्बती धार्मिक बौद्ध साहित्य संग्रह कज्जुर र तन्जुरमा लगभग पाँच हजार बौद्ध ग्रन्थ संस्कृतबाट अनुदित भए । ती अचेल मूल संस्कृतमा नपाइने भए तापनि चीनियाँ र भोटे भाषामा विद्यमाननै छन् ।

महायान बौद्ध मतको प्राचीनतम साहित्य प्रज्ञापार-मिता हो जसको विशालता अनि महानता विश्व प्रसिद्ध छ । प्रज्ञापारमिता नामको अनेक ग्रन्थ रचना भएका थिए । तिनमा— शतसाहस्रिका, पञ्चविंशति साहस्रिका, दश साहस्रिका, अष्ट साहस्रिका, सप्त सतिका तथा वडत-च्छेदिका प्रज्ञापारमिता सुविदित छन् । सम्पूर्ण प्रज्ञा साहित्यका मूलमन्त्र र केन्द्रविन्दु 'शून्यता' हो ।

आचार्य नागार्जुन अनुसार बुद्धले दुइ प्रकारको उपदेश

मतको उदयकाल ४ शदी देखि ७ शदी भित्र भएको मानिन्छ । यसरी बुद्धको वास्तविक धर्मबाट भाग्दै टाढा पुग्दा पनि सजिलो र आचरणको बन्धनमा शील पालनको बन्धनबाट पनि मुक्त हुँदै आउँदा भक्तहरूको संख्या घट्नुको

वदला बढेको देखेर मन्त्रयानका आचार्यहरूले मगधराज्यको श्री पर्वतका पण्डितहरूसँग मिलेर व्याख्या गरेको अन्तिम दर्शन.... (क्रमश) ।

यशोधराको जीवन साथी सिद्धार्थ

(बुद्धकालीन श्राविकाबाट)

यशोधरा देवीको जन्म पनि सिद्धार्थ बोधिसत्व जन्मेकै दिनमै भएको थियो भन्ने कुरा सबै अर्थकथाहरूले समुल्लेख गरेका छन् ।

अंगुतर निकायको मूल सूत्र अनुसार यशोधरा देवीको मुख्य नाम “भदकचान” वा “भदकञ्चना” हो भन्ने कुरा पृष्ठ बुझिन्छ । थेरी अपदान पालिमा “म यशोधरा” भनी वहाँले आफूलाई भन्नु भएको छ ।

उपरोक्ताकारले देवदह नगरमा (=निगममा) सुप्रबुद्ध शाक्यका कुलमा अमिताको कोखमा जन्मिनु भएकी यशोधरा देवीको सम्बन्धमा अरूले उल्लेख गरेका कारण हरू साथि दृष्टिदिदा वहाँको भरण पोषण यथोचित ढङ्गले भई वहाँ भद्रकाञ्चना जस्ती अर्थात् असल सुनको वर्ण जस्तो सुन्दरी भई क्रमै संग सोह्र वर्षमा प्रवेश गर्नु भयो । जति रूप सम्पत्ति वहाँमा थियो उति नै वहाँ गुण भूषिता तथा विद्या भूषिता पनि हुनुहुन्थ्यो भन्ने कुरा थेरी अपदान पालिमा दर्शाइएको छ ।

उता, कपिलवस्तु महानगरमा शुद्धोदन महाराजाका पुत्ररत्न सिद्धार्थ कुमारको पनि राजकिय ढङ्गले तथा

आनन्द भूमि

सस्नेहपूर्वक पालन पोषण भयो । र क्रमैसंग अक्षर सिकाउने बेला भएपछि राजाले पुत्ररत्न सिद्धार्थ कुमारलाई अध्ययन गराउन त्यस बखतका नामी तथा उच्चकुलीन उद्विच्च ब्राह्मण कुलमा जन्मेका शब्द-शास्त्र, वैश्याकरण सहित वेदका ६ वटै अङ्गहरू पारङ्गत भएका सर्वमित्र (=सम्बन्धित) ब्राह्मण पण्डित कहां लगी सिद्धार्थ कुमारलाई अध्ययन गराउन सर्वमित्रको हातमा सुम्पिदिए ।

सिद्धार्थ राजकुमार सात आठ वर्षमा पुगे पछि एकदिन शुद्धोदन महाराजाले एक अमात्यसंग किशोर राजकुमारहरू के खेलन मन पराउँछन् ? भनी सोढा सो अमात्यले “महाराज ! पानीमा खेलन मन पराउँछन्” भनी बित्ति गरे । यो कुरा सुनी राजाले सिद्धार्थ कुमारको निमित्त एक पोखरी बनाइदिने बिचार गरी, अत्यन्त सुन्दर तथा दिव्यमय पोखरी बनाए । त्यहाँ देखि सिद्धार्थ कुमार सो पोखरीमा क्रीडा गर्न थाले ।

यस प्रकार अत्यन्त आनन्द पूर्वक क्रीडामय बाल जीवन बिताउनु भइ क्रमशः सोह्र वर्षको उमेरमा प्रवेश गर्नु भयो । एक दिन राजकुमारलाई बस्नको निमित्त नौजी

घरहरू बनाइ दिने मनसुवा गरी राजाले सिकर्मी र डकर्मौ-हरू भेला गराई, भद्र नक्षत्रको मुहुर्तमा जग खनाउने कार्य शुरु गराउनु भयो । हेमन्त, गृष्म तथा वर्षा गरी तीन ऋतुहरूमा बस्ने तीन प्रसादहरू बनाउन लगाउनु भयो । यो प्रासादहरू कस्ता थिए र कुन ढङ्गले राजकुमार बस्दथे भन्ने सम्बन्धमा अर्थ कथाहरूले उल्लेख गरे बमोजिम यहाँ उल्लेख गरेको छु ।

हेमन्त ऋतुको प्रासाद- हेमन्त ऋतुमा बस्ने प्रासाद नौतले (९) थियो । हावा पानी मिलाउनको निमित्त घरका तलाहरू होचा होचा र भुईँहरू नियानो परेका थिए । देला र ज्यालहरू स्याना स्याना थिए । उष्णता प्रवेशको निमित्त ज्यालका खापाहरूमा मसीना जालीहरू लगाइएका थिए । भुईँमा ऊनका कापेट (=कम्बल) हरू खाटमा ऊनीका बिछ्याउनाहरू र बिछ्यौना माथि लगाउने नरम तन्नाहरू पनि ऊनीकै हुन्थे । अनि भीत र पर्दाहरू पनि बाक्ला थिए । ओढ्ने, र फेटा बाँध्ने कपडाहरू पनि नरम ऊनीकै हुन्थे । सूर्य-कीरण प्रवेशको लागि दिनमा ज्यालहरू उधारी साँझ पख बन्द गरिन्थे । खानपानहरू स्निग्ध तथा पीरो स्वभावका हुन्थे । भित्ताहरूमा ज्वाला निस्केका, आगो बलेका आदि गरम प्रकृतिको प्रभाव पार्ने छालका चित्रहरू चित्रित थिए ।

गृष्म ऋतुको प्रासाद- गृष्म ऋतुको प्रासाद पाँच तले (५) थियो । शीतल पार्नको निमित्त अग्ला अग्ला भित्ता लट्टाहरू भएका अग्ला अग्ला तलाहरू थिए । तलाहरू खुला थिए । देला र ज्यालहरू अग्ला तथा ठूला ठूला थिए । ज्यालका खापाहरूमा जालीहरू लगाइएका थिए । तथा ज्यालहरू पनि धेरै थिए । शीतल स्वभावका तथा साधारण दरी आदि कपडाहरू भुईँमा बिछ्याइएका

थिए । लगाउने र फेटा बाँध्ने कपडाहरू मसीना हल्का तथा पातला उत्तम रेशमका थिए । भीत र पर्दाहरू पनि पातला थिए । भित्तामा रङ्गी बिरङ्गी अनेक प्रकारका कमल फूलहरूका चित्रहरू थिए । खान-पानहरू मधुर स्वाद युक्त तथा शीतल प्रकृतिका हुन्थे । ज्यालमनी नौ नौ वटा कराही जत्रा ठूला ठूला पानीका भाँडाहरूमा नीलोत्पलादि फूलहरू फुलाइएका थिए । ठाउँ ठाउँमा पानी चलाउने यन्त्रहरू थिए । जुन यन्त्रहरू चलाउँदा वर्षा भए जस्तै पानी निस्कन्थे । अर्थात् ठाउँ ठाउँमा फोहराहरू थिए । प्रासाद भित्र ठाउँ ठाउँमा स्याना स्याना डुङ्गा जस्ता द्रोणीमा हिलो माटो र पानी राखी त्यसमा पद्म फूलहरू फुलाई राखेका हुन्थे । बोधिसत्वको खाट वरिपरि आठसय (८००) घडाहरूमा सुगन्ध पानी राखी त्यसमा नीलोत्पलादि फूलहरू राखिएका थिए । ठूला ठूला कराही-हरूमा सुगन्धित हिलो राखी त्यसमा नीलोत्पल तथा पुन्डरी-कादि रोपी, हावा पानी मिलाउनको निमित्त त्यस ठाउँ-हरूमा सजाइएका थिए । सूर्य कीरणहरू द्वारा फुलहरू फुल्थे र अनेक प्रकारका भ्रमरहरू प्रासाद भित्र पसी फूल-हरूका रस लिँदै उडिरहेका हुन्थे । सम्पूर्ण प्रासादमा मग मग वासना आउँदथ्यो ।

डुइँ भित्ताका बीच लोहमय पाइपहरू (लोहनालि) जडान गरेका थिए र प्रासाद माथि बनेको रत्नमय षण्डपको माथि आकाशमा स्याना स्याना प्वालहरू भएका जानीले ढाकेको थियो । अर्का पट्टि सुकेका भैसीका छालाहरू भीत राखे जस्तै गरी राखि दिएको थियो । जब बोधिसत्वको पानीमा खेल्ने इच्छा हुन्थ्यो तब उक्त भैसीका छालामा डुङ्गाका गोलाहरू गुडाइन्थ्यो र त्यसबाट मानो आकाश गर्जेको आवाज निस्कन्थ्यो । यसै समयमा तलबाट पानीको यन्त्र चलाई प्रासाद माथि पानी छडाइन्थ्यो र जालीबाट मानो वर्षाद भएको ऊँ पानी निस्कन्थ्यो । त्यस बखत

बोधिसत्वले नीला वस्त्रहरू र नीला आभरणहरू लगाउनु हुन्थ्यो र ४० हजार नर्तकी स्त्रीहरू सबैले पनि नीलै वस्त्रहरू पहिरी नीलै आभरणहरू लगाई नीला लेपहरू (= पाउडर) लगाई महापुरुषलाई घेरी सबै प्रासाद माथि रत्नमय मण्डपमा जान्थे । अनि बोधिसत्वले दिन भरी जल क्रीडा गरी शरीर ठण्डा पारी ऋतु सुखको अनुभव गर्नु हुन्थ्यो ।

प्रासादका चारै दिशातिर चार तलाउहरू थिए । दिनको समयमा अनेक प्रकारका चराहरू पूर्वबाट पश्चिम र पश्चिमबाट पूर्व, उत्तरबाट दक्षिण र दक्षिणबाट उत्तरतिर लागी प्रासाद माथिबाट उडिरहेका रमाइलो दृश्य देखिन्थ्यो । यस प्रकार गृष्म ऋतु भए तापनि वर्षाद् ऋतु समान हुन्थ्यो । गृष्म ऋतुको प्रासादमा दिन भरी ज्यालहरू थुनिन्थे र रातमा उधारिन्थे ।

वर्षाद् ऋतुको प्रासाद— वर्षाद् ऋतुको प्रासाद सात (७) तले थियो । दुबै ऋतुमा मिल्ने गरी घरका तलाहरू न अति अग्ला, न अति होचा थिए । प्रासादमा देला तथा ज्यालहरू घेरै थिएनन् । ठीक प्रमाणमा थिए र ज्यालहरू केही बन्द र केही उधारिएका हुन्थे । भित्ताहरूका केही ठाउँहरूका अग्नि ज्वालाका चित्रहरू र केही ठाउँहरूमा तलाउहरूका चित्रहरू चित्रित गरिएका थिए । भुइँमा शीतोष्णता मिलाई ऊनका कापेटहरूका साथ साधारण शीतल प्रकृतिका बरीहरू (= डुकूल) पनि बिच्छ्याइएका थिए । केही देला र ज्यालहरू दिन उधारी राखिन्थे र केही बन्द गरिन्थे तथा दिनमा केही बन्द र रातमा केही उधारिन्थे ।

तीनै प्रासादहरूमा उचाइमा भने समानता थियो । तलाहरूमा भने भिन्नता थियो । यिनीहरूका नाम रम्म, सुरम्म तथा सुभक भनी बुद्धवंश पालीमा समुल्लेख भएका छन् ।

आनन्द भूमि

विवाह मङ्गल

धनुर्विद्याको प्रदर्शन— एक दिन राजाले सोचे कि— सिद्धार्थ कुमार अब सोःह वर्ष पुगिसके । अब यिनलाई विवाह गरी राज्यमा राखी छत्र दिनु पर्‍यो । यति सोचु भई राजाले सबै शाक्यहरूलाई “राजन हो ! अब मेरो छोराको बंश पुगि सक्यो । उनलाई छत्र दिई राज्यमा राख्न चाहन्छु । अतः तपाइहरूले आ—आपना घरमा भएका बंश पुगेका कन्या कुमारीहरूलाई मेरो घरमा पठाइ दिनु होस्” भन्ने पत्रहरू पठाए ।

उनीहरूले “राजकुमार सिद्धार्थ केवल रूप सम्पन्न तथा दर्शनीय छन् । तर कुनै पनि शिल्प—विद्याहरू जान्दैनन्, कसरी उनले दार भरण गर्न सकलान् र कसरी कुनै युद्ध आइ परेमा त्यसको मुकाबला गर्न सकलान् । क्रीडामा मात्र व्यस्त रहनेलाई हामीले कसरी कन्या देऔं” भन्ने जवाफ पठाए ।

अनि राजाले यो कुरा पुत्र सिद्धार्थ कुमारलाई सुनाए । यो कुरा सुनी बोधिसत्वले पिता संग सोध्नु भयो—

“पिताज्यू ! त्यसो भए मैले के गर्नु पर्‍यो त ?

पुत्र ! एक हजार पुरुषहरूको बलले उचाल्नु पर्ने धनुष लिई धनुर्विद्या देखाउनु पर्‍यो ।”

“हवोस्, त्यसो भए आजको एक सातामा मैले धनुर्विद्याको प्रदर्शनी गर्नेछु । सबै जातिहरूलाई भेला हुन ज्याली पिटाइ दिनु होस् ।”

अनि राजाले व्यस्तै गरी घोषणा गर्न लगाए र त्यस परिषद्मा— (१) अक्खणवेधी (= क्षण नबित्दै प्रहार गर्न सक्ने) (२) बाल वेधी (= घोडाको पुच्छरको रौंलाई प्रहार गर्न सक्ने) आदि धनुर्धारीहरू पनि उपस्थित भए ।

धनु ल्याउन लगाई आसनमे बसी सिद्धार्थ कुमारले खुट्टाको औंलाले नै परिञ्जो समाती धनुमा लगाउनु भइ बाँया हातले धनुको दण्ड समाती दाँया हातले धनुको परिञ्जो ठटाउनु भयो । यसको आवाजले नगरका मानिसहरू तर्सेर उफ्रिन थाले । “के को आवाज रहेछ ?” भनी सोदा “सिद्धार्थ राजकुमारले हज्जार पुरुषहरूका ढलले

उठाउनु पर्ने धनुको परिञ्जो ठटाएको आवाज हो, आकाश गर्जेको आवाज होइन” भनी भने । यत्तिकैमा शाक्य राजाहरू प्रसन्न भए । फलस्वरूप सुप्रबुद्ध शाक्य की छोरी यशोधरा देवी सिद्धार्थ कुमारकी अग्रमहितीत्वमा प्रतिष्ठित हुनु भयो ।

बुद्ध एशियाको तारा

—शिलक शाक्य, बनेपा

बुद्ध ! तिमी बन्यौ एशियाको तारा
तिमी छर प्रकाश, हामी माथि सारा
तिमी देखाऊ, हामीलाई त्यो बाटो
हामी त्यो अनुसार चल्छौ छिटो

तिम्रो उपदेशले विश्व शान्ति
संभव छ, नत्र विश्व अशान्ति
त्यसैले तिमी मार्ग प्रदर्शक हौ
विश्व शान्तिका तिमी अग्रदूत हौ

तिमी अफ बन्नुछ संसारको तारा
बनेर तिम्रो नै सबैको सहारा
हामीले प्रचार गर्नुछ बुद्ध धर्म
बुद्ध को हो ? भनेर अनि के धर्म

तिमी आज एशियाको तारा बनेर
संसारलाई नौलो चीज दिएर
गयौ तिमी संसारलाई छोडेर
सधै हामी तिमीलाई नै संकेर ।

जि योम्ह

बुद्धरत्न यलय

यो बुद्ध जित छ तस्सकं यो
यो सां छाया यो कने मफु स्वैतं
छंगु गर्भधारण यो छंगु जन्म यो
छंगु गृह त्याग यो ज्ञान प्रचार यो
उकं बुद्ध जित तस्सकं यो

बीसौं सदिया मनु नं हे मफुनीगु
छंगु वाद यो छंगु विचार धारा यो
मौन मय अहिंसात्मक कान्तिया ज्या यो

उकं बुद्ध यक्को यक्को यो

हाःना मडुपि पटाचारा थें जापिनी
थः जुया याईगु कोमलताया वाक्य यो
सिद्धार्थ छंगु बुद्धत्व प्राप्ति यो
छं बिया थकुगु मानव धर्म यो

उकं बुद्ध जित साप यो

नूहाक्को कासां पवी मफुगु छंगु संपत्ति यो
दोलंदो दं म्वाय् फुगु जीवन यो
छं बिया थकुगु चतुआर्य सत्य यो
अले शान्ति पुर्णगु निर्वाण नं यो

उकं बुद्ध जित तस्सकं यो

बुद्धोपदेश

(नहापाया ल्यंगु)

—प० आशाकाजी वज्राचार्य

त्रिपिटक— पुनः न व सूत्रे बुद्धो आर्य अष्टांग मार्गं

पञ्चमहा पाप (पञ्चानन्तर्य) A

थथे खः ।

१ सम्यकदृष्टि = प्राणीपिनि सुख ज्वीगु
भिगु स्वेगु ।

प्रज्ञाज्ञान—

२ सम्यक संकल्प = प्राणीपिनि कल्याण
ज्वीगु मने तथेगु ।

३ सम्यक वाक = प्राणिया हित ज्वीगु
खँ ल्हायेगु ।

शील—

४ सम्यक कर्मान्त = भिगु जक ज्या
याना ज्वीगु ।

५ सम्यक आजीव = शस्त्र, विष,
मदिरा व्यापार मयायेगु ।

६ सम्यक व्यायाम = भिगु जक उद्योग
यायेगु ।

समाधि—

७ सम्यक स्मृति = भिगु जक मनं
लुमंक्कयगु ।

८ सम्यक समाधि - एक चित्तं ध्यान
यायेगु ।

सर्वदा नरक भोग याना दुःख ज्वीगु थ्व न्यागु पंच
कषाय वेदना तोत्यगु :-

- १) क्लेश कषाय = अकुशल कर्म हिंसा यायगु,
- २) दृष्टिकषाय = परयात मंभि मिखां स्वेगु,
- ३) सूत्र कषाय = परयात दुःख बीगु उपाय यायेगु,
- ४) आयु कषाय = परया आयु फुकेगु ध्यान यायेगु,
- ५) कल्प कषाय = परया नं थः नं दुःख ज्वीगु ज्या
यायेगु

- १) मातृद्रोही = मां व मांया तता क्यहें पिं स्यायेगु,
  - २) पितृद्रोही = अबु, अबुया दाजु किजापिं स्यायेगु,
  - ३) गुरु द्रोही = गुरु, गुरुया जहान पित्त स्यायेगु,
  - ४) देव द्रोही = देवस्व, विहार चैत्य स्यंकेगु,
  - ५) भिक्षु द्रोही = भिक्षु त्यागी पित्त स्यायेगु,
- गुण कारण्ड ब्यूह महायान सूत्र ११ अध्याये घया तःगु ।
भोग्यं निरामिषं मुक्ता कुस्त व्रत पालनं ।
एवं नित्यं समाधाय कृत्वा व्रतमिदं सदा ॥

अर्थात् — बुद्ध पूजादि न्ह्यागु व्रत याय् बलेनं आमिष
(मांस, मदिरा, ख्ये, न्या आदि दुर्गन्धगु वस्तु) मतसे
निरामिष (सिसाफुसा, मधि व पंचामृत) सहित याना सदां
थथे शुद्धगु भोजन चढे याना थपिनि नं नया एकचित्तं
पूजादि व्रत पालन याये फुसा पूर्ण रूपं पुण्य (धर्म) ज्ञान
प्राप्त ज्वी । नहापा छिंमिसं उजागु भूत प्रेत पिशाच पिसं
याय् थें बुद्ध पूजादि व्रते शुद्धगु तोता अशुद्धगु आमिष (मांस)
चढे याना छोया शेष नयावोगु दोषं— थौं छिंपि थन राक्षसी
तुल्य जुया दुःख भोग याय् माल । आ नं थथे हे प्राणी
हिंसा याना पूजा यात घासा लिया नं अथ्य हे दुःख भोग
याय् माली । थ्व तथागत वचन, लोकेश्वर बोधिसत्व (करु-
णामय) ताअ द्वीप सिंहल द्वीप (तिब्बत) विज्याना अनया
जनता पित्त बोध याना उपदेश ब्यूगु खः । थुगु उपदेश
यात मंजुश्री, उपोषध, वज्रगर्भ, बोधिसत्वपिसं, धर्म भाणक
भिक्षु गुणाकर, आचार्य कौण्डिन्य ब्राह्मण बौद्ध विद्वानपिसं

A पालि साहित्य कथं १) मां २) बौ ३) अरहन्त स्यायेगु ४) बुद्धया शरीरं हि पिकायेगु ५) संघभेद सं०)

न्यना लिवा थाय् थासे भ्रमण याना उपासक उपासिका, पित्त शिक्षा प्रचार याना वन ।

पूजाया महत्व खः श्रद्धा भाव भक्ति बःलाका यंक्वयगु । न्नतया महत्व खः नियम शील स्वभाव बाँलाका सयका सीका मेपिन्त नं स्यने कने फय्क्वयगु । थये याय् फुसा वहुजन हिताय, सुखाय ज्वीगु बुद्ध धर्म, बुद्ध-चर्या अनगिन्ति फल सगु चिन्तामणि बृक्ष (कल्प बृक्ष) थें सर्वदा स्थिर जुया सकसितं कल्याण ज्वी ।

श्रद्धा भाव भक्ति मदुगु पूजा, नियम शील स्वभाव शुद्ध मज्जुगु न्नत, लोकायण व तामासि व्यवहारे लागु धर्म होगुगु थले लः तय्थें जोया थौं यानागु धर्म थौं हे फुना-वनी ।

स्वभाव शुद्धा सर्व धर्माणां स्वभाव शुद्धो रहम् ।
शून्यता ज्ञान वज्र स्वभावात्मकोडहें शून्यं विभाव्यः ॥
अर्थात्— न्ह्यागु धर्मया ज्याय् नं स्वभाव शुद्ध ज्वीमा,

धर्मशािक

मवल्लन लाल उपासक

सम्राट अशोक छहा भारतया नाँ जाहा २३०० दँ पुलांहा बौद्ध जुजु खः । अशोकया अबु बिन्दुसार महाराज खः । अशोक साप हारांहा जुया अबुया उस्त मयो । एसां अशोकं तक्षशिलाय् जूगु विद्रोह दमन याना शासन चले याना दोगुलि व कार्य क्षमता दुगुलि युवराज पदवी पावे जुल ।

अशोक राज्य चले याइहा खः मखु धका परीक्षा याना स्वयेत मन्त्रीपिसँ दाजुकिजा सकलें मुंका छगू भव्य मण्डपे तथा भवे नकल । अशोकया दाजुपित्त लुंया भुइ तथा

जि थौं स्वभाव शुद्ध जुया अहिंसा सत्यगु बुद्ध धर्मया गुरु जुया ज्या याना । शून्यता ज्ञान खः बुद्ध धर्म, फुकभनं खने दया च्वंगु फुकं अनित्य नाशवान् खः सपना समान खः फुक विषय वस्तु मदया वनी तिनी । शरीर बा मनयात आत्मा भालपा च्वना । आत्मा धका मेगु छुं नित्यगु मदु ।

धर्म धैगु छु खः

ये धर्मा हेतु प्रभावा हेतु तेषां तथागतो ह्युवदत् ।
तेषांच यो निरोध एवं वादि महा श्रमणः ॥
हेतुया प्रभावं उत्पन्न जुल व खः हेतु मूलक, अहिंसा, सत्य, करुणा, शान्ति अथवा क्षान्ति थुजागु फुक ज्याय् नं गुरु जुया च्वंम्ह तथागतं कना बिज्यागु ज्ञान धर्म ख । सकलया गुरु बुद्ध, बुद्धोपदेश खः धर्म, उगु धर्म स्यूम्ह खः संघ थुजापि त्रिरस्त यात सदां वन्दना ।

नकल । अशोक छम्हेसित चायागु देमाय् तथा भोजन याकल । अशोकं थव जिगु परीक्षा यागु खः धका मती तथा सुंक सहयाना नल । परीक्षाय् पास जुल । राज्यया उत्तराधिकारी ज्वी योग्यहा खः धयागु मन्त्री पिसं निर्णय यात ।

उज्जैने नं विद्रोह जुल । अन नं राजकुमार अशोक यात छोया बिल । उज्जैनया लिबकसं विदिशा शहरे (वर्तमान सांची गनकि सारिपुत्र मोगल्लायन महास्थविर पिनि अस्थि धातु दु । सं०) थयन । अन बाँबाँलापि मय्जुपि

व पह चह मडु । थ्व ला हिन्दू पह बल । थेरवादी बौद्ध
देशे न थज्यागु पह ला ?

दन्त धातु लिक्क थ्यन । अन पा च्वना च्वंपिसं
जिमित छथाय् कोथाय् ब्वना यंका लुं या पात्र (गोल्पा)
छगः क्यन । दन्त धातु यात भोजन चढे याइगु । जिमित
क्यने धुंका ल्हा फल । जिंपिं नापं बंपिसं छमो छर्का
छाल । मेगु नं मानि धाल । जिमिला जिंपि विदेशी
जूगुलिं माने यागु धका च्वना । अथे मखु खनि । मान
दास उपासकं धयादिल— थ्व ला हिन्दू मन्दिरे च्वनीपि
पण्डा तेगु, छोपाला तयेगु पह प्याहाँ बल । म्हायपुसे
च्वन ।

मानदास उपासक छम्ह निरामिष भोजन याइम्ह
पक्काम्ह खः । वेकया विचार अनुसारं मांस नयेगु अधर्म
खः । वेकनं धाइ भिक्षुपिसं ला नइपि स्वया जि हे च्वे
ला । थुगु बारे जक छगु आलोचना यागु न्यनागु दु । तर
वेकनं स्पू भगवान बुद्धं ला नः धयागु खँ त्रिपिटके च्वया-
तःगु दु । तर बुद्धया प्रति वेकया साप श्रद्धा व भक्ति दु ।
माफ यानादिसँ । भगवान बुद्धं ला नः धयाबले आपासिया
कपा स्याद् फु । थथे धाय्वं ला तये माः धयागु मखु ।
तर नपिनि प्रति घृणा मयायेगु बाँला ।

मानदास उपासक यात समाजवादी देशं शुभ कामना
या चिट्ठी छपौ बल । छि म्हे मफु धागु न्यना । याकनं
छिगु ल्वे लायमा धका शुभ कामना याना हया ।

वेकनं जित धाल — भन्ते अन्धविश्वास धयागु साप
बः ला । समाजवादी देशं हे थथे पौ च्वया हल । ल्वे
लायमा धका शुभ कामना छोया हयेवं रोग मदया
वनीला ? थथे चिट्ठी च्वया हयेगुनं मिथ्यादृष्टि मा अन्ध-
विश्वास खः । थ्व खँ न्यना जि पलख पाक जुया च्वना ।

अले गाक्कं विचाः याना थ्व छु धागु थें ।

मानदास उपासकं छम्ह धाल— भन्ते ! जिमि गृह-
स्थाश्रमे च्वनी पित्त जहान मदेका च्वनेगु साप म्हायपु ।
विशेषं बँस वने धुं कुपित्त । जि पसले च्वं च्वनेबले सुं
पासापि नाप खँ ल्हाय् दु । म्हायपुसे मच्चं आः पसः नं
मडु । थन शहरं तापाक च्वं वये धुन । पासापि नं तापात ।
आ याकःचा । ज्या नं छुं मडु । जहान दुगु जूसा निम्हस्या
सुख दुःखया खँ ल्हाना च्वने दु । आ साप म्हायपु ।

वेक छम्ह न्येदँ मयाक बँस दुम्ह जसां प्रगतिशीलम्ह
खः । थुलि च्वया वेकया पुण्य स्मृतिस श्रद्धा प्रकट यानागु
जुल ।

बुद्ध खन

—मुरेन्द्र शाक्य, त्रिशूली

बुद्ध खन, बुद्ध खन,

हृदय स्वांनं बुद्ध खन ।

पापाचारी खिमिलां तक नं,

तिमीलायात नुनेन सन ।

बुद्ध-भूमि थ्व खःसां तवि नं,

देवाः स्वस्सं खिउंसे च्वन ।

बुद्ध खन, बुद्ध खन,

हृदय स्वांनं बुद्ध खन ।

न्हालं चाःसां न्ह्याःसू चाःपि,

थःत मिया नं स्वाय्त सन ।

दुःखं दिन दिन च्याःगु थ्व युगं,

क्युं गु क्षिर्तजसं बुद्ध खन ।

४२

श्री मानदास उपासक मंत्र !

—भिक्षु भइवघोष

मानदास उपासक श्व संसारे गनं लुइके फँ मडुत ।
सुइतं छुं मघासे गथे श्व संसारे जन्म कावल अथे हे अनवने
थववने धयागु सुयातं छुं मघासे सुत्त वन ।

दिवंगत मानदास उपासकयात ३८ देँ न्हावं निसँ
ह्यस्यू, तर उपासकया रूपे मखु सफू पसत्याया रूपे । जि
मचावले अमर कोष ववना चवनाबले सफू छगू न्याय माल ।
आखः व्वंकीह्य गुरुं धाल— यँ असने मानदास साहुया पसले
किताब न्याहुँ ध्यबा प्यंगः दंक बी । अबले ध्यबा प्यंग
धयागु साप तःधं । ध्यबा प्यंगः दंक सफू भीह्य धका जक
ह्यस्यू मेगु छुं मस्यु ।

३४ प्यद न्ह्यो जि नं भन्ते ज्वी धका किण्डोल विहारे
वना भन्ते पिनिगु चाकरी या वना चवना बले श्री मानदास
उपासकया चिकिधिकह्य काय छह्य धर्मं ग्यह्य श्रद्धा दुह्य
बरोबर भन्ते पिचाय् (भिक्षुपिचाय्) वया चवनीगु व नापं
जि पासा जुल । तर अपो देँ नापं चवने मखन । मत्यवं श्व
संसार तोता गन वनथे मस्यु ।

मानदास उपासकयात थौं छाय् लुमंका चवना धयागु
खँ थन न्ह्यथने । मानदास छह्य धात्थे बौद्ध खः । खँ जक
ह्लाना वयागुं श्वयागुं आलोचना याइह्य बौद्ध मखु । ज्याँ
हे बौद्ध खः । बौद्ध धर्मया गाक्कं अध्ययन दुह्य खः । बुद्ध
धर्मयात वेकःया तः धंगु देन खः बौद्ध पुस्तक संग्रह याना
थःगु छँ बौद्ध पुस्तकालय याना थकुगु । उलिजक मखु
नेपाले बौद्ध धर्मया पुस्तक बिक्रतेा वेक छह्य हे जक दु ।
बुद्धया बारे छुं सफू माल कि वेकनं फ्रिके याना बी ।
थुकथं बुद्ध धर्म प्रचारया लागी सकारात्मकं, सक्रियरूपं
वेकया पाखेँ सेवा जुया च्वंगु दु । वेकया मृत्युं याना नेपाले
बुद्ध धर्म प्रचारया ज्याय् तःधंगु हानि जूगु दु ।

वेकयात जि छाय् उपासक धका न्ह्यथनागु । वेक
किण्डोले छँ दना च्वं फाल । उकिं वेक बरोबर नाप लाय्थु
सुअवसर दत । लच्छिया प्यकोनं नाप ला । छलफल जुया
चवनी ।

छन्हुया खँ खः छथाय् वेकयागु ठिकाना छ्यो माला
पुरा नां न्यना बले वेकन धयादिल— जित गुलिसिनं
मानदास साहु धाइ, गुलिसिनं मानदास तुलाधर धाइ,
तर जित मानदास उपासक धायेगु यो ।

जि न्यना— छि तुलाधर मखुला ?

वेकनं धाल— खः एसां तुलाधर आदि थर तयेगु
मयो ।

जित मानदास तुलाधर लुमंसे वोगु खँ छता दु । मेपि
यक्व विद्वान जूसां सः स्यूसां न्येदं नागे जुया वनकि पुलां
मनु ज्वीगु, पुलांगु विचार धारे व विश्वासे लिहाँ वर्नागु ।
तर मानदास उपासक अथे मखु । विचार धारा फन फन
न्हू जुया वो ।

छन्हु गुजुं छह्य छ्येँ बिज्यावले वेकनं न्यन— गुजुं !
सी पिनि नामे गुगु श्राद्ध याना चवनागु खः व मयासां
मज्यूला ?

गुजुंया लिसः खः मयासां ज्यू सुकू गनी, श्राद्धया
थासे न्ह्यागुसां छगू याना तयेमाः । सिदा छभागसां बिया ते
मा । अले सीपि नं लुमना चवनी गुजुंपिनि अस्तित्व
नं दया चवनी ।

वेकयात श्री लंका छक ववना यंका । भगवान बुद्धया
दन्त धातु विहारे दुने ववना यंका । अन यक्व हुल कुल
दु । तःतःगोगु ध्यमे थाना बाजं थाना पूजा याना च्वंगु
खना वेक नं धया दिल— गथे थनला बौद्ध वातावरण

अर्पण याना बहुजन हिताय, बहुजन सुखाय लागी ज्या याना उपदेश बिया बिज्याईपि तथागतया श्रावक भिक्षुपिन्त बियेगु दान यात पूजा दान धाड । छायाकि वसपोलपि पूज्य खः । अशिक्षित पिन्त शिक्षित यायेया लागी अधिष्ठान याना बिज्यापि खः । अथे मती तथा हे छेँ बुँ त्याग याना बिज्यापि खः । उकि वसपोलपि पूज्य खः ।

सत्उपदेश व भिगु शिक्षाया प्रचार मगा गुलि मनुते न्हावको कमाय यासानं फिसले लः ते थें प्याखं स्वया, जू म्हिता, मिसाते थाय भुले जुया अयला त्वना धन फुका च्वन । तथागतया श्रावक भिक्षुपिसं अज्यागु कु व्यवहार तंकेत व सुधार यायेत उपदेश बिया बिज्यागुलि वसपोलपि पूज्य खः । उकि वसपोल पिन्त बियागु दान पूजा दान खः ।

थः स्वया गरीब दुखीपि नये मखंपिन्त करुणा तथा बीगु यात अनुकम्पा दान धाड । थ्व निता प्रकारया दान मध्ये छिकपिनि योगु दान ल्यया कया विसँ । जि थूथे थन निगू प्रकारया दान दु धका न्हि थनागु जक खः । फीसं दान धयागु याना हे च्वनेमा । दान बीगु चलन मदया वन धायव मनूत स्वार्थी जुया वड । अले मुंकेगु मुंकेगु जक ध्यान जुड । अनं लिपा मन नं चोकुम्ह जुया ल्याखे मलाम्ह ज्वी । बीगु चलन मदुमेस्यां मेपिन्त उपकार याये धयागु फँ मखु । मदया मब्यूमेसिगु खं थन न्हाथनागु मखु । दयेकं नं सीबले घयपुना ज्वना वनेगु मती तथा च्वंपिगु जक खँ थन च्वयागु खः । दान चेतना मदुगु सम्पत्ति भयंकर खः

प्यानपु जू । थुगु बारे जि न्यना तथागु बाखं छत्वाचा न्हाथने ।

न्हापा न्हापा साहु महाजनत प्यम्ह दु । प्यम्हं आयु फुना परलोक जुयावन । लिक्कसं भगवान बुद्ध व वसपोलया श्रावक भिक्षुपि बिज्याना च्वंगु खंसा नं भतिचा हे श्रद्धा तथा दान यायेगु धयागु कल्पना छक हे मयासे सिना वन । इमिगु सम्पत्ति कायपिसं ल्हाती कया भोग याना च्वन । प्यम्हस्यां प्यम्ह कायपि दु । इमि इमि मुना सल्हा जुल— संसारे दकसिबे तःधंगु सुख मोज धयागु छु ?

छम्हसिनं धाल—भिगु मूसगु अयला त्वना कवाफ दायका सावक भिक नयेगु हे तःधंगु सुख व मोज खः ।

मेम्हस्यां धाल— आम अपाय्चव तःधंगु खं मखु । धात्थेंगु सुख व मोज ला सुगन्ध बास वोगु भिगु मसिगु जाकिया जा थुया नाना प्रकारया रसं जागु तरकारी तथा न्हिथं नया च्वने दुगु हे तःधंगु सुख व मोज खः ।

हाकनं मेम्हस्यां धाल— आम नं तःधंगु सुख भ्रुनि । जि स्वेबले तःधंगु सुख ला नाना प्रकारया भिभिगु मरि चरि नया च्वनेगु हे तःधंगु सुख व मोज खः ।

दकसिबे लिपा यामेसिनं धाल— आम नं मखु । धन क्यना लोभ मयाईपि सु दँ । उकि बाँबाँलापि मिसातेत धन बिया ह्येका हया न्हाणे नं ल्यूने नं ल्यू ल्यू तथा यो यो बले यो यो थे मोज मज्जा यायेगु हे धात्थें या सुख व मोज खः । थुगु खँ यात सकसिनं समर्थन यात । अले सकलें मिसाते थाय भुले जुया दक्क सम्पत्ति फुका कंगाल जुया सिना वन । उकि दान चेतना मदुगु धन भयंकर खः ।

चवनेमा । मखसा जंगले चवने अपु मजू ।

भगवान् बुद्धं जानुस्सोनि ब्रह्मू यात हयाखं दुःख बीगू
कारण कना बिज्यात ।

- १) काम आशां पीडित ज्वीगु,
- २) दुष्ट चरित्र ज्वीगु,
- ३) अलसी ज्वीगु,
- ४) घमण्ड ज्वीगु,
- ५) करपिन्त नीच खनेगु,
- ६) न्ह्याबलें ग्या चिकु पह पिकया चवनेगु,
- ७) स्थिर विश्वास मदेंगु,
- ८) लाभ व प्रशंसा या आशा यायेगु,
- ९) धैर्य मदेंगु,

१०) थःत थःन्हं विश्वास मदेंगु,

११) मन क्वातु मज्वीगु,

१२) स्वा मदुगु खं लहायगु,

१३) भावनायायगु शक्ति मदेंगु इत्यादि दुगुण फुकं
बुद्ध याके मदुगुलि मग्यागु खं वसपोलं जानुस्सोनि
ब्रह्मू यात धया बिज्यात । यदि कीके नं च्वे च्वंगु
दुगुणत फुकं मदुगु जूना कीपि नं ग्याय् माली
मखु ।

कीपि नं बुद्धया अनुशरण याना चवनापि खः । बुद्धं
स्पष्ट रूपं वा अप्रत्यक्ष रूपं हया मदु धका धया बिज्यागु
दु । हया धयागु कल्पना व मनं जक दय्का च्वंगु खने दु ।
थ्व अध्ययन या विषय खः ।

दान चेतना मदुगु ससपत्ति ग्यानापु

—अनगारिका वज्रज्ञानि, खवप

दश पारमिताय् दकले न्हापालाक दें वया च्वंगु शब्द
दान खः । हानं दान शील भावना धका स्वंगू अङ्ग काय
बले नं न्हापालाक च्वं वंगु हे दान खः । 'दानं विमूषणं
लोके, दानं स्वर्गस्य सोपाणं' धका कीथाय् च्वनेगु चलन दु ।
अर्थात् दान धयागु संसारया शोभा खः स्वर्गीय जीवन
हनेत स्वाहाने जुया च्वंगु नं दान हे खः ।

दानया ज्या खः थगु अथवा जिगु धका कस्ताना
चवनेगु ससपत्ति परहितया निर्मित त्याग यायेगु, गये कि
जिके अन्न दु, जिके धन दु, वस्त्रत दु । अज्ज बल दु, सय्का
सीका तयागु दु । छम्ह मनू नये पित्याका प्वा सुकू
वया थःगु दुःखया खं प्वंकल । व धात्थें नये मखंम्ह,

ज्या मदुम्ह खःसा करुणा चिन्तं थम्हं फुथें छुं गुहाली
बीगु छगू त्याग खः । थःके वहे मदुसा सुया छुं लगे जू,
छुं त्याग यायेगु ।

थःके अपो मात्राय् वसः दुसा पवताह्वंका अर्थे स्वथना
तयेगु सत्ता मदुपिन्त छता नित्ता बियेगु नं त्याग खः । थम्हं
सयेका सीका तयागु मेपिन्त स्यना कना बियेगु नं त्याग
खः । थःके दुगु बलं सुयातं गुबलें छुं चीज गतं सारे याता
वीगु, ल्हना बीगु नं छगू त्याग खः । दान खः । मेपिन्त
वीगु छखें हे ति थगु छ्ये च्वीं जहान पिन्त नुग मस्यासे
नके त्वकेगु नं दान खः ।

दान धयागु निथी दु— पूजा दान व अनुकम्पा दान ।
थःगु सुखया आशा तोता करपिनि हितया लागी जीवन

चवं । तर जित अथे गुबले मज्जिन । मतलव ह्याखं त्यो
 वो धयागु मडु । जि ह्या गुबले मखनानि । ह्याया बारे
 कीपि ग्याना चवंगु पुलांगु संस्कारं याना खः । ह्याय धासा
 न्हापा बाज्यापिनि पालं निसें ह्या प्रति विश्वास याना मन
 कमजोरो जुया चवन । हानं मचाबले माँ-बौ पिसं मचा-
 तेत खोलकि ह्या बल धका ह्याना तैतगुलि नं कीपि
 ग्याना चवंगु व ग्याफर जुया चवंगु खः । मचानिसें कीगु
 मन ग्यागुलि ह्यूं थाय् वने बले छु हे मडुसानं तग्वयक
 मिखा कना त्वाल्लं स्वया चवंगु थें चवनीगु । हानं खिप
 छुगु जक खंसां सर्पथें चवना ग्याना वडगु । यदि पंचायुध
 राजकुमारयात थें मचानिसें मख्यासे, ह्याबल धका ह्याचो
 मव्यूसे मग्याइगु जक खें स्यना तःगु जूसा कीपि नं ग्याइ
 मखु । मचां निसें ह्याना तःगु कु संस्कारं याना ह्या मडु
 धका स्यूसां वहनि जुल धायवं ग्यानवो । उकि मचानिसें
 भिगु संस्कार दइगु शिक्षा वो मा ।

ह्या धयाग्ह दु धैगु विश्वास मडु । यदि ह्या दु धैगु
 जूसा तुयुज व मत दुथाय नं खने दय्मा । ह्याया
 विश्वास दुपिन्त ह्या धयाग्ह मडु धयां मत्या उबी मखु ।
 ह्या धयाग्ह दु हे मडु थें चवं, ए नं ह्या खना, नाप लाना
 लवाना वया धाईपि नं दु । ह्या धयाग्ह, तुयुग्ह, सीसे चवंग्ह,
 हाकुग्ह ह्याउसे चवंग्ह दु हें । ह्या ग्वाराग्ह नं दु हें ।
 ह्या या म्ह छग्ह सें जक नं दु धाइ, गन देगले चवयातगु
 ह्याखं कीत कुचु कुचु नके यो हें । ह्या ग्वार-ग्वार तुला
 चित्र नं अथे हे खः । वयागु हवा चीपाग्ह तग्वारासे चवं हें ।
 अथें मदया वनिगु हें । थथे खें न्यने बले ह्या धयाग्ह
 मनं जक दयका तःगु अथवा मनया कल्पना जक खः ।
 आ विज्ञान उन्नति जुया बोलिसे, बिजुलि मत दया वो
 लिसे ह्या मदया वन ।

आ ह्याया बारे बुद्धं छु धया बिज्यात थुखे छक ध्यान

बिइ नु । बुद्धया धागु अनुसार नं ह्या धयाग्ह मडु । मन-
 कमजोर जूगुलि व कायवाक मन अशुद्ध जूगुलि ह्या वंगु
 खः । भगवान बुद्धं ह्या मडु धयागु खें स्वयं जंगले
 बिज्याना स्वये धुंका कना बिज्यागु खः ।

अन्हुया खें खः जानुस्सोनि धयाग्ह ब्रह्म नं भगवान
 बुद्ध याके न्यन- भिक्षुपि जंगले चवने मफया ह्याय बिस्पूं
 वगु ?

बुद्धया लिसः खः काय वाक व मन अशुद्ध जुल
 धायवं ग्या चिकु पह दया वडगु खः । भगवान बुद्ध बोधि-
 सत्व तिनि बले नं ह्या खना ग्याः धया बिज्यात ।
 ह्याय धाःसा न्हापा काय वाक व मन शुद्ध मज्जिन । लिपा
 जां दया बल शरीर नं मन नं शुद्ध जू बले ह्या धयाग्ह मडु
 धका सिल । अले ग्या नं मग्यात ।

हानं वसपोलं थःगु अनुभवया खें कना बिज्यात —
 छक औंसी खुनु चान्हे मसाने व जंगले ह्या दु धागु खला
 मखुला धका परीक्षा याय्या लागी वना । फसं सिमाह
 संकुबले ह्या वो थें चवनावोगु, चत्लात स्याउला सिल सिल
 स वयका घोबले, सिमा कचा कुतुं वोबले धाथें ह्या खें
 ल्यू वोगुथें चवंगु, लवहें खना ह्याथें चवना वडगु, थःत जूगु
 अनुभवं ह्या मडु धयागु सीका कया धया बिज्यात । मन
 ग्यागुलि जक ह्या दैगु खः । उकि भिक्षुपि ग्याना जंगलं
 बिस्पूं वडगु खें वसपोलं कना बिज्यात ।

भगवान बुद्धं जंगले वनीपि भिक्षुपिन्त धया बिज्यागु
 दु हें — यदि जंगले चवनेगु जूसा न्हापान्तुं मिखां खने
 दुथाय तक सिमा गोमा दु धका ह्या खाना तयेमा । सिमा
 गन गन दुगु ख व ध्यान तया लुमंका तयेमा । गन गन
 गोयः लवहें दु धका ह्या खाना तयेमा । मखुसा बहनि
 जुलकि ह्या जुया वे यो । थज्यागु फुक्क खें सीका जंगले

सुधें ? फकिरं धाल— खः नीदें न्हापां निसें म्हुस्यूम्ह पासा, इमान्दारीम्ह, तर पासां पुनावोगु वसः वयागु मखु, जि बियागु वसः खः ।

श्व खें न्यनेवं बांलागु वसः पुनातम्ह पासाया खवाले म्हुइचःति पिहाँवल । तें चाल । पिने पिहाँ वया पासा यात धाल— छं थथे बेइजत याइगु स्यूसा जिगु हाकुगु श्वाथगु वसः हे पुना वये नि । आ छनःपं वइ मखुत का ।

फकिरं क्षमा फोना धाल— पासा तंचाय् मते दून खः आ हानं धाय मखुत । हानं मेम्ह पासा याथाय् व्वना यंकल । फकिरया मने अपशोच छथी जुल । हानं मती तल बांलागु वस पासायात बी धुन, वयात हे जुल का । पासाया छ्यें ध्यन । पासाया कलामेस्यं न्यन— वयेक सुधें ?

फकिरं धाल— खः नीद पुलांम्ह खासाम्ह पासा तर वयेक नं पुना वोगु वसः जि बियागु वयागु हे जुल ।

पासामेस्या च्वफाय् खिफाय् ज्वीक तें पिहाँ वल । मागु खें ला । धिक्कार का थःगु वसः हे तःधं का । तें पिकया फकिर यात धाल छं हानं बेइज्जत याना का मखुला ?

फकिरं धाल— पासा आल्पं धयागु मखु, मचायकं म्हुतुं पिहाँ वोगु खः माफया । तंचाय् मते ।

हानं मेम्ह पासा याथाय् वन । अन नं पासाया परि-

चय बिया व वसः जक धाय लात पासा तेंचाइ धका खें हीका छोट । थन फकिरं पासा यात वसः ब्यूसां धात्थें त्याग चेतनां मध्यगु जुया वहे वसःया बारे जक कल्पना जुया च्वन । उकिं न्हागु चीज नं मेपिन्त बीबले बांलाक विचार गाका त्याग चेतना दयेका बीमाः । मखुसा सिंति बिया धका हाला च्वने माली ।

त्याग चेतना मद्गुलिं खः भगवान बुद्ध व भिक्षुपिन्त यक्व लाभ सत्कार दत धका अबौद्ध तसें भगवान बुद्ध यात निन्दा याना जूगु । भगवान बुद्ध थःत व थः शिष्य भिक्षुपिन्त जक दान व्यु मेपिन्त बी मते धाइगु धका कुट्टा प्रचार याना जुल । अले सकल प्रजा गणपि मुंका कोशल महाराजां भगवान बुद्ध याके न्यन— भो भगवान् दान धयागु सुयात बी ज्यू ?

बुद्धया लिसः खः— महाराज सुयात यल वयःत दान बी ज्यू अथवा गन मन प्रसन्न जुल अन दान बी ज्यू । तर नुगः चक्कंका बी माः । थुलि खें न्यनेवं फटाहा व नुगः क्वाटा क्वाटां मू पिनि ख्वा ह्याउल । त्याग चेतना मंत धायेवं अथे सुख मदेका च्वने माली । जि श्व त्याग चेतनाया बारे छत्वाचा खें ध्यानकुटी अध्ययन मंडले वना सयेका तयाथें च्वयागु खः । अकिं दूने फु । पाठकवर्गं भिगु खें जक ल्यया ग्रहण याना दिसें ।

ख्या व बुद्ध

—उज्जला शाक्य, भोट

ख्या धयागु शब्द न्यने मात्रं हे मनूत ग्या । ख्या नं याना मनूत ग्याफर याना बिल धायेगु ला अथवा ग्याफरत दुगुलिं ख्या दयावल धयागु जि मस्यु । ख्या धयाम्ह

गज्याम्ह धका जि मस्यु । ख्या नं लिनो नं हये यो हें । ख्याखं त्यो नं वये यो हें । ख्याखं त्यो वये यो धागु छने बले हिन् मिले मजुया हि संचालने गरबर ज्वीगु खः थें

तदका शीलवानपि जक त्यया तृतीया संगायना याना बुद्ध धर्म चिरस्थायी याना बिज्यात ।

अशोक महाराजया मेगु धार्मिक ज्या खः धर्मशाला, पशुतेगु अलग अस्पताल, मिसातेगुलागी अलग अस्पताल, सिचाइया लागी तुं व नहरया व्यवस्था, लें ज्वी पित्त

सिचुकेया लागी लेंया जवं खवं सिमा पीगु ज्या थौं तक त्यना हे चवन तिनि । उकिं सीवु अशोक छम्ह धार्मिक धर्माशोक जुजु खः । भगवान बुद्ध परि निर्वाण जुया २१८ वं दुबले अशोक बौद्ध जूगु खः ।

त्याग

—चतुर्माया शाक्य, बनेपा

थःके दुगु छुं वस्तु करपित्त बीगुयात त्याग धाइ । फुक वस्तु त्याग याना प्रवजित जू पित्त त्यागी धाइ । तर बुद्धया धापू कथं छें बुं त्यागयाये वं वयात त्यागी धाइ मखु । छाय् धासा थःम्हं त्याग याय् धुं कुगु बरोबर लुमंका जि थुलि त्याग याना धका ह्नाय फुले याना चवनीपि नं दु उज्यापित्त त्यागी धाइ मखु । गुलि गुलि अज्यापि नं दु छुं चीज त्याग याय धुंका सिंति जक बी लात धका नुगः मर्छिका चवनी । अज्या पित्त नं त्यागी धाइ मखु । छाय् धासा व मनूयाके मननिसें त्याग चेतना मडु । मनं निसें त्याग चेतना दुसा अथे नुगः मर्छिका चवनी मखु । मननिसें त्याग याना मन त्याका चवने फुसा जक धार्थेया त्यागी धाइ ।

यत्थेजाहसित ज्वीमा थःके दुगु चीज मन चक्कंका बीगु यात हे त्याग वा दान धाइ । तर कीसं दान यायेबले नुगः स्याय् मज्यू । मनं निसें चफकुना दान बी माः । त्याग चेतनां दानया भावना पिहां वइ । उकिं मनं निसें त्याग याय्गु तःधंगु दान खः । दानया मू दइगु हे त्यागं याना खः । त्याग मनं निसें वइगु छगू अदृश्य ज्ञान खः गुगुकि दुःखी व ज्ञानिपि खनीबले इमित छुं नं छुं बी घास्ते वइ ।

उकिं दान स्वया नं त्याग तःधं । त्याग चेतना मदेक बियागु दान अघायसकं मूत्य मडु । संसारे त्याग धयागु छगू तःधंगु सम्पत्ति व पुण्य खः धयां अपो खें ज्वी मखु । त्याग चेतना मडुम्ह मनु याके यक्व धन सम्पत्ति दुसानं घया मने सुख व सन्तोष दैमखु । त्याग चेतना मडुम्ह ब्यक्ति मेपिनि भिगुज्या यागु खना नुग ववाटा ववाटां श्वीका चवनी । वयात गुबलें सुख दै मखु । छाय् धासा वं त्याग या मू मस्यु । त्याग या मू श्वीका वीया लागि छगू उदाहरण न्होने ते ।

छम्ह फकीर यात जुजु छम्हेस्यां बांलागु वसः छजु बिया हल । व वसः वयात पुने लायक मज्जू । निर्देति लिपा वया पुलांम्ह पासां वयात नाप लाः बल । फकिरं पासायात धाल— कीपिं निम्हं छक चाह्यु वनेनु । पासा-मेस्यां धाल— जिगु वसः हाकुसे चवं, छंके जगिरा वसः दुसा ब्युरे । वहे जुजुं बियाहगु बांलागु वसः बिल । पासांम्ह व वराः पुने धुनेवं साप फूति दया बांलाना बल । फकिर वया च्यो थें चवन । नुग मुल । फकिरं पासा नापं मेम्ह पासा याथाय् वन । फुकसिनं बांलागु वसः पुना तःमेसित जक स्वयाचवन । पासां नं न्यन वयेक छम्ह

छथ्व देके वइ च्वंगु नाप लात । राजकुमार अशोकं न्यन—
मयजुपि गन मन्दिरे वने तेनागु ?

उकी न्होने च्वंहा बांलाहा विदिशा मयजुं लिसः
बिल— जिपि मन्दिरे वनीपि मखु, थौं अष्टमी जुया चैत्य
पूजा यावने तेनागु ।

अशोकं न्यन— छिपि बौद्ध ला?

लिसः बिल— छः

अशोक छक्क जुल थुपि बौद्ध छनि । जि हिन्दु ।
विदिशा मयजु साप बांलाहा छः । अशोक बांलाहा मिसा
खना मोहित जुल । सुया म्हाय धयागु पत्ता लगे याना
अबुहा सतिके छोट । अबुहा न्होने बयेवं विदिशा छिहा
म्हाय छःला ? छः धालेलि अशोक राजकुमारं ब्याहा
यायेगु प्रस्ताव तल । व महाजनया थः म्हाय राजकुमार
यात बी खना साप लयता वो । ब्याहा याये धुनेवं उज्जैने
शान्ति स्थापना याना शासन चले याना च्वन । अन हे
महेन्द्र धयाहा काय छहा व संघमित्रा धयाहा म्हाय छहा
ब्विकल ।

बिन्दुसार जुजु सिकिस्त जुया च्वन तुरन्त वा धका
अशोक कुमार यात खबर वल । अशोकं विदिशा मयजु
यात सःता धाल— जि थःगु दरबारे वने तेना । महेन्द्र
काययात अहिंसाया खँ स्पना तये मते । जिपि हिन्दू क्षत्रिय
छः । छ जक बौद्ध का । थनसं च्वना च्वं न्हँ । हानं छकः
धाय जिमि काययात अहिंसाया खँ स्पने मते धया अशोक
वन ।

तर विदिशा मयजुं महेन्द्रयात बौद्ध धर्मया शिक्षा
बिया च्वन । म्हाययात नं बुद्ध धर्मया पाठ स्पना च्वन ।

अशोक पाटलि पुत्र दरबारे थ्यंबले बिन्दुसार महाराज
मदेधुं कल । राजकुमार अशोकया दाजुपि राज्यया लागी
थः थः त्वाना च्वन । अशोक वीरहा छः । वं मर्तं तल

राज्यया अधिकार जिगु । अले दाजुपि फुक्कसितं स्याना
राज्य थःम्हं काल । अशोक जुजु जुल । विदिशां थ्व खबर
सिल । अले मां काय म्हाय स्वहा साप दृखी जुया च्वन ।

अशोकं दुगु राज्यं नं सन्तोष मजुया कलिग राज्यं
त्याका काल । लखं लख मनूत स्याना कलिग राज्य
सून्यथे घाना बिल । थुखे नं आपालं मनूत सीगुलि मां बौ
खवया च्वंगु खना अशोक राजाया मने अशान्ति जुल ।
दिवक जुया ऊपालं क्वस्वया च्वंबले निप्रोध धयाहा भिक्षु
छहा खन । अबले मने भचा शान्ति दत । सतके छोया
थःत अशान्ति जूगु खँ न्हथन । निप्रोध भिक्षुं धाल—
महाराज ! वर भावं वर तनी मखु । लडाइमे दोलंदो
मनूत स्याना त्याकेगु सिबे थःत थःम्हं त्याकेगु भि उवी ।
थुलि खँ न्यनेवं अशोकया हृदय परिवर्तन जुल । मतलव
बौद्ध जुल । जनताया हित व प्रजाया रक्षा यायेगु हे बौद्ध
धर्म छः धका अशोक महाराजां खँ थुकी काल । आर्वन्सिं
सुयातं हिंसा याये मखुत, लडाइ याये मखुत धका प्रतिज्ञा
यात । नयाच्वंसां, घना च्वंसां, गनं सवारी जूसां गबले
जनताया पोर मर्का परेज्वी अबले हे जनतां अशोक जुजु
नाप लाय फुगुलि चण्डाशोकया थासे धर्माशोक धका प्रचार
जुल ।

अशोकं जुजु जनताया हितया लागी धार्मिक नियम
यक्वं दयका बिल गुगु कि त्वहंया थामे धर्मया उपदेश
च्वया थकल । उपदेशया मुख्य खँ छः मां अबुया सेवा व
आज्ञा पालन यायेगु । धर्मया नामे प्राणी हिंसा बलि पूजा
मयायेगु ।

अशोक महाराजया काय महेन्द्र व म्हाय संघमित्रा
भिक्षु भिक्षुणी जुया लंकाय बुद्ध धर्म प्रचार यावन । अशोक
महाराज ६०,००० खवीदो दुश्शीलापि भिक्षु पित्त चीवर

STORY OF UTANGA RISHI & ANANDA BHIKHU

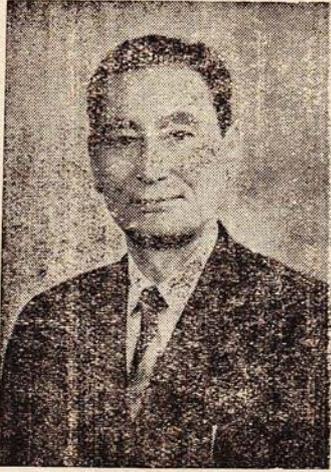
By Gyan Man Tuladhar

After the great war of Kuruchhetra (Mahabharata), Utanga Rishi met Krishna after a long time, Utanga Rishi asked about Kuru's and Pandavas's family, and Krishna told him that a great war between Kurus and Pandavas have destroyed whole families of Pandavas and Kurus and millions others died in this battle. The Kurus along with Duryodhana had been killed and annihilated. Hearing all the events, Utanga Rishi, suspecting this conflict must have been plotted by Krishna, said, you are responsible for this, you must have prevented this war and horrible slaughter. So now I will curse upon you. But Krishna said wait and told him all the reasons and causes of war, which was quite beyond control. Krishna said, in spite of his best endeavors and diplomacy, the war came about, so he was quite blameless in this matter, therefore the war was inevitable. Then Utanga Rishi seeing what Krishna said was reasonable, forgave Krishna and did not curse him.

Now for Utanga Rishi's forgiveness, Krishna said to him to ask any boon from him. Utanga Rishi was a wandering ascetic and a strict abstinent, so Utanga Rishi said to Krishna that

if he wanted to grant him a boon, grant a boon to get water to him whenever he feels thirsty, wherever he may be roaming in deserts, hills and forests, Krishna gladly granted him this boon, and they both departed.

After a short time of this meeting, Utanga Rishi while wandering in the deserts, as it was too hot, he became very thirsty. On the way he met a strange looking hunter carrying bow and arrows on his back and a leather bag slung over his shoulder, followed by a big hunting dog. Utanga Rishi asked the hunter what he carried in that leather bag. The hunter replied that it contained water, and said that the Rishi seemed to be very tired and thirsty, so if he wanted to drink water, he can freely drink water out of that leather bag. Then Utanga Rishi replied, how can he drink out of that leather bag from a hunter, a candal and an out-caste, even if he was quite thirsty. But the hunter replied, never mind I shall not give the water to you from my hand, so you can drink the water through a bamboo tube out of the bag, the hunter insisted him to drink. How can Utanga Rishi who is arrogant and strict abstinent, drink water carried by the untouchable and outcaste hunter?

Gyan Man Tuladhar

asked for the water for the drink. I see no difference between you and me, therefore give and pour in water into my Pinda-patra (begging-bowl).” Then the poor woman pour in water into the begging-bowl (Pinda-patra) full to the brim. Ananda happily and gladly drank the water and quenched his thirst, thanking the woman. But a moment’s presence and association with such a great and holy person as Ananda, at once produced some good effects and changed her heart, as a grace. The poor woman at once knelt down and bowed him with full faith and devotion, and asked where she can find him again. Then Ananda advised her to come to listen Dharma at her

village. With all humility and reverence she attended the Sangha (preaching), hearing all the precepts of the Buddha-Dharma, she become aware of what she should do with her life. Then and there she took refuge in Buddha, Dharma, Sangha, taking pravaja (Nun-hood) and become an Anagarika, the homeless one.

Just as the rivers of various names flowing from different courses when joined into the ocean, disappear the names of various rivers and called Ocean only, in the same way, that untouchable and out-caste woman then lost all distinctions and indentity, taking refuge in Buddha, Dharma Sangha which does not recognise high and low caste, untouchables and out-castes.

This story proves that though Utanga Rishi was a great ascetic, Tapaswin yet he was arrogant, so he could not gain equal-vision therefore mised Amrit, necter, even offered by Indra. But Ananda, one of the foremost and revered diciples of Lord Gautama Buddha, meek and humble, gentle and compassionate, with equal-vision attained NIRVANA, the disireless and d athless state.

बौद्ध संस्कृतिको पुनर्जागरणमा सहयोगको अपील

मास्कोमा गत अशोज ३१ गते देखि २३ गते सम्म भएको एशियाली बौद्ध शान्ति सम्मेलनको कार्यकारिणी परिषदको बैठकले सदा कालको शान्तिको प्रतीक स्वरूप रहेको भगवान बुद्धको जन्मस्थल लुम्बिनीको संरक्षणका साथै बौद्ध संस्कृतिको पुनः जागरणमा सहयोग गर्न अपील गरेको छ ।

उक्त बैठकमा महास्थविर भिक्षु अमृतानन्द र भिक्षु सुमंगलले भाग लिन भई यहाँ फर्किसक्नु भएको छ । उक्त बैठकले विश्व शान्ति र त्यसमा पनि खास गरी एशियाली मुलुकहरूमा शान्तिको लागि भगवान बुद्धको धर्म देशनाको आधारमा प्रयत्नशील रहने पनि प्रण गरेको छ ।

नेपाल र सोभियत संघ लगायत सो बैठकमा प्रजातान्त्रिक गणतन्त्र वियतनाम, भारत, जापान, मंगोलिया, मलेसिया, गणतन्त्र वियतनाम बंगलादेश र श्री लंकाका प्रतिनिधिहरूले भाग लिएका थिए ।

वर्षावास महोत्सव

श्व वर्षावास महोत्सव दक्षिण्य छक वडगु खः । भिक्षुपिनि नियम अनुसार दक्षिण्य छक छथासं स्वला तक वर्षावास चवनेगु नियम दु । वर्षावास चवनेगु नियमया बारे सकसिनं सोका तये भागु खँ खः ।

वर्षावास धयागु नियम जैन तेसं दयेका तगु खः । इमिगु नियम अनुसारं वर्षाकाले घांसे न्हया ज्वी मज्यू । तुति न्हया की सीसां पाप समजे ज्वीगु धर्म जुया जैनते वर्षावास स्वलायः गनं वने मज्यू ।

भगवान बुद्धया शासने अथे नियम मडु । मनं स्यायेगु धयागु चेतना मदेकं तुति न्हया की पलंग प्राणी सीसां पाप मडु । थःम्हं मस्यू । बुं पाला की सीसां बुद्ध धर्म अनुसार पाप मडु । भिक्षुपिं छथासं मचवंसे गां गामे चाह्यु जुया चवनीगु जुया चवन । बुं बुं वने माः । घासे नं न्हया वने माः । वां दायका नं ज्वी माः । भिक्षुपिं अथे जुया चवंगु खना अबौद्ध तसें निन्दा अपहास याना हल- श्रमण गौतम शिष्यापिं छुं हे नियम मडुपिं वा वो वले नं बुं बुं घांसे न्हया प्राणी हिंसा याना ज्वीगु । श्व खँ बुद्धया न्हायपने ध्यान ।

वसपोलं विचा याना बिज्यात । वर्षा स्वलाया भिक्षु पिन्त नं सास्ति । वां दायका ज्वी मा । म्हँ मफयेका ज्वी मा । स्वला छथासं चवंसा अध्ययन नं पाये खनी । ध्यान भावना नं अभ्यास पाये ज्यू । स्वला छथासं चवनेगु "वर्षावास" नियम दयेका बिज्यात । गनं वर्षा वास चवने थाय् स्वला तक चतु प्रत्यय अर्थात नयेगु त्वनेगु व चवनेगु व्यवस्था मिले याइपिं व जिम्मा काइपिं मडुसा वर्षावास चवने हे माः धयागु नियम मडु । एसां बौद्ध देशे वर्षावास चवनेगु चलन जुया वड चवने धुंकल ।

कठिन महोत्सव

२०३२ कार्तिक ५ गते खुनु आनन्दकुटी विहारे कठिन महोत्सव भारि नक्सां संपन्न जुल । कठिन दान विगखा अनगारिकाया दायकत्वे सुसम्पन्न जुल । यक्वं गण्य मान्यापिं व सकल भिक्षु व अनगारिकापिन्त भोजन दान वीगु कार्य नं सम्पन्न जुल ।

उक्त दिने सुथे न बजे बुद्ध पूजां लिपा कठिन चोवर दान यायेगु पुण्य कार्य शुरू जुल । कठिन चोवर दान बी न्ह्य

भिक्षु अमृतानन्द महास्थविरं कठिन चीवर या महत्व या बारे उपदेश बिया बिज्यात । वसपोलं धया बिज्यात— कठिन शब्दया अर्थ साप थाकु धागु खः । यो यो बले थ्व कठिन चीवर दान बी दै मखु । दच्छिया छक जक ज्वी । छगू बिहारे छक हे जक कठिन दान बीगु उत्सव ज्वी । हानं वर्षावास चवनीपि भिक्षुपि दुसा जक थ्व पुण्य कार्य ज्वी फु । कठिन चीवर दान बी बले फलनाम्ह भिक्षुयात बी धका मती तये मज्यू । संघ यात लः ल्हाना बी भाः । संघं सुयात बी मागु खः उम्हेसित विधि पूर्वकं लः ल्हाना बी । मेमेगु चीवर दान बी थै मखु । उपोसथागार थनसं अलग देका तगु सीमागूहले वना विनय कर्म पूर्वकं ज्या याना लः ल्हाये मागु जुया थुकी यात कठिन महोत्सव धाइ ।

उक्त अवसरे दानया महिमा न्ह्यथना भिक्षु अमृतानन्दं धया बिज्यात— दान बीगु वस्तु तःधं ज्वीवं तुं फल तःधनिगु, वस्तु चिकिधं ज्वी वं तुं फल चिकिधं ज्वीगु खं मखु । बुद्धया धापू कथं चेतना अनुसारं अर्थात दान बी बलेसिगु मनया अनुसारं फल दैगु खः । उदाहरणार्थ बुद्ध कालीन छगू घटना अवस्था न्ह्यथना बिज्यात । बुद्धया पाले साप गरीबपि ज्यापु ज्यापुनि निम्ह दु । करपिनि बुं ज्या याना जीविका याना चर्वापि । भातम्ह न्हापनं बुं ज्या वनीगु । कलामेस्यां छुचुं मरि छुना यंकीगु जुया चवन । छन्हू कलामेस्या मरि छुना बुं पाखे वनाचवंबले भगवान बुद्ध भिक्षा बिज्याना च्वंगु नाप लात । ज्यापुनीया मती वन मेबले छुं बी मफु । छुं दै वले नाप नं मला । थौं भाग्यं बुद्ध नाप लात । थःगु भाग मरि बिया छ्वेका धका चक्कंगु चित्तं, त्याग चेतनां छुचुं मरि दान यात । बुद्धं आशीर्वाद बिया बिज्यात छंगु श्रद्धा तःधं थै छंत यक्व पुण्य लायेमा तःधंगु फल लाभ ज्वी मा ।

ज्यापुनी सरासर बुंइ वना भात यात जूगु खं कन ।

ज्यापुया त पिहां वल । छुं मस्यूम्ह कलायात ठगे याना छुचुं मरि कया यंकल । हानं मती तल । अज्यागु छुचुं मरि दान बिया थपाय् धंगु फल गनं दै । न्यं वने माल धका सरासर बुद्ध याथाय् वन । वना न्यन श्रमण गौतम छं जिमि छुं मस्यूम्ह कला यात यक्व पुण्य लाइ धका ह्येका छुचुं मरि थके याना कया का मखुला ? अज्यागु छुचुं मरि दान याना गुकथं यक्व पुण्य लाइ धयागु ?

अबले बुद्ध तः मागु बरसिमा या क्वे चवना बिज्याना च्वंगु खः । बुद्धं न्यना बिज्यात थ्व बरमाया पुसा गपायपु ज्वी ?

व ज्यापुं तिसः बिल तू स्वया नं चिकिग्व । अपीपु चागु पुसां थपाय् मागु सिमा बुया वे फु धासेलि छिमि कलाया यच्चसे च्वंगु श्रद्धां छुचुं मरि दान व्युगुलि तःधंगु फल प्राप्त मज्वीला धका बुद्धं धया बिज्यात ।

अले ज्यापुं न्यन— छुचुं मरिया खं मखु चित्तया खं का मखुला ?

बुद्धं धया बिज्यात खःनि ।

ज्यापु लय्ताया वन ।

भोजनं लिपा कल्प वृक्ष दान जुल । कल्प वृक्ष धयागु आपालं वस्तुत खायातःगु सिमा खः । आवश्यक वस्तुत सकतां दु । उकी १. २. ३. आदि याना नम्बर चवया तगु दइ । थुखे नं थलचा छगले उगु सिमाय् गुलि नम्बर दु उलि हे नम्बर चवया गुलिचिना तइ । कोलाकं गोला बिया हइ । नम्बर अनुसारं वस्तुत लाइ । थवयात थ्व हे लाइ धयागु मडु ।

कल्प वृक्ष दान याये न्ह्यो भिक्षु अमृतानन्द महास्थविरं कल्प वृक्ष दान या व्याख्या याना धया बिज्यात । भगवान बुद्धया पाले यक्व भिक्षुपि दु । अबले गुलिस्यां २०, ३०, गुलिस्यां छिम्ह भिक्षुपिन्त भोजन याके मास्ते वइ । सुयात छ्वे सुयात छ्वे ज्वीगु । अर्थे ल्यया छोया व्युगुलि साक्क

अनिच्चावत संखारा

नेपाले अनगरिकार्षि मध्ये दकसिबे थकालिम्ह वयोवृद्ध अनगरिका धम्मा नन्दी १४ कार्तिक २०३२ शुक्रवार खुनु बहिन ९ बजे सर्वाया लागी प्राण तोता वन । शनिवार खुनु दाह संस्कार ज्या सम्पन्न जुल । वसपोलं किम्बोल विहारे भन्ते पिन्त भोजन उबरे याना दान याना यक्व पुण्य संचय याना बिज्यागु दु । व पुण्यं निर्वाण लाभार्थ हेतु ज्वी मा ।

यलया सुमंगल विहारे नं भिक्षु बुद्ध घोष महास्थविर वर्षावास चवना बिज्यागुया उपलक्षे संघ भोजन याका वर्षा-वास धुं कुगु समाचार दु ।

चैत्य पूजा

प्रत्येक पुन्ही बले आनन्द कुटी विहारे बुद्ध पूजा जुया च्वंगु २५, ३० दँ दे धुं कल । सुथं निसँ न्हिने ३ बजे तक कार्यक्रम दु । सुथे बुद्ध पूजा, उपदेश व भोजनं लिपा परि-त्राण पाठ अले हानं उपदेश । सकसितं भोजनया प्रबन्ध दु । उपासक उप सिका पिनि ल्हापं बिया भोजन यायेगु प्रबन्ध दु ।

निदँ न्ह्यो निसँ राजमान उपासकया कुतलं स्वयम्भू ज्ञानमाला भजन खलया पासापिनि सहयोगं चैत्य पूजा धका कः धायेक धर्मया कार्यक्रम आनन्द कुटी दया बल । बिचे बिचे गनं पिने नं निमन्त्रण प्राप्त जू कथं चैत्य पूजा व धर्म देशना कार्यक्रम जुया च्वंगु खँ सकसिनं सिया हे च्वंगु दु ।

लखु तीर्थे चैत्य पूजा

२०३२ कार्तिक १४ गते शुक्रवार खुनु श्री हिराभाइ मानन्धरया श्रद्धा अनुसार विष्णु मती लखुतीर्थे कः धायेक चैत्य पूजा जूगु समाचार दु । थथे हे मेमेथाय नं सुयां श्रद्धा दुसा चैत्य पूजा या लागी सहयोग बीत तयार

दु धका श्री राजमान उपासकं धयादिल । चैत्य पूजा न्ह्यो स्वयम्भू ज्ञान माला भजन जूगु समाचार दु ।

बनेपाय बौद्ध कार्यक्रम

लय लय यागु एकादशी पत्ति ध्यानकुटी बौद्ध अध्ययन मण्डलया पाखें चैत्य पूजाया आयोजना जूगु कथं भाद्र ३१ गते एकादशी खुनु भोलाखा बहीली चैत्य पूजा जुल । ६॥ बजे निसँ भोलाखा बही ज्ञानमाला संघ पाखें ज्ञानमाला भजन जुल । श्री हरि भक्त नर्कामिं स्थानीय ज्ञानमाला भजन संघ पाखें नं वाना धयादिल—थन चैत्य पूजा न्यागुलि त्वाया सकल पासापि छपुच ज्वीगु लँपु दत । थन बहीली नं ज्ञानमाला संघ दुगुलि यक्व सुधार जुया वोगु खँ न्ह्यथना दिल । बुद्ध पूजाय् भाग कार्षि सकसितं बहीया ज्ञानमाला संघ पाखें व भेपिनिगु सहयोगं प्वा जायक जलपान संग्रह जुगु समाचार दु ।

अथे हे आश्वीन २९ गते एकादशी खुनु कब हाले चैत्य पूजा जुल । श्री सम्यकरत्न वज्राचार्यं की शाक्य धार्षि नं बुद्ध धर्म प्रचार ज्याय् न्ह्यज्याय माल धका आह्वान याना बनेपाय नं ज्ञानमाला भजन व चैत्य पूजा कः धागु स्वये खना हर्ष प्रकट याना बिज्यात ।

निथाय नं धर्म देशना याना बिज्यापिं भिक्षु अश्वघोष, भिक्षु महापंथ, भिक्षु बोधिसेन, अनगरिका चमेलि । निथाय नं चैत्यपूजा जू थाय् ध्यानकुटी अध्ययन मण्डल पाखें यँलं कापिन्त व स्थानीय जनता तेत स्वागत भाषण याना श्री केशव वैद्यं धयादिल चैत्य पूजाया आयोजना जुया च्वंगु सी धुंका सुख सियेगु सिकं आ थन म्वाना चवनाबले त्वापु ह्यापु मदेका स्वर्गीय जीवन हनेत खः धया दिल । क्व बहाले नं स्थानीय उपासक उपासिकार्षि सकलें मिले जुया सकसितं जुधंक जल पान संग्रह याकुगु समाचार दु ।

आनन्दकुटी दायक सभाया आजीवन सदस्य

१०३।- सच्छि व स्वतका दां बिया :ह्याम्हं आनन्द कुटी दायक सभाया आजीवन सदस्य ज्वी फु । जिन्दगी भर यात जक मखु पुस्तां पुस्ता यात लय ताय् दयेक पुसा पिना थकेगु ज्या खः । श्व दां लिकाय मजिक बैके जम्मा याना उकि बैगु व्याजं आनन्द कुटी विहार यात मागु आवश्यकया व्यवस्था ज्वी । श्व छगू तःधंगु सहयोग खः घका घया चवने मागु खँ मखु । नेपाले न्हापां आनन्द कुटी दायक सभा पाखें धुम धाम कथं बुद्ध जयन्ती समारोह न्यायके मागु खँ प्रचार जगु फलस्वरूप थौं अधिराज्य भरी बुद्ध जयन्ती माने याना हल । काठमाण्डुइ सकसिगुं सहयोग कया बृहत रूपं बुद्ध जयन्ती समारोह जुया च्वंगु दु ।

थौं कन्हे आनन्द कुटी विहार पाखें त्रिपिटके च्वंगु अनुवादया रूपे बुद्ध कालीन ब्राह्मण, बुद्धकालीन गृहस्थी, बुद्ध कालीन महिला, बुद्ध कालीन राज परिवार, बुद्ध कालीन परिव्राजक, बुद्ध कालीन श्रावक, बुद्ध कालीन श्राविका ततःधंगु न्हेगु बौद्ध ग्रन्थत छिकपनि न्ह्योने प्रस्तुत जुया च्वंगु दु । मेगु नं प्रसे वना च्वंगु दु । उक्त सफुत भिक्षु अमृतानन्द महास्थविरया उपहार खः ।

श्व छिकपनि ल्हातो च्वंगु "आनन्द भूमि" पत्रिका नं नेपाले पिहाँ वइ च्वंगु छगू मात्र बौद्ध पत्रिका छापे जुया च्वंगु नं आनन्द कुटी विहार गुठी पाखें खः । उकि छिकपिके आनन्द कुटी दायक सभा सहयोग फोना च्वंगु दु । आजीवन सदस्य जुया दिसें । १०३।- दां मख्थाय् लाइ मखु । श्व छगू राष्ट्र सेवा नं जू । आनन्द कुटी दायक सभाया आह्वान कथं आजीवन सदस्य जुया दी पिगु तां—

१. श्री भक्तिलाल श्रेष्ठ — थापाथू
२. " न्हुछेबहादुर बज्राचार्य— किम्डोल
३. " पूर्णकाजी तुलाधर— भोटाहिटी

४. " माइकाजी रञ्जित— मजिया
५. ' तीर्थनारायण मानन्धर कनलाछि
६. " द्रव्यरत्न तुलाधर— असं
७. " व्यखारत्न तुलाधर— ते बहा
८. " हर्षबहादुर मानन्धर— चसांदो
९. " भक्तलाल तण्डुकार— खिचापुखु
१०. " पन्नालाल श्रेष्ठ— बागबजार
११. " पञ्चबहादुर चित्रकार— वंबहा
१२. श्रीमती चम्पावती बनिया— इतुंबहा
१३. " ज्ञानशोभा तुलाधर— असं किसि श्वाका
१४. " नानिहिरा तुलाधर— छाउनि
१५. " चिननानि बज्राचार्य— डिउलीबजार
१६. " सुन्दरी माया शाक्य— जुद्ध सडक
१७. " ब्रमीमाया मानन्धर— "
१८. " राधिका देवी मानन्धर— मखं
१९. " गणेशमाया चित्रकार— पुतलि सडक
२०. " सूर्यमाया " — बाग बजार
२१. " विमला बज्राचार्य— किम्डोल
२२. श्री राजमान उपासक— मखं
२३. " मणिरत्न तुलाधर— असं कमलाछि
२४. " डबलकाजी तुलाधर— असं
२५. " धर्मवीर शाक्य— जमो बहा
२६. " नाति गुरुजु— फसिब्यथ
२७. " रत्नबहादुर उपासक— बाग बजार
२८. " लोकदर्शन बज्राचार्य— कमलाति
२९. " पूर्णसिद्धि " मखं
३०. " तीर्थ मुनि शाक्य— केलडोल
३१. " द्वारिका प्रसाद मानन्धर—मरु
३२. " हिरा प्रसाद " "

नये दुधाय लाइगु अले पक्षपात यात धयाथें खें पिहाँ वइगु जुया सलाक चलन-गोला तयेगु प्रथा चले जुल । अले भाग्य जोग्य धयाथें जुया वन । वहे प्रथा आतकं चले जुया वया चवन । कल्प वृक्ष (चिन्तामणि सिमाय्) छाया तगु नं गुलि बाँबाँलागु वस्तुत दु । गुगु वस्तु सुयात बी धका मती तये म्वाल । नम्बर बा गोला अनुसारं सिमाय् छाया तगु वस्तुत ला बनी । स्वया चर्वपिनि न्ह्यायपुसे च्वंक ई बिते जुल ।

थुसि आनन्द कुटी विहारे वर्षावास चवना बिज्यागिं भिक्षुपिं छः—

भिक्षु महानाम महास्थविर.

भिक्षु धम्मधीर राज महामुनि “थाइ”

भिक्षु अश्वघोष,

भिक्षु कुमार काश्यप

भिक्षु विजय “थाइ”

गण महाविहारे भिक्षु सुबोधानन्द महास्थविर व भिक्षु प्रज्ञारश्मि महास्थविरपि वर्षावास चवना बिज्यागु उपलक्षे सुथं निसें बुद्ध पूजा व उपदेश विद्या न्ह्याइपुक कठिन उत्सव सम्पन्न जुल । कठिन चीवर दान श्रोमती चन्द्रमाया पाखें जूगु जुल ।

श्रीध विहारे भिक्षु ज्ञान सागर वर्षावास चवना बिज्यागु उपलक्षे श्रोमती रत्नदेवी मानन्धरया श्रद्धा कथं व सकसिगु गुर्हालि कठिन चीवर दान बांगु पुण्य कार्य सम्पन्न जूगु समाचार दु ।

बलम्बु प्रणिधिपूर्ण विहारे वियतनामी भिक्षु थितपञ्ज महास्थविर व भिक्षु धर्मवंश वर्षावास चवना बिज्यागु उपलक्षे कठिन उत्सव श्रीमती सुन्दरी माया शाक्य परिवारया दायकत्वे ऋ ऋः धायक सम्पन्न जुल ।

यले शाक्यसिंह विहारे भिक्षु प्रज्ञानन्द महास्थविर वर्षावास चवना बिज्यागु उपलक्षे भारि नवसां गा बहालं निसें चीवर जात्रा याना कठिन उत्सव सम्पन्न जूगु समाचार दु ।

यले मणि मण्डप महा विहारे भिक्षु ज्ञान पूर्णिक वर्षावास चवना बिज्यागु उपलक्षे विशेष कार्यक्रम दयेका करुणा अनगारिका या दायकत्वे कठिन उत्सव सम्पन्न जुल ।

भोटया सुदर्शन विहारे भिक्षु बोधिसेन वर्षा वास चवना बिज्यागु उपलक्षे श्री धर्मरत्न शाक्य उपासक व स्थानीय उपासक उपासिका पिनि श्रद्धा कथं कठिन उत्सव सम्पन्न जुल ।

खप मुनि विहारे भिक्षु रत्न जोति व भिक्षु सुगत मुनि पि वर्षावास चवना बिज्यागु उपलक्षे अष्टपरिष्कार सहित संघदान याना वर्षावास धुंकुगु उत्सव बाँलाक जुल ।

खप बौद्ध समकृत विहारे भिक्षु विवेकानन्द वर्षावास चवना बि.यागु उपलक्षे संघ भोजन याका वर्षावास उत्सव जूगु समाचार दु ।

आनन्द भूमि यात सहयोग

दिवंगत पूज्य अबु बुद्ध रत्न तुलाधरया पुण्यस्मृतिस “आनन्द भूमि” पत्रिकायात श्रद्धा पूर्वकं रु. २५।- प्रदान याना ।

दिवंगत बुद्धरत्न तुलाधरया जन्म ने. सं. १९६, मृत्यु ने. सं. १०४५ सकसितापुन्ही ।

लोकरत्न तुलाधर
केल मासंगल्ली, कान्तिपुर

Utanga Rishi supressing his thirst, replied he did not want to drink water, so then they both took their own ways.

Afterwards Utanga Rishi again met Krishna Krishna said to Utanga Rishi that he has gravely disgraced him. But Utanga Rishi did not understand what Krishna meant, so he said that he has done nothing disgraceful thing against, him and asked why he said so. Then Krishna disclosed him the fact, I requested Indra, King of Gods, to supply water whenever and wherever you feel thirsty, so Indra Himself in complaine with my request, in the disguise of a hunter come to meet you in the desert to quench your thirst with a bag of Amrit, necter, but you refused to drink the same, in spite of his insistence. This thing Indrr told me just now, and added Utanga Rishi was quite unfit for the Amrit, necter, yet I have fulfilled your wish. This grieved me very much, because you have missed a great chance of liberation from birth and death in this life, for the sake of your shortsightedness and arrogance. Had you realised equality and oneness of life through your hard and rigorous asceticism, Tapashya, you will never have missed the greatest chance of drinking Amrit, necter. Now wait until another chance comes ! Saying this much Krishna disappeared,

then Utanga Rishi wondered and repented.

Another story of Ananda Bhikhu:

Ananda Bhikhu, one of the foremost and renowned diciples of Gautam Buddha, was going to preach Buddha-Dharma according to the injuction:—
“Oh Bhikhus! For the sake of welfare and happiness of many, for compassion to all living beings, Gods and Man-kind, and for the benifits and well-being of all living creatures, propagate this Dharma, which has goodness and welfare, in the beginning, middle and end. Oh Bihikhus ! Propagate and teach this Dharma, with full meaning to all for their welfare and happiness !”

On his wanderiag for preaching mission, one day, as it was very hot, he become very thirsty and on the way met a poor woman carrying water-vessel under her arm. So Ananda asked the woman to give him some water to drink. But the woman refused to give water to holy man, fearing it will be a great sin to give water by an untouchable and out-caste, to such a holy man. Then Ananda asked why she refused to give him water. Then the woman Humbly told that she was an out-caste and untouchable, so that it is sinful to give him water. Then Ananda said to the poor woman. “Fear not ! I did not ask or want your caste to give me, but simply I wanted and

दिएका थिए— 'व्यक्त' र 'गूह्य' उपदेश। व्यक्त उपदेश अर्हतसंग सम्बन्धित श्रावकोपयोगी विषयक थियो। परन्तु गूह्यक उपदेश महान विद्वान एवं परमार्थ महास्थविरहरूको सभामा मात्र बोधिसत्वसंग सम्बन्धीत महायान मत विषयक थियो।

बौद्ध दर्शनको ख्याति प्राप्त इतिहासकारहरू एवं व्याख्या कारहरूमा अधिकांसले महायान बौद्ध मतको विचार सागरमा साधारणतया दुइ दार्शनिक पद्धतिको अवलोकन गरेका छन्। यी हुन्— माध्यमिक अथवा शून्यवाद अनि योगाचार अथवा विज्ञानवाद। यी वादहरूको विचार सागरमा प्रज्ञा र करुणा बोधिचित्तको दुइ आवश्यक अंग हुन् भनी वर्णन गरेका छन्। प्रज्ञाद्वारा साधक संसारको निःस्वभा र प्राणोहरूको दुःखको ज्ञान प्राप्त गर्छ। प्रज्ञा शून्यताको नामान्तर हो। शून्यता वस्तुहरूको वास्तविक स्वभावको सम्यक ज्ञान हो। करुणाले ओत-प्रोत हृदय भएको कारणले नै साध्यगण जीवात्मालाई संसार रूपी दुःख समुद्रबाट पार निर्वाण नगरे सम्म लैजाने निश्चय र प्रयत्न गरिन्छ। यही बोधिचित्तको उत्पादन हो— यही महायान बौद्ध मतको उद्देश्य हो।

महायान बौद्ध मतमा परोपकारतालाई पनि स्थान दिएकाले चिकित्सा शास्त्रको पनि विकास भयो। साथै विज्ञानलाई पनि अङ्ग बनाएकोले गणित, ज्योतिषशास्त्र आदिलाई अपनाएर महायान बौद्ध मतका धर्म प्रचारकहरूले त्यसलाई प्रचारको साधन बनाए। जुन साधनले गर्दा विदेशीहरू बौद्ध धर्म तिर ठूलो संख्यामा आकृष्ट भए।

चिकित्सा एवं ज्योतिष शास्त्रको साधन द्वारा महायान बौद्ध मतको प्रचारमा सुविधा ल्याएको कारण सम्बन्धी संकेत हामी त्रिपिटक अन्तर्गत 'ब्रह्मजाल सूत्र' मा बुद्धको

समयमा पनि मन्त्रद्वारा शान्ति सौभाग्य दिलाई दिने पूजाको कल्प प्रचलित थियो भन्ने कुरामा पाउँछौं। यस प्रकारको सर्व कल्पलाई बुद्धले मिथ्या-जीवीका भनेर आलोचना गरेता पनि बुद्ध निर्माण भएको दिन जति जाते पुरानो हुँदै गयो त्यति त्यति मनुष्य गुण र ऐतिहासिक व्यक्तित्व लोप हुँदै गएको कारणले मन्त्राद्वारा शान्ति सौभाग्य दिलाई दिने कल्प बुद्धका उपासक या शिष्यहरूले गर्न थाले र यी विद्यामा लागनुबाट रोक्न सकिने भएन। अनि अलौकिक या दैवी गुण भएका बुद्धको तर्क र प्रमाण बढ्दै गयो। यहाँ सम्मकि महायानी र वज्रयानीलाई अन्धविश्वासी भन्ने स्थविरवादी (श्रावकयानी) (जसले बुद्धलाई ज्यादा मानिसकै रूपमा मान्दछन्) ले पनि दैवी प्रकोप भूत-प्रेत, रोग अनि प्राकृतिक प्रकोप आदि संकटमा शान्त गर्नलाई स्मृद्धि बढाउना खातिर परित्राण, महापरित्राण भनी मङ्गल सूत्रहरू मन्त्रकै रूपमा सूत्रपाठ गर्ने र बुद्धको मूर्ति पूजा गर्ने काम पनि गर्न थाले। हुनत बुद्धको स्मृति जगाई राखनलाई प्रतिमाको रूपमा खडा गरिएको थियो साथै बुद्धका मंगल सूत्रहरू मंगल हुने काम कुरा गर्ने उपदेशहरूले भरिएका हुन् तापनि आज ती पूजा पाठ गर्ने कार्यमा वढी प्रयोग भएका छन्। यसरी सूत्र मन्त्रको रूपमा प्रचलित भएको समय २३ सय वर्ष पूर्व भयो। चार पाँच सय वर्ष पछि त लामा लामा सूत्रहरू पाठ गर्नमा बिलम्ब हुने भएकोले साना साना पंक्तिहरूका छोटकरी धारणीहरू बनाए। धारणीले मन्त्रको रूप लियो। पछि पछि मन्त्राचार्यहरूले त्यसलाई पनि छोट्याएर मूल मन्त्रको रूप दिए। अनि 'हृक्ष मल वरयें' सप्ताशरी एवं 'ॐ मणि पद्मे हूं' इत्यादि इत्यादि अक्षर युक्तको छोटकरी मन्त्रको उच्चारणबाट धर्म, कर्म, काम, मोक्षको प्राप्ति हुने विश्वास मानिसमा बढ्दै आयो। यस्तो मन्त्रयान बौद्ध

३३. " चन्द्रमाया महर्जन-	इनाचो पुखसि	६२. रामलक्ष्मी मानधर-	छत्रपाडि
३४. " बुद्धिरत्न तुलाधर-	तॅलाछि	६३. कृष्णमाया "	खयोकेब
३५. " हर्ष बहादुर रञ्जित-	कोहिटी	६४. रत्नमाया "	चस्वांदो
३६. " साहु जगतरत्न तुलाधर-तॅलाछि		६५. अष्टमाया "	"
३७. श्रीमती हिरादेवी कंसाकार-केल		६६. वावुरत्न तुलाधर-	पुतलिसडक
३८. " शिल शोभा-	असं किसि धवाका	६७. साहु भाईराजा-	दगुबहा
३९. " हेरामाया कंसाकार-	न्होखा	६८. " वावुराजा-	"
४०. " सूर्यमाया चित्रकार-	वंबहा	६९. अनागारिका कुसावीत-	किम्बो
४१. " नानिमाया चित्रकार-	ताहाचः	७०. राममाया महर्जन-	थापाथू
४२. " लक्ष्मण चित्रकार-	"	७१. तिर्यंराज शाक्य-	रानीपौवा
४३. " मयजु लक्ष्मी-	त्यंग	७२. तीर्थतारा-	धालासिक्व
४४. " श्री न्हुछेमान-	डपतर	७३. न्हुछेमाया राजकर्णिकार-	डिल्लीबजार
४५. " तुल्लिमाया मगंया-	ध्यमे ल्वहें	७४. गुह्यहर्ष तुलाधर-	भोटाहिटि
४६. " कांछि उपासिका-	चसांदो	७५. लानीदेवी तुलाधर-	नरदेवी
४७. " नानि उपासिका-	"		
४८. " पुतली साहुनी-	दुगंबही		
४९. " दानमाया-	फसिक्वव		
५०. " सुन्दरि-	जुड सडक		
५१. " अनागारिका श्यामावती किम्डोल			
५२. " " यशोधरा-	"		
५३. " " पारमि-	"		
५४. " " सुचिता	"		
५५. " " सुमित्रा	"		
५६. श्री जुजुभाइ स्थापित-	थायमह		
५७. साहु नान ज्योति कंसाकार-	थंवहि		
५८. लक्ष्मी देवी मानधर-	किम्बो		
५९. आशामाया राजकर्णिकार-	मह		
६०. हर्षमाया ताम्राकार-	दुगंबहि		
६१. मणिरत्न तुलाधर-	दगुबहा		

चन्द्रकीर्ति विहारया जीर्णोधर

चन्द्रकीर्ति विहार भोट दे (बनेपा) या बुद्ध धर्म प्रचार या पुलांगु केन्द्र स्थान खः । भोट देया जनतां श्रम-दान याना दयेका तगु बौद्ध विहार खः । न्यने दु १, २००८ साले निर्माण जगु जूसां थौं जीर्ण अवस्थाय ध्यना च्वन । उकि भोंदे व काठमाण्डुया श्रद्धावान विनिगु जीर्णोधर कमिटी गठन जगु अनुसार २६ कार्तिक २०३२ जुवा नवमि खनु भोंदे या दकसिबे थकालिम्ह ९२ वर्ष दुम्ह श्री गणेश प्रधानया पाखें न्हुगु विहारया जग स्वनेगु महोत्सव कः कः धायेक सम्पन्न जुल ।

उक्त महोत्सव काभ्रे जिल्ला सभापति श्री आशाकाजी वैद्यया अध्यक्षताय् जगु खः ।

उगु अवसरे भिक्षु अमृतानन्द महास्वविरं विहार धयागु मनुत च्वनेगु बस्ति तापाक नं मज्यू । अपो सत्तिक

नं मज्जू । उर्कि अनाथपिण्डिक महाजनं थगु जग्गा यक्व दुसा नं जेतकुमारयागु जग्गा न्याना जेतवन विहार दयेका बिल । छाया धासा व थाय् उचित जू । बसपोलं धया बिज्यात नी स्वनेगु उत्सवे भाग कायेगु सिकं पलं चीगु उत्सवे भाग कायेगु न्हाइपुसे चवं व इच्छा खः । व इच्छा याकनं पुरे ज्वीगु स्वेदेमा धया बिज्यात ।

अन्ते धया बिज्यात थज्यागु सामूहिक ज्याय् साम्प्रदायिक भावना तोता सहयोग बीगुली न्हाचिलेगु बांला । दान बीगु न्हाथाय् नं भि जू ।

भिक्षु सुदर्शनं नेपाले बुद्ध धर्म प्रचार यायेत विहार आवश्यक थें भिक्षुपि नं आवश्यक । विहार जीर्णोधार याना थें आवासीय भिक्षु महापंथ यात नं लुमंक्व मा धया बिज्यात ।

श्री लोकदर्शन वज्राचार्यं चन्द्रकीर्ति विहारया इति-हासया खँ न्हाथना आ छाया श्व विहार जीर्णोधार याये माल धयागु खँ थ्वीक कना बिज्यात ।

स्थानीय प्रधानाध्यापक श्री रामभक्तं थज्यागु पवित्र ज्याय् सकसिनं सहयोग बीमा धका आग्रह याना दिल ।

सभापति आसनं श्री आशाकाजी वैद्यं धया दिल- थौं या अशान्ति वातावरणे बुद्धया शान्ति नीति व सह अस्ति-त्व भावना अत्यावश्यक जू । बुद्ध धर्म सर्वदा शान्ति पक्षगु खः । उर्कि शान्तिया अग्रदूत बुद्धया विहार जीर्णोधार यायेगुली सकसिनं सहयोग बिया भिक्षु अमृतानन्द महास्थ-विरं धया बिज्याथें याकनं पलं चीगु उत्सव माने याये दे मा धका इच्छा प्रकट याना सकसिनं धन्यवाद बिया दिल ।

दकले न्हापां श्री तीर्थनारायण मानन्धरं स्वागत भाषण याना दिल । अन्नपूर्ण ज्ञान माला भजन व स्वयम्भू ज्ञान

माला भजन नं जूगु समाचार दु । भिक्षु महापन्थ वर्षावास चवना बिज्यागु या उपलक्षे नं श्व उत्सव सम्पन्न जूगु खः ।

उक्त विहार निर्माण या लागि माक्व अप्पा तथा बिर्इपि दाता श्री थमंरत्न शाक्य व श्री पूर्ण चन्द्र शाक्य खः । उखुनु हे दिने १००००१- फिदोलं मयाक चन्दा उठे जूगु समाचार दु ।

कुशीनगर समाचार

यही कार्तिक १८ गते कुशीनगरमा वर्षावास गर्ने भिक्षु-हरूलाई स्थानीय उपासकोपासिकाहरूद्वारा कठिन चीवर प्रदान गरेको समाचार छ । त्यस बखत भिक्षु अमृतानन्द महास्थविर तथा थाइ बौद्धयात्रीहरू पनि उपस्थित थिए ।

महा परित्राण

आगामी मंसीर १० गते अष्टमी खुनु भिक्षुपिति पाखें महापरित्राण ज्वीगु समाचार दु ।

तानसेनको समाचार

कार्तिक १९ गते । तानसेन बालमन्दिरमा स्थानीय जिल्ला प्रमुख अधिकारी श्री रामकुमार श्रेष्ठको समा-पतित्वमा थाइ बौद्ध तीर्थ यात्रीहरूको सम्मानमा एक स्वागत समा भएको थियो । त्यस समारोहमा थाइ-लैण्डको वात् पदुम खोन्खावासी फ्रा गुरु धर्म धोन् सम्पाल महास्थविरले तानसेन होलन्दीमा निर्माण भइरहेको बुद्ध विहारको निमित्त रु. ३१,१२५।- जिल्ला प्रमुख अधिकारी श्री रामकुमार श्रेष्ठलाई प्रदान गरेको समाचार छ ।

सो अवसरमा बोल्नु हुँदै श्री रामकुमार श्रेष्ठले मित्रता-पूर्वक सो निर्माण भइरहेको बुद्ध विहारको निमित्त आर्थिक सहायता प्रदान गर्नु भएकोमा महास्थविर सहित सर्व दाताहरू प्रति हार्दिक धन्यवाद दिनु भयो र भगवान बुद्ध जन्मनु भएको यस नेपाललाई श्री ५ महाराजाधिराज सरकारबाट 'शान्ति स्थल' घोषणा गरि बक्सेको कुरा पनि

सुनाउनु भयो ।

उक्त अवसरमा बोल्नु हुँदै माननीय रा. पं. स. श्री पूर्णमान शाक्यले भन्नु भयो— थाइ र नेपाल दुई बौद्ध देशहरूका बीचमा मैत्री सम्बन्धहरू बढाउँदै गइरहेको बाट सन्तोष प्रकट गर्नु भयो र बुद्ध देशका बीच अझ बढी भ्रातृत्वको सम्बन्ध बढाउँदै जानेछ भन्ने आशा प्रकट गर्नु भई होलन्दीमा निर्माण भइरहेको बुद्ध बिहारको निमित्त आर्थिक सहयोग प्रदान गरेकोमा थाइ बौद्ध तीर्थ यात्रीहरू प्रति हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्नु भयो ।

उपरोक्त प्राप्त सहायता जि. प्र. अधिकारी श्री रामकुमार श्रेष्ठले बिहार निर्माण समितिका अध्यक्ष भिक्षु अमृतानन्द महास्थविरलाई हस्तान्तर गरिसके पछि सभाबदलाई सम्बोधन गर्नु हुँदै महास्थविरले करीब दुई वर्ष अगाडि उपरोक्त थाइ बौद्ध तीर्थ यात्रीहरूद्वारा तानसेनका निमित्त अत्राजि १५ मनको डलोटको एक भव्य बुद्ध मूर्ति प्रदान गरेको र हाल एकतास हजार एक शय पच्चीस रूपैयाँको आर्थिक सहायता पाएकोमा सन्तोष व्यक्त गर्नु भयो र वहाँले यो पनि भन्नु भयो कि हाल होलन्दीमा निर्माण भइरहेको बिहार सम्पन्न भएपछि यसबाट न केवल बौद्ध भिक्षुहरूको निमित्त मात्र बसोबास गर्ने सुविधा प्रदान गरिनेछ बल्कि यसबाट लुम्बिनीमा जाने सबै जसो स्वदेशी तीर्थ यात्रीहरूको निमित्त पनि बसोबास गर्ने खाँचो पूर्ति गर्ने छ भन्नु भयो । यस निर्माण कार्य द्वारा श्री ५ को सरकारको पर्यटन विकास गर्ने कार्यलाई पनि टेवा मिल्ने छ भनी अगाडि भन्नु भयो ।

समारोहको शुरुमै अतिथिहरूको सम्मानमा बिहार निर्माण समितिको तरफबाट श्री बशरथ मुनि शाक्यले अभ्यागत अतिथिहरूलाई फूलमाला अर्पित गर्नु भयो ।

आनन्द भूमि

उपरोक्त चन्दा दिने महानुभावहरूका नामहरू—

- १) फ्रा गुरु धर्म धोन् सोम्पोल चिसट्टि ।
- २) फ्रा धर्मवरोदोम् ।
- ३) श्रीमती लमाइ तिसमात् ।
- ४) श्री जय र श्रीमती वायन् नित्य ।
- ५) श्री हिरन् र श्रीमती रेणु सुतपुत्र ।
- ६) श्रीमती रंगसिरी श्री जयन्तर ।
- ७) श्री सिध र श्रीमती सुरि नित्य ।
- ८) श्री युष् र श्रीमती प्रवृद्ध नित्य ।
- ९) श्री बन्दात् र श्रीमती बुप सुवारीन् ।
- १०) श्री छम्नान् सुखपोङ्गस् ।
- ११) श्री जोके र श्रीमती प्रनित् सुगन्ध वनिज् ।
- १२) श्रीमती राम्पाइ सङ्गसुबान् ।
- १३) श्रीमती बुन्हुएन् वल्मनी ।
- १४) श्री विछिएन् र श्रीमती सरामी स्वेत्हुन् ।
- १५) श्रीमती चुवेई र सुश्री जित् स्वेत्हुन् ।
- १६) श्रीमती थिएद् नितिका सेत्सुन् थोन् ।
- १७) श्री प्रदीप र श्रीमती छम्नान् लक्शनयुक्त ।
- १८) सुश्री बुन्लिङ्ग ।
- १९) श्रीमती विचित्र अरचन्द्र ।
- २०) कमर्स कालेजका प्राध्यापकहरू तथा अन्य ।

होलन्दीमा निर्माण भइरहेको बुद्ध बिहारको निमित्त मलेशियाका श्री तान किन् छेयाबाट रु. २४९।- । काठमाडौं मखनटोल बासी श्रीमती राधिकादेवी मानन्धरबाट रु. १००।- तथा थाइलैण्डका श्री सङ्गुआन् र श्रीमती श्रीसओवप कोसुवान् बाट रु. १,०००।- आर्थिक सहायता पाएको पनि समाचार छ ।

यस्तै गरी तानसेन सिमसेनटोल बासी सुश्री शोभा शाक्यसंग असुल भई आएको रु. ८,०००।- पनि बिहार निर्माण समितिलाई नै चन्दा प्राप्त भएको समाचार छ ।

बिलायतको पत्र

Bhikkhu Amritananda,
Ananda Kuti Vihar Guthi,
Swayambhu,
Kathmandu,
Nepal.

PALI TEXT SOCIETY
62 South Lodge,
Circus Road,
London NW8 9ET
ENGLAND.
30th October 1975

Dear Venerable Sir,

Your book *Buddhakalin Shravika-Carita*, part I, arrived safely and beautifully packed a few days ago. I write to thank you very much indeed for such a nice present. I do admire the amount of work that you produce, but of course there were a great many important people in the Buddha's time and I'm sure there must be many people now in Nepal who will like to hear about them.

I believe the Shravikas were extremely fascinating and the unusual lives some of them led should certainly be made known to present day followers of the Buddha's teaching, I am sure you have work of this nature for many years to come.

I wish you long life and very good health. And thank you again for remembering me and acting on your thoughts.

Yours in the Dhamma,
I. B. Horner

(आइ. बी. होनर पालिटेक्स्ट सोसाइटीको अध्यक्ष हुन् । सं०)

अभूतपूर्वगु कठिनोत्सव

कीर्तिपुर सोह्रखुटी पाटीस तबनिमित्त जूगु नगर मण्डप श्री कीर्ति विहारे भिक्षु सुदर्शन वर्यमात वचना विज्यागु उपलक्षे अभूतपूर्वकथं कठिनोत्सव जूगु समाचार दु ।

थौं हे कानिला, काप थाना, सुया रंग छिना कठिन चीवर दान ब्यूगु स्वयेत दोलंडो मनुन कीर्तिपुरे जूगु समाचार दु ।

आनन्द भूमि

व्यवस्थापक : भिक्षु महानाम, प्रकाशक : आनन्दकुटी विहार गुठी, स्वयम्भू, नेपाल ।

मुद्रक : शाक्य प्रेस, ओम्बहाल, काठमाडौं । फोन नं १३६०४

यही कुरा सम्बन्धी प्रश्न मिलिन्द राजाले नागसेन महास्थविरसंग सोध्दा महास्थविरले पनि त्यस्तै नै उत्तर दिनु भएका कुराहरू मिलिन्द प्रश्नमा (पृ. २९३-२५ मा) समुल्लेख भएको पाइन्छ । उक्त कुराको सिलसिलामा उदाहरण देखाउनु हुँदै नागसेन महास्थविरले मिलिन्द राजालाई यस्तो भन्नु भएको छ—

“महाराज! कुनै पिताले आफ्नो छोराको बखान कुनै राजाको अगाडि गर्छ भने त्यसको मतलब यो हुन सक्दैन कि आफूभन्दा छोरा ठूलो छ । कुनै माता-पिताले आफ्नो बालकलाई चढाउँछन्, काखमा राख्छन् भने त्यसको मतलब पनि यो होइन कि बालक आमा-बाबु भन्दा ठूलो छ । कुनै राजालाई कसैले चढाएको उपहार राजाले अरु कसैलाई दिन्छन् भने त्यसको मतलब पनि यो होइन कि राजाभन्दा ऊ ठूलो ।” (मिलिन्द प्रश्न पृ. २९३)

अतः “सङ्घमा दिदा म पनि पूजित हुनेछु र सङ्घ पनि” भन्ने वाक्यको अर्थ कदाचित बुद्धभन्दा सङ्घ श्रेष्ठोत्तम छ भनी भनिएको होइन, न त भगवान बुद्ध सङ्घमा अन्तर्गत हुनुभएको हो । यदि यस्तो भएमा “बुद्ध, धर्म तथा सङ्घ भन्ने मूल सिद्धान्तसंग बाकिन जान्छ । अतएव मूल सूत्रमा उल्लेख भएको सो वाक्यको अर्थ मूल सिद्धान्तसंग नबाकिने गरी बुझेर लिन सक्नुपर्छ भन्ने आदि कुराहरू पनि पपञ्चसूदनीमै समुल्लेख भएका पाइन्छन् । (पपञ्चसूदनी IV पृ. १९७-१९९, यस्तै कुराहरू कथावत्थु पालि पृ. ४७७-८१ मा पनि पाइन्छन्)

बुद्धको आज्ञा शिरोपर गरी सङ्घमा वस्त्रदान दिई अत्यन्त प्रमुदित भई महाप्रजापति गौतमी महारानी राज-दरबारमा फर्कनु भयो ।

(क्रमशः)

वज्रयानी चिकित्साविधि-एक अध्ययन - ३

डा० होमराज वज्राचार्य

श्री पर्वत देखि अभियानकं रूपसा प्रचार गरेको दर्शन निकाय—“मद्यं मांसं च मीनं च मुद्रा मैथुन मेव च । एते पञ्च-मकाराः स्युर्मोक्षदा हि युगे युगे ।” प्रसिद्ध भयो । (का.तं)

अर्थात् त्यसले मद्य, मासु, माछा, मैथुन, मुद्रा— यी पाँच प्रकारको ‘म’ बाट उठेका चीज र विषय युग-युग सम्म मोक्ष दिन हुन भन्ने विचारले युक्त भएको मुद्रा, भैरव, चक्रादि तान्त्रिक काम कुरा पनि आफूमा समावेश गर्यो । यो मन्त्रयानमा वज्रयानको मूल विषयक थियो । यसर्थ श्री पर्वत वासीहरूलाई वज्र पर्वत वासी पनि भनिन लागे । हुनत यस्ता भैरव चक्रादि तन्त्र मन्त्रका आदि गुरु

श्री पर्वतवासीहरू थिएनन् किनकि यिनीहरूले यस प्रकारको मुद्रादि प्रचारमा ल्याउनु भन्दा हजारौं वर्ष अघि यहाँ र यहाँ देखि बाहिर मिल्न, मेक्सिको, यवन देशहरूमा पनि यी कुराहरूको प्रचलन भएको थाहा हुन्छ । यो हो कि शील, समाधि, ज्ञान, विज्ञानका आविष्कारक बुद्धले प्रचार गरेको बौद्ध मतको नाममा अनेक शाखा सृजना गर्दै नयाँ साधनको रूपमा यिनले अरु विकशित, समृद्धि र प्रभावशाली काम कुरा प्रवेश गराएको मात्र हो भन्न सकिन्छ ।

स्वयम्भू ज्योति रूप धर्म धातु वागीश्वर आदि बुद्धको नाम दिई ज्ञान दर्शन गराउने मार्गमात्र फरक पारी राखेको र तारा तथा तारा देवीहरू खडा गरी प्रज्ञा र उपायलाई स्त्री र पुरुषको कल्पना गरी उठेर, बसेर, आलिंगन समेत गरिरहेका बुद्ध, तारा, महाकाल, बज्रयानी, वज्रधर, बज्रयोगिनी, महाकाली, संभोग काय आदि गरिएका मूर्ति र चित्र खडा गरी त्यसैको उपासना, पूजा, स्तुति, अर्चना, पञ्चमकार अर्थात् मांस, मीन, मद्य, मैथुन र मुद्रालाई निर्वाण या महासुखको साधन ठानी घण्टी बज्र, वाद्य, नृत्यगीतकै उपासक भएर आए (महायानीहरू) । यी तमाम विषय वस्तुको उपभोग एवं महत्त्व सम्बन्धी दर्शन महायान बौद्धमतमा साधनको रूपमा आद लिई सातौं शताब्दीतिर मगधराज्यनिरै श्री पर्वत क्षेत्रमा वज्रयानको अति विवसित दार्शनिक अध्याय अभियानको रूपमा अधिवेशनद्वारा शुरु भएको हुनाले यस क्षेत्रलाई वज्रपर्वत नामकरण गरी वज्रयानको केन्द्र वज्रपर्वतवासी भनिन थाल्यो । वज्रपर्वतवासीहरूलाई वज्रयान सम्बन्धी धेरै नै अमूल्य तन्त्रहरूको ग्रन्थकारहरू पनि मानिएको छ ।

युग युगमा देखापरेका वज्रयानका चौरासी जना सिद्धहरू वज्रयान बौद्धमतका विद्वानहरूमात्र होइन पूर्वोक्त विश्वका नै अत्यन्त विख्यात दार्शनिकहरू हुन् । यी सिद्धहरूमा नेपाल र भारतका सर्वजाति र स्त्रीजाति पनि छन् । वज्रयानका सिद्धहरूले संस्कृत भाषाका कट्टरपक्षपाती परम्परालाई फ्याँकी लोकभाषा एवं स्थानीय भाषालाई महत्त्व दिई बुद्धले ऊँ लोकभाषाबाट बोहा लेखेर निम्न तहका जातिहरू भनी राखेका जातिहरूलाई समेत बुद्ध र बौद्धाचार्यले ऊँ धर्मकर्मको ज्ञान दिई आफूतिर तानेर मोक्षका पात्र बनाउनमा सफलता पाए । पछि आएर संस्कृतका अनेक पण्डितहरूले बौद्धधर्ममा दीक्षित भई बुद्ध

वचन — पालि त्रिपिटक संस्कृत भाषामा अनुवाद गरी संस्कृतमा पनि विशाल बौद्ध ग्रन्थहरू निर्माण गरे ।

नेपाल एवं भारतमा त्यसताका सम्ममा आएर वर्ण भेद, जाति भेद, लिङ्ग भेद, देश भेदका पूजारी अबौद्ध धर्मले ठूलो चातुर्यपूर्ण शक्तिद्वारा टाउको उठाई सकेको थियो । संस्कृत भाषाबाट मात्र धर्म उपदेश दिने, स्त्रा जातिलाई धर्मको ज्ञान र कर्मबाट बञ्चित राख्ने षडयन्त्र पूरा हुंदै आइसकेको थियो । त्यसकारण यी सिद्धहरूले उनीहरूद्वारा लाञ्छित जातिलाई उठाउन बुद्ध र आचार्यहरूका गहन ज्ञानमार्ग छाडी वज्रयान जस्तो सजिलो मार्ग निकाल्नु पर्‍यो र वज्रयानलाई त्यसैकारणले सहजयानको रूप पनि दिनुपर्‍यो । यो वज्रयानी सिद्धहरू बुद्ध जस्तै रूढीवादीका विरोधी थिए अनि धर्म, आचार, नियम, दर्शन सबै विषयहरूमा उनीहरूको क्रान्तिकारी विचार थियो ।

वज्रयानी सिद्धहरूले देवभाषा संस्कृत छाडी जन भाषा ग्रहण गरी जनताले सम्झ्न सक्ने धर्म त बनाए तर डर थियो—उनका वज्रयानी क्रियाकलापलाई अपना विरोधी मतावलम्बीहरूले खुलमखुल्ला विरोधमा प्रचार गरेर जनतामा घृणा नफलाई देउन् भनेर वज्रयानीहरूले विशेष आचरण एवं योग्यता भएका व्यक्तिहरूलाई मात्र उनका मूल दर्शन अनि कट्टरताको विरुद्ध उठाएको वाम-पन्थी क्रियाकलापको दीक्षा दिन लागे । यो प्रथा नेपालको बौद्धहरूमा अद्यापि छ । नेपालमा वज्रयानका आचार्यलाई बज्राचार्य भन्दछन् । प्रारम्भिक बौद्धधर्ममा ऊँ यिनमा पनि जाति भेद, वर्ण भेद, लिङ्ग भेद, शाश्वत भेद या आत्मवाद र परमात्मावादको गन्ध थिएन तर पछि आएर नेपालका कट्टर— वर्ण, जाति र लिङ्ग भेदभावका कट्टर पूजारी राजा स्थिति मल्लले बौद्ध समाजमा पनि आफ्नो जातपात छुवा-छुत भक्षाभक्ष आदि रूढीवाद भावना लादी दिए । त्यहाँ

देखिनै नेपाली बौद्धहरूमा हिन्दूहरूमा ऊँजन्मेदेखि मानिने जातपातको भेदभाव बढ्दै आयो । अनि नेपाली बौद्धमा पनि योग्यकोजहरूरत भएन, जातबाटै वज्राचार्य हुने भए । वज्रयानका शिक्षा-दीक्षाहरूमा पनि योग्यता हेरेर दिने नभै जात हेरेर दिने भएर आयो ।

त्यस बेलाको विशाल वज्रयानी साहित्यमा धेरै जसो सिद्धहरूको दोहा मूल भाषामा नेपालका वज्रयानी बौद्ध गुरुभाजु (गुभाजु) हरूसित “चचा” या चर्चा गीति काव्यको रूपमा सुरक्षित छन् । यो चचाहरू तान्त्रिक गोप्य दीक्षा समारोह र पूजाहरूमा अद्यापि गाइन्छन् । आजको वैज्ञानिक युगमा पनि पूर्वोक्त मुलुकहरूमा मात्र होइन पाश्चात्य देशमा पनि “चचा” को चर्चा बढ्दैछ ।

वज्रायानी मूल दर्शनले संसारमा दुइ परस्पर

विरुद्ध शक्तिहरू भएको मान्दछ । यी शक्तिहरू एउटाले अर्कोलाई हार खवाएर विजयलाभ गर्ना खातिर सदा क्रिया-शील छन् भन्ने तात्पर्य बताउँछ । यी शक्ति समशक्ति र अन्तशक्ति हुन् । समशक्तिको प्रबलता भए सृष्टि हुन्छ र अन्तशक्तिको प्रधानता भए संहार हुन्छ । वज्रयानी तन्त्रमा यसलाई प्रज्ञा र उपाय भन्दछन् । प्रज्ञालाई स्त्री र उपायलाई पुरुष मानिएको छ । अतः दुइटैको एकसाथ उपासनाको ध्येय हो संयोग अर्थात् मिथुनाकार । वज्रयानले प्रज्ञा र उपायको एकीकरण माथि निकै जोड दिएको छ किनकि बुद्धत्व प्राप्तिको निमित्त न प्रज्ञा मात्रले, न उपाय मात्रले काम चल्दछ । यसर्थ प्रज्ञा र उपायको समन्वय महा सुख अथवा निर्वाण हो ।

क्रमशः

लोक-नीति मूल पालि

-अनु० भिक्षु अनिरुद्ध

प्रथम गाथा

१. लोक-नीति पवदखामि, नानासत्थसमुद्धितं ।

मागधेनेव संखेपं, वन्दित्वा रतनत्तयं ॥१॥

भावार्थः- म त्रि-रत्नलाई प्रणाम गरी अनेक शास्त्र-बाट चुनो संग्रह गरेको “लोक-नीति” नामको ग्रन्थलाई संक्षेपमा पाली (मगध) भाषामा नै भन्छु ॥१॥

२. नीति हि लोके पुरिसस्स सारो,

माता-पिता आचरियो च मित्तो ।

तस्मा हि नीति पुरिसो विजञ्जा,

जानी महा होति बहुस्सुतो च ॥२॥

भावार्थ :- यस संसारमा मानिसको लागि नीतिशास्त्र नै सबभन्दा सार वस्तु हो, आमा, बाबु, गुरु र साथी पनि नीतिशास्त्र नै हो, त्यसै कारण मानिसले नीतिशास्त्र पढनु-पढ्नु, यो शास्त्र जान्यो भने मानिस बुद्धिमान् र महा-पण्डित बन्दछ ॥

१. पण्डित कण्डो (पण्डित काण्ड)

३. अलसस्स कुतो सिप्पं, असिप्पस्स कुतो धनं ।

अधनस्स कुतो निरां, अमित्तस्स कुतो सुखं ।

असुखस्स कुतो पुञ्जं, अपुञ्जस्स कुतो वरं ॥१॥

भावार्थः— अल्छी मानिसलाई शिल्पविद्या कहाँ ? शिल्पविद्या नजानेकालाई धन सम्पत्ति कहाँ ? धन सम्पत्ति नभएकोलाई साथी-भाई कहाँ ? साथी-भाई नभएकोलाई सुख कहाँ ? सुख नभएकोलाई पुण्य कहाँ ? पुण्य नभएकोलाई निर्वाण कहाँबाट हुन्छ ? (अवश्य नै हुँदैन) ॥१॥

४. सिप्यं समं धनं नत्थि, सिप्यं चोरा न गण्हेरे ।

इध लोके सिप्यं मित्तं, परलोके सुखःवहं ॥२॥

भावार्थः— शिल्पविद्या जस्तो धन अरू छैन, शिल्प-विद्यालाई चोरले चोर्न सक्दैन, शिल्पविद्या यो संसारमा साथी जस्तै हो, परलोकमा सुखभोग गराउने वस्तु पनि यही हो ॥२॥

५. अप्पकं नातिमञ्जेय्य, चित्ते सुतं निधापये ।

वम्मिकोदक बिन्दूव, चिरेन परिपूरति ॥३॥

भावार्थः— सुनी-सिकी राखेको शिल्पविद्यालाई थोरै छ भनी हेला नगर्नु, (त्यसलाई) याद राख्नु, जस्तो घमिराको गोली (विस्तार-विस्तार माटोले रोकदछ, पुरिन्छ) र पानीको थोपाले घडा विस्तारै भरिन्छ, त्यस्तै शिल्पविद्या पनि धेरै समय लागि कन विस्तारै पूर्ण हुनेछ ॥३॥

६. बुद्धो ति नातिमञ्जेय्य, विज्जं वा सिप्यमथवा ।

एकम्पि परिधोदात्तं, जीवितकप्पकारणं ॥४॥

भावार्थः— विद्या भए तापनि, शिल्प भए तापनि त्यसलाई सानो भनी हेला नगर्नु, एउटा मात्र भए तापनि शुद्ध रूपले जानी राखेको खण्डमा त्यसले आफ्नो जीविकको लागि पर्याप्त कारण हुनेछ ॥४॥

७. सेले सेले न माणिकं, गजे गजे न मुत्तिकं ।

वने वने न चन्दनं, ठाने ठाने न पण्डितं ॥५॥

भावार्थः— सबै पर्वत र ढुङ्गामा माणिक्य रत्न हुन सक्दैन, सबै हात्तीमा गज अर्थात् मोती (एक किसिमको

उत्तम हात्तीको टाउको भित्रबाट निस्कने मोती) हुन सक्दैन, वनैपिच्छे श्रीखण्डको रूख हुन सक्दैन, (त्यस्तै) सबै ठाउँमा विद्वान् मानिस पनि पाइँदैन ॥५॥

८. पण्डितो सुतसम्पन्नो, यत्थ अत्थीति चे सुतो ।

महुस्साहेन तं ठानं, गन्तव्वं व सुतेसिना ॥६॥

भावार्थः— श्रुतसम्पन्न विद्वान् मानिस फलाना ठाउँमा छ भनेको समाचार बहुश्रुत गवेषीले सुन्यो भने त्यो ठाउँमा त्यसले महान् उत्साहसहित अवश्यमेव जानैपर्दछ ॥६॥

९. सिने सिप्यं सिने धनं, सिने पब्बतमारुहं ।

सिने कामस्स कोधस्स, इमे पञ्च सिने सिने ॥७॥

भावार्थः— शिल्पविद्या सिक्ने, धन कमाउने, पहाड-पर्वत चढ्ने, काम-भोग गर्ने र रिसाउने यी पाँचवटा काम विस्तारै-विस्तारै गर्नुपर्दछ ॥७॥

१०. सुति सम्मुति सङ्घा च, योगनीतिविसेसका ।

गन्धब्बा गणिका चेव, धनुब्बेदा च पूरणा ॥

तिकिच्छा इतिहासा च, जोतिमाया च छन्दति ।

केतु मन्ता च सद्दा च, सिप्या अट्टारसा इमे ॥८॥

भावार्थः— श्रुति, स्मृति सांख्य, योग, नीति, वंशेषिक, संगीत, गणित, धनुर्विद्या, पुराण, आयुर्वेद, इतिहास, ज्योतिष, इन्द्रजाल, छन्द, कौस्तुभ, मन्त्र तथा शब्द (व्याकरण) यी अट्टारवटा शास्त्रहरूलाई शिल्पविद्या भन्दछन् ॥८॥

११. अपुट्टो पण्डितो भेरी, पञ्जुत्तो होति पुच्छितो ।

बालो पुट्टो अपुट्टो पि, बहुम्पि भणते सदा ॥९॥

भावार्थः— प्रश्न नसोधेसम्म विद्वान् मानिस ढोलक जस्तै चूप लागी बस्दछ, प्रश्न सोधेको खण्डमा भेघ गर्जे जस्तै गर्जेर उत्तर दिन्छ, मूर्ख मानिस प्रश्न सोधे पनि नसोधे पनि बकवाद गरी रहन्छ ॥९॥

१२. पोथ्यकेसु च यं सिष्यं, परहृत्थेसु यं धनं ।

यथा किञ्चे समुप्पन्ने, न तं सिष्यं न तं धनं ॥१०॥

भावार्थः— पुस्तकमा भएको विद्या र अर्काको हातमा परेको धन-दौलत आफूलाई आवश्यक परी आएको समयमा काम लागेन भने त्यस्तो विद्या विद्या होइन, त्यस्तो धन धन होइन ॥१०॥

१३. जलप्यमाणं कुमुदं व नालं, कुलप्यमाणं विनयोप्यमाणं ।

व्यत्तिप्यमाणं कथितवाक्यं, पठविप्यमाणं तितणं मिलातं ॥११॥

भावार्थः— पानी गहीरो छ छैन कमलको डाँठ हेरी, कुल वा वंशको ऊँच नीचको प्रमाण बिनीत अविनीत स्वभाव हेरी (विद्वान्) व्यक्तिको प्रमाण उसको कुरा सुनी तथा भूमिको प्रमाण त्यहाँको सुकेको घाँस हेरी बुझनु पर्दछ ॥११॥

१४. अप्यस्सुतो सुतं अप्यं, बहुमञ्जति मानवा ।

सिन्धूदक मपस्सन्तो, कूपे तोयं व मण्डूको ॥१२॥

भावार्थः— समुद्रको पानी देख्न नपाएको कुवाको भ्यागुतोले आफ्नो कुवामा नै पानी धेरै छ भनी सम्झ्जस्तै अलिकति मात्र जानेको अल्प ज्ञानी मूर्ख मानिसले आफूले जानेको अलिकति शिल्पविद्याले नै ठूलो ज्ञानी सम्झी अभिमान गर्न थाल्दछ ॥१२॥

१५. पठमं नञ्जितो सिष्यं, दुतियं नञ्जितो धनं ।

ततियं नञ्जितो धम्मं चतुत्थं किं करिस्सति ? ॥१३॥

भावार्थः— पहिलो बाल्य अवस्थामा शिल्पविद्या सञ्चय नगरेको, दोस्रो तरुण अवस्थामा धन सञ्चय नगरेको, तेस्रो वृद्ध अवस्थामा पुण्य धर्म सञ्चय नगरेको मानिसले चौथो मर्ने बखतमा के गर्न सक्नेछ ? ॥१३॥

पूजा

—भदन्त आनन्द कौसल्यायन

अबले बौद्धधर्म प्रचार याय्त इंग्लेण्डे च्चन्वनागु ।

आः व २९ दं दय् धुकल । थ्व अबलेया ह्लिपौयागु छपौ पौ छः । थौं कन्हेया जिगु भाय् व भाव थ्व पौया भाय् व भाव निगूलि हिले धुकल, अयनं अबलेया थ्व पौ ला अबलेयागु सम्पत्ति हे नं छः । थौं उकी हानं छाया हिला च्वने ?

गोन्हु गोन्हुनिसें सन्ध्या ईया पूजाय् ह्लिह्लि हे बिधन जुयाच्चंगु । थौं जि निश्चय याना पूजाया इले मेगु ज्या छं हे याय्मखु, छुं हे यायेमखु । पूजा पाय्छि खुता इले हे याय् ।

अँ ! खुता थाय्त फिगू मिनेट मानि । त्वाक्क छहा वया धाल, “मनू छहा वयाच्चन, बुद्धधर्म विषये छुं सीकेगु वया मनसुवा ।” जि अये याय् थथे याय् मन्त । थौं नं पूजा पाय्छि इले जुइ फइमखुत । “वःह्य मन तापाकं निसें वःह्य जुइ ।” मती तथा फिगू मिनेटं खं च्चफुना छ्वे ।

आगन्तुक (पाहाँबोह्य) यात व्वना हःम्हेसिनं धाल—“वेकः मिष्टर आर्थर आर. रेली ।”

आगन्तुकया परिचय बिया वेकः लिहाँ फाल ।

जि थःगु फिगू मिनेट लुमंका लुमंका लना लनागु शब्दे फेतुइत धया । फेतुइवं वं धाल, “जि तःमिह्य ला

आनन्द भूमि

ला मखु । अयनं छिगु सभाया सदस्य जुइगु भती ह्लापं गुलि थें ?”

जि बांलाक मस्यु, छिगु मनसुवा अथे खःसा न्यना बी, अले मेगु छु ?

वं खें छुना यंकल, “जि संगीतज्ञ । जि फुक्कं धर्मं च्वने धुन, ईसाईमत छगू ढोङ्ग (Humbug) खः । क्षमा याना दिसैं । शब्द छाः । छको छिकपिनित्याय बुद्ध मूर्ति खनागु । गुलि सत्यं थो व मूर्ति !”

“छि बुद्धधर्मं विषये छु छु सफू स्वया दो धुन ?”

“छगू मामूली सफू स्वयागु दु । वृतामिया विश्व कोवे । अं ! जि छिकपिनित्यासं सफू काय् मास्ते वो ।”

“छि सफू न्याना दीगु जूसा ला न्हाबलें न्याना दीफु । पुस्तकालयं कायेगु जूसा तु आइतवारखुनु हे जक पुस्तकाध्यक्षपाखें कया दीफइ ।”

“जि पुस्तकालयं काय् यो । थौं दुसा आइतबारं लित्त ह्य् ।”

थौं ला पुस्तकाध्यक्ष मदुगुलि सफू दये थाकुइ । आइतवारखुनु काःसा दइ ।

आगन्तुकया छं धाय्गु मती दनि, तर मघासे च्वंच्वन । उखे जिगु हे वनावं च्वन । लोपा वं धाल—“छि जिगु वसःया निति क्षमा याना दिसैं । जि बांलाक वसतं पुना मतया । जिगु लाकां फस्वः । थ्व ओवरकोट नं तःसकं क्वे ध्यंक.....।”

खें त्वाह्लाता जि धया “मनूया निति तःधंगु खें वसः मखु । तःधंगु खें मनु खः । जिगु वसः जक छु हे बांला धकाः ?”

आगन्तुक—“जित आशा मदु जि छन्हु तःमि जुइ फइ । तर जि गरीब जूसां जि मभिहा मनु मखु ।”

धाय्मास्ते बल—“भिपि मनुत गरीबपनि दथुइ हे दइ । अयनं छु बिचाः याना दिना छवया ।

आगन्तुक—“जि संगीतज्ञ खः । थौं कन्हे वायरलेस दत । संगीतया मू हे मत ।”

जि थःगु किगू मिनेट जक लुभका च्वना । उकि धया, “खःगु धइ दिल छि ।”

आगन्तुक—“जि थःगु ठिगाना बी ?”

जि भौं ब्युब्युं धया, “सहर्षं”

आगन्तुकं धाल—“प्रो.....।” अले धाल—स्वया दिसैं ! जि निक्वेत्या वने मानि । जि कुतः याना च्वना, थनसं सःतिक छें छळा कायेगु ।”

जि सुंक च्वना । जिगु किगू मिनेट फुइ धुंकल ।

आगन्तुक—“छिथाय् थन अरगायन (बाजा) मदु ला ? जि बाजा बांलाक थाय् सः ।”

“मदु ।”

“अयसां छि जितः माली बले न्हाबलें सःता दीफु । जि गरीबहा मनु ।”

“छि मन दइबले फासैं ।”

आगन्तुक दन । लुछाय् तक वन । हानं लिहां वया धया दिल—“छि जित छुं ग्वाहालि याना दी ला ? जि निक्वेत्या न्यासि वने मानि ।”

जि फाति फक्व कोमालि जुया धया—“ध्यबा तयगु विनय विरुद्ध । जिके ध्यबा मदु ।”

आगन्तुकं छको जित त्वलहें स्वल । अले सुंक पिहां वन । पूजा याय् हथायगुलि जि मिखां छुं मखं । तर पूजा याय् पयजक तुना सुं छह्यसिनं धयाच्वथें ताल— ए ! धात्येगु पूजा याय्गु अवसर ला छं तंके हे धुंकल । आः छु पूजा याय् च्वंच्वना ? व बुद्धधर्मं वनेत वोहा मखु । व बल छंके छुं ग्वाहालि पवनेत । बिजुली जःले च्याना च्वंगु मिया न्होने, सफुति चाहुइका च्वंहा छन्त खना वं बिचाः यात जुइ— गुह्यसिया न्होने मिच्याना च्वन, वया मने नं छुं लुमुजः दय्माः । वं छु स्यु, छंगु नुगः थपायसकं

सीकृत्यःगु खवाउलैल त्यः । हानं छं पूजा याय्, पूजा याय् तोपुया तल ।
 धयागुलि मिखां हे छुं मखं । व इग्लैण्डया स्वीगू लाख ज्या व्हर्हा वया स्वया । व मनु वने धुं कल । व मनु
 महुपि मनुत मध्ये छह्य मनु छः । छंत छुं "पुग्थ" मुनेगु वने धुं कल । व मनु खने मन्त । आः पर्वाय पूजा जूसा
 अवसर बीत व वःगु, तर छंत ला पूजा याय् ध्याउनां हे का !

निपु म्ये

ज्ञानमायायात न्ह्यसः

-आनन्द शाक्य

यो ज्ञानमाया कारे ज्ञानमाया
 छंत नापलाय् धका जि गुलि जुया
 अयनं छंत नापलाये मफु छु जुया ? ॥धु०॥

१

छंत नापलाये धका गुलि देके जुया
 मिखा तिसिनानं गुलि सिमा ववयनं पिया
 अयनं छंत नापलाये मफु छु जुया ?

२

छंगु रूप अति बांला बुरी गबलें मज्वीगु
 छंगु गुण अति स्यल्ला गना गबलें मपवीगु
 जित सदां लोहे जक वना चुं च्वंगु

३

संसारया धुलंगया जिहेजकं बांमलाला ?
 मायाजाले क्यना जिगु लें हे जकं भ्वाथः खला ?
 अकिं जकं छंत जि मयोया च्वंगुला ?

४

छंत नापलाये फुपि गुलि जन्म जुल थन
 छंगु बाखं ककं छन्हु इपिं फुकं सिनावन
 तर छहे छम्ह जक अमर खन

५

छु छु यासा नापलाइ गनवसा नापलाइ
 गथे धाल अथे जिनं, सत्य सत्य सत्य पाये
 नापलाय्गु थास छक जित कना व्यु

६

ज्ञानमायाया लिसः

वा प्रिये वावा जिगु थासे वा
 जिनं छंत नापलाय्त पिया च्वना वा ॥धु०॥

देके जक पवना ज्वीवं जी वय् फेमखु
 सिमा ववयनं न्ह्याक्को प्युसां पिये गाइमखु
 न्हापां मने च्वंगु खिति फुकं ह्या वा
 म्हुतु जक धाय्गु मखु ज्याहे क्यना वा

१

शील मोल्हया शुद्ध याना वा
 जिगु रुपयात त्वेक समायाना वा
 मखूगु ज्या फुकं तोता बानी भिका वा
 मनु जुया मनु-धर्म ऋः कः धाय्का वा

२

लित्तु लिना च्वम्ह राग-फा ख्याना वा
 लें त्वाल्हाना च्वम्ह द्वेष-सर्प स्याना वा
 भूलेयाना तःम्ह मोह ऊंगः कुना वा
 कीत फायाच्वंपि शत्रु फुकं न्हंका वा

३

खालि इतिमिति कना माला जुया नं
 जित ल्वीके फं हे मखु ख्वया जुया नं
 नुगः मिखां स्वःसा जि ला छंथाय् न्होने दु
 मखुसा जि छंगु लागी गनं हे महु

४

छगू देशे छथाय गामे गुरु (मास्टर) छह्य दु । व मास्टरया शिष्यापि (विद्यार्थी) यक्व दु । मतलब निसः दु । शिक्षक (गुरु) निह्य जक दु । उकी मध्ये मुख्यह्य मास्टर आखः ब्वंकेगुली तस्सकं कुतः जक दुह्य मखु ढंग दय्क ब्वंकेगु तालिम दुह्य जुयाचवन । न्ह्याबलें गथे याःसा मचातेसं याकनं ध्वाध्वीका काइ, गुकथं मच्चेत ज्ञां दैगु आखः ब्वंके माली धयागु जक बिचाः याना चवनीगु । व शिक्षक (मास्टर) या विद्यार्थीतेत तस्सकं माया दु ।

व मास्टर याकचाह्य जुया थःथःमहं हे जा थुया नइगु जुयाचवन । थये जीविका याना च्वच्वं वया थःगु ह्यापाया खें लुमंस्य वल । वया ह्यापा कलाः दु । काय छह्य नं दु । तर वं न्यन— इमिगु गामे डाकूतसें डाका लगे याना वया कलाः व काय निह्यं स्याय् धुंकल । व मास्टरया खः ज्वीका धका विश्वास याना चवन । आ थन हे मच्चेत आखः ब्वंका जीवन बिते याय् धयागु मती तथा अनसं च्वंचवन ।

शिक्षक (गुरु) जुयाचवंगु तःदें मछि दे धुंकल । बंस नं पुलां जुजुं वन । बाज्योति वन । उकि ल्याय्हाबले थें ततःसकं आखः ब्वंके मफुत । अयसा नं आखः ब्वंकेगु मन दुह्य जुया मच्चेत ध्वीध्वीक विद्या ब्वंका चवन । आखः ब्वंकेगुली कुतः जक दुह्य मखु धार्मिक व सामाजिक ज्याय् नं न्ह्याज्याना च्वंहा करुणा दुह्य जुयाचवन । सफू (किताब) न्याय् मफुपि विद्यार्थीपिन्त थहान्तुं फुकुथे सफू न्याना वोगु जुया चवन । फिस पुले मफुपिन्त नं निःशुल्कं (सिर्ति) आखः ब्वंकीह्य जुयाचवन । थुकथं गरीबपि मच्चेत नं आखः

ब्वने खंका बिल । दुःखीपिन्त उद्धार याना बिल । गरीबपि मत्त मुंका लें स्यंथाय थः नायो जुया लें दयेका बीगु ज्या यानाचवन । धर्मया ज्याय् नं थःह्यं फुकुथें गुहालि बीगु जुयाचवन । विद्यार्थीतेत थः काय-मह्याय् थें माया याना आखः ब्वंकीगु जुया मच्चे नं व मास्टर साप यो ।

छन्हुया खें खः । वहे स्कूले ह्यापा आखः ब्वना वंहा विद्यार्थी छह्य नापलात । विद्यार्थी गुरुयात नमस्कार याना घाल— छि जिमित आखः स्यना ज्ञान ब्यूगु गुण लोमंके मफु । जि थन प्यंगू न्यागू क्लासतक आखः ब्वनाह्य विद्यार्थी खः । छि बांलाक थ्वीक आख ब्वंकादोगुलिं चं च्वे क्लासे आखः ब्वनेत अःपुल ।

गुरुं ह्यामसी धुंकल । अले न्यन, छ सु ?

विद्यार्थी घाल— ह्यापा जि न्यागू क्लासे प्रयन (इकले अपो नम्बर कयाह्य) जुया वना । आः जि सेनापति जुया च्वना धका घाल । अले तिनि गुरुं ह्यासीकल । वयात आशीर्वाद बिल ।

गुरुमहेस्या मनं मनं खें ह्यात मास्टर ज्वीगु हे ज्यू का । सुयागुं हेका नये म्वा, ठगे याय् म्वा, समाज सेवा नं याय् दु । देश कल्याण नं जू । जि आखः ब्वंका तयापि विद्यार्थीत देशया रक्षक व सेवक जुइ धुंकल । छको निको ला थ्व मास्टर जीवन प्वाः छगःया च्यो थें मती वो । धयबा मुंके मफु, समाजं पत्या मयागु खनीबले धिक्कार का धयाथें मती वो । तर थौं पुलांह्य विद्यार्थी छह्य नापलावले भिह्य गुरु ज्वीगु हे ज्यू का । आनन्द का धका लय्ताया चवन ।

गुरुपुत्रीबले यःह्यं बंका तयापि ज्यापु मक्लेसं नं
गुरुपूजाया रूपे फलफूल व थःके दुगु आलु आदि अन्न नं
बो हडगु जुया चवन । थथे जूगुलि आखः स्यन्तु चवनेगु
जीवन हे आनन्द ताया चवन ।

नूगु शिक्षा योजना अनुसारं मास्टरतसें आखः
बंका मबंका धका बरोधर निरीक्षकत वया जांच
याःवडगु जुयाचवन । छन्हु जिल्ला शिक्षा अधिकारी स्कूले
वयेगु जुल फलानाथाय् वया स्वागत याः वा धका सूचना
छोया हल । सूचना बवना स्वबले थौं हे आ हे थ्यंकः वडगु
जुयाचवन । उकि विद्यार्थीपिस्त धया स्कूल सफा याके बिल ।
अबले हे स्कूल निरीक्षक थ्यंकः वल । निरीक्षक वोगु खनेवं
व मास्टर दुरुहं क्वहाँ वना स्वागत याःवन । निरीक्षकयात
पिने थ्यंक वया स्वागत याः मवो धका तं चाया खवाः
छ्यंका चवन । मास्टर वयात मागु स्वागत याना नम्र
वचनं धाल— चिट्टी थ्यंकः वोगु हे ताउ मजाःनि । उकि
छित तापाकनिसें स्वागत याः वय् मफुत क्षमा याना दिसें ।
मच्छेत च्या न्याना हि धका हाला चवन ।

अले निरीक्षकं तें पिकया धाल— जि च्या त्वनेत
वयाह्य मखु । स्कूले बाँलाक आखः बंका ला मबंका ला
धका जांच याःवयाह्य स्यू ला ?

निरीक्षक— न्यागु क्लासे गोह्य विद्यार्थी दु ?

मास्टर— फिच्याह्य दु ।

निरीक्षक— गो ले खुह्य विद्यार्थी जक दु मेपि गन
धन ? क्लास बाँलाक चले मजू ला ? आखः बाँलाक
मबंका ला ?

मास्टर— थन स्कूले ज्यापु (किसान) ते मस्त
जक दु । आ असार महीना जूगुलि बूँज्या वनेमा धका
मवो ।

निरीक्षक— क्लासे गोह्य पास जुल ?

मास्टर— फुकं पास जुल ।

थथे प्रश्न न्यना चवंबले मास्टरया मती वन, जि
आखः बंका चवनागु ताले मला धया वनीगु ला, गुकथं
रिपोर्ट चवया थकीगु । मास्टर ज्या नं अःतु मजू धका
बिचाः याना चवन ।

निरीक्षक— छ मास्टर जुया चवनागु गोदें दत ?
न्यापा गन शिक्षक जुया चवनागु ?

मास्टर— जि मास्टर जुया चवनागु ३० दें दत ।
न्यापा फिदें (१० वर्ष) तक थःगु गामे आख बंका चवना ।
आ थन आख बंका चवनागु नोदें (२० वर्ष) दत । न्यापा
जि धनिया धयाह्य कला छह्य दु । न्यादें दुह्य काय छह्य
नं दु । अन देशे डाकुतेसं लुटे याना जिमि कला नं काय
नं स्याना बिल धागुलि अन मवंसे थनसं चवं चवना ।

थुलि खं न्यनेवं निरीक्षकया मने कसंग वन । छाय्
धासा धनिया धयाह्य मिसा निरीक्षकया मां जुया चवन ।
थः न्यादें दु बले अबुं तोता वंगु खं लुमन । अथे जू बले
व मास्टर निरीक्षकया अबु जुयाचवन । निरीक्षकं धाल—
जि छिह्य काय खः छि जिमि अबु खः ।

मास्टरं निरीक्षक यात काय धका माया यात ।
कायह्य सिनं नं न्याच छाक्क वचन ल्हाना क्षमा याना
दिसें धका माफी पवना अबु नाला काल ।

अबुमेस्यां धाल निरीक्षक ज्वी बले अथे छाक्क खं
ल्हायेगु बानि ज्वी यो । छुं ल्या मडु । तर अभिमान
धयागु बाँलागु वस्तु मखु । म्वालका छिमि मां गो ले ?
धका न्यन ।

कायमेस्यां धाल— मां मडुगु निदें दय् धुं कल । आ
वा जिनापं नु ।

अबुमेस्यां काय् प्रति माया वं तर थः काय् म्हाय्
समान याना आखः स्यना तयागुलि मच्चेत तोते मफु ।
गरीवपि त उद्धार याना देशया सेवा घाय्गु जीवन नं तोते
मास्ते मवो । थः बुन्हा जूसां आखः व्वंकेगु तोते मास्ते मवो ।
उँक अबुमेस्यां काय्घात धाल जि थन हे च्वना च्वने ।

काय्मेस्यां अबुघात नमस्कार याना बिदा फोन । अबु-
मेस्यां काय्घा जय ज्वीमा, जीवन मुखमय ज्वीमा, निरोगी
ज्वीमा धका आशीर्वाद बिया बिदा बिल । काय्मेसित
थन बरोबर वा धका घया छोट ।

मङ्गल

अष्टशोभा शाक्य

मङ्गल घयागु आखः स्वंगः न्यनेवं मन हे याउंसे
च्वं । एसां आपा मनूतसे थ्व स्वंगः आखःया अर्थ बाँलाक
मथूनि । ह्लापानिसं मनूतसे थ्वीका च्वंगु व विश्वास याना
वइच्वंगु मङ्गल व बुद्धं कना बिज्यागु मङ्गल वहे मखु ।
बुद्धया घापू कथं “मङ्गल” घयागु नर्के वनेगु लंपु त्वाथलेगु
ज्यायात धाइ । तर साधारण मनूतसे स्वंगू प्रकारया मङ्गल
माने यानाच्वंगु खनेदु । थ्व खँ जि वनेपाया ध्यानकुटी
बौद्ध अध्ययन मण्डले सदस्य ज्वी धुंका थ्वीका कया ।

आः थन साधारण मनूतसे माने याना च्वंगु स्वंगू
प्रकारया मङ्गलया बारे खँ न्हाथने । छगू प्रकारया मङ्गल
खः ‘विट्ट मङ्गल’ अय् घयागु गुलि गुलि मनूतेगु विश्वास
खः सुथ ह्लापां पूर्ण कलश, केरा मा धो-दुह, बाँलाह्य
मिसा वा मिजं, बाँलाक वसः पुंका तःह्य मचा, सल किसि
आदि खनिगुयात विट्ट मङ्गल धाइ ।

निगूगु मङ्गल खः “सुत मङ्गल”, अय् घयागु सुथ
ह्लापनं भजन; संगीत बाजं सः जय ज्वीमा, निरोगी
ज्वीमा, पूर्ण, लक्ष्मी, शोभा आदि नां न्यने दइगुयात सुत

मङ्गल धाइ । अर्थात् छुं खँ न्यनेवं ह्लापं सिच्चुसे व मन
याउंसे च्वनीगु खँ न्यने दइगुयात सुत मङ्गल घाःगु खः ।

मेगु मङ्गल खः “सुत मंगल” अथे घयागु सुथ
ह्लापनं बाँबाँलागु वस्तं पुने दइगु, तिसां ती दइगु; सासागु
नये दइगु, नाइसे च्वंगु स्पर्श (ह्लातं थी दइगु) आदियात
सुत मङ्गल धाइ ।

साधारण मनूतसे थ्व स्वंगूयात मङ्गल भालपा
च्वन । छन्हु नखःया दिने मनूते ज्या मदुबले ‘मङ्गल’ घयागु
छु धका छलफल जुल । च्वे कनार्थे स्वथ्व जुया वाद-विवाद
जुल । त्वाः-त्वाले मङ्गलया बारे छलफल जुजुं राजदरबारे
थ्यंक चर्चा जुल । तर सुनानं धात्थेया मङ्गल छु खः धका
घाये मफु । छथ्वः सिनं मिखां बाँलागु स्वेगु हे मङ्गल खः
धाल । मेपिसं धाल-ह्लापनं बाँबाँलागु खँ न्यनेगु हे मङ्गल
खः । गुलिसिनं धाल-साक्क नयेगु व बाँलागु लँ फीगु हे
शुभ अथवा मङ्गल घया च्वन । निर्णय छुं मजू ।

थ्व खँ देवलोके थ्यंकं फेले जुल । ब्रह्मा, विष्णु,
महेश्वर देवतापिनि पुचले नं मङ्गल छुकीयात धाइ
घयागु खँ सुनानं धाय् मफु । इन्द्रयाथायं थ्व खँ थ्यन ।

अले इन्द्रं धाल- मनुष्यलोके गौतम बुद्ध धयाम्ह बिज्याना च्वंगु दु । वसपोलयाथाय न्यवन धासा मङ्गलयाअर्थ बांलाक कनाबी । वसपोल बांलाक स्पू । अन वना न्यंहं धका छोया हल ।

इन्द्रया आज्ञा न्यना विष्णु, ब्रह्मा आदि देवतापि यदव बुद्धयाथाय वना न्यन-

बहु देवा मनुस्सा च मङ्गलानि अचिन्तयुं

आकङ्कमाना सोत्थानं ब्रुहि मङ्गल मुत्तमं ?

भावार्थः- आपालं देव व मनुतयसं मङ्गलया बारे विचार याय धुंकल, तर सुनानं 'मङ्गल' धयागु छु धका धायमफु । उकि उत्तम मङ्गल छु धका छपिके न्यंवया कृपा तया कना बिज्याहुं ।

अबले भगवान बुद्धं मङ्गल सूत्र देशना याना बिज्यात । व मङ्गल सूत्रे ३८ (स्वीच्यागु) मङ्गलया खं बुद्धं न्हथना बिज्यागु दु । उकी मध्ये छगू निगू जक जिं स्पूथें ह्यथने त्यना-

ह्लापायागु मङ्गल खः मभिपनिगु सत्संग मयायेगु, विद्वान व विवेक बुद्धि इपिनाप भूले ज्वीगु, पूजा याय योग्यपिन्त पूजा यायेगु मङ्गल खः ।

मनुतेसं विश्वास याना च्वंगु मङ्गलया बारे छुं हे मधासे असत्पुरुषपिनि संगत मयायेगु व भिपिनिनाप आश्रय यायेगु मङ्गल धया बिज्यागु खं गनतक ठीक जू थुखे छको ध्यान तये बह जू । जिं थूथे भिपिनाप संगत यायेगु छाय मङ्गल धया बिज्यागु धासा, यदि सुं मनुं भिह्मा खःसा नं वया पासापिं खं लुच्चा व एलागुलु जुल धासा वयात सुनानं पत्या याइमखु । फुक्कसिनं धाइ वयाः संगत मभिं, वं खुंत बारमासेत छ्ये लहिना तल । व नं त्ताले लाइमखु, वनाप ज्वीमते धका ल्यूनं ल्यूनं धायका च्वने माली । थःगु समाजे च्वपिसं वयात बांलाक बिश्वास याइमखु । उकि भगवान

बुद्धं धया बिज्यागु- मभिपनिगु संगत याय मते । संगत भिसा हे जक वया मङ्गल ज्वी, मडुसा न्ह्याबलें अमङ्गल ज्वीका अपशोस व बदनाम ज्वीका च्वने माली ।

मभिपनिगु संगत याना सयका सीकातःह्य मनुया छु गति जुल धयागु खं धवाश्वीका बीत भन्तेपिनिपाखें न्यना तयागु लंकाया घटना छगू कने-

लंकाय् छह्य मनु मचांसिं नोदंतक विहारे च्वना भिक्षुपिके धर्मया खं न्यना आठः ब्वनातःह्य दु । तर व लिपा खुंत व लुच्चातेगु संगते लात । अले व नं खुं जुल । इपि प्यह्य मिले जुया बैके प्यंगू लाख दां खुया यंकल । तर खिचां इपिं खुं धका क्यना बिल । इमिसं मनुं छह्यसित तस्सकं सास्ति याना स्याना बिल । उकि इमित नं मृत्यु दण्ड पावे जुल । सी न्ह्यो विहारे आठः ब्वनातःह्येसां थः गुरु भिक्षुयात चिट्टी च्वया छोट- पूज्य गुरु भन्ते,

जि नोदंतक छपिनि किचले च्वना आठः ब्वना । धर्मया खं सीका तर जि अधर्मया लँपुइ लात । खुंतेगु संगते लात । जि नं खुं जुल । ज्यानमारा ज्वीधुन । आः जि पलख लिपा थ्व संसार तोता वने त्यना । भन्ते, जित क्षमा व बिदा बिद्या बिज्याहुं । ह्लापान्तुं थये ज्वी धका मत्तः मवो । थज्यागु अमङ्गल ज्वी धका मस्पू । मङ्गल सूत्र ब्वनाजकं तया अर्थ मथू ।

असेवना च बाला नं पण्डिता नं च सेवना

पूजा च पूजनीयां नं एतं मङ्गल मुत्तमं ॥

अर्थात्, असत्पुरुषपिनिगु सेवन यायमते, भिपिनिगु जक संगत या, पूजा याय योग्यपिनिगु पूजाया थ्व हे मङ्गल खः । थ्व धागुया अर्थ आः सीत्येका थुल । आः थुयां छुं ज्याय खेले मन्त । तर मेपिन्त श्वीका बीया लागी थ्व पां छपिन्त च्वया च्वना ।

श्व घटनां सी दु बाँबालागु स्वे दयेवं, सासागु ने देवं, नाइसे च्वंगु थिया च्वने देवं, मङ्गल ज्वीगु मखु । थःथःगु ज्या बाँलासा, मन यचुसा, चित्त भिसा जक गति भिनि, मङ्गल ज्वी । मखुसा न्हाबले अमङ्गल ज्वी । थःगु मन बःलासा व भिसा विच्छुक व अमङ्गल धयागु छुं मडु । ह्वापा ह्वापानिसें सुथ ह्वापन प्वं घः खन धायवं, म्हनुसि छलुंयि खन धायवं, सर्प लं त्वाह्लात धायवं, शनिबार व मंगलबारखुनु छे दुहाँ वनेवं वा पिहाँ वनेवं बिच्छुक व अमङ्गल धका अन्धविश्वास यानाच्वन । श्व अन्धविश्वास आतकं छाया ल्यना च्वंगु धासा मनूते मन शुद्ध मज्जुगुलि खः । ह्वापा ह्वापा छह्य मनू लैय् वनाच्वंबले सर्प लं त्वाह्लात ज्वी अले वया मने शंका ज्वीका म्वा मडुगु कल्पना

याना वनाच्वंबले लैय् छुं दुर्घटना जुल ज्वी, छु ज्या याय् धका वंगु व ज्या मजुल ज्वी अले मती तइ ह्वाच जित सर्प लं त्वाह्लागुलि अमङ्गल व बिच्छुक जुल । श्व खे मेपिन्त कन ज्वी वहे संस्कार वा विश्वास परम्परानिसें चले जुया वया च्वंगु खः ।

थोकन्हे की छये छये थज्यागु नातिकृति अन्ध-विश्वासं याना यक्वं ज्या स्यना च्वंगु दु । स्वह्य छये पिहाँ वने मज्जू, बेजातपिनि ह्लातं जाने मज्जू इत्यादि अन्धविश्वासं याना नाना प्रकारया कलह पिहाँ वया च्वन, ज्याय् हानी व बाधा जुयाच्वन । अले न्हाबले अमङ्गल जक जुयाच्वन । भगवान बुद्धया मङ्गलया विचार यक्वं प्रचार याय् माला च्वंगु दु ।

मैत्री-भावना

—लाभरत्न तुलाधर

यायत या छं प्रेम, पासा ! प्रेममय खः जीवन,
च्छःगु मि तर हिइक प्वी यः पन्य मसय्वं हाकनं ।

कीह्य शास्तां धे विज्यात—प्रेम स्वैतं यायमते;
छक्कलं वाय् माःस्य वःसा सुलिसे जाय् नं मते ।
हाय ! कीसं वैत मथुयाः माः जुया च्वन छ्युंगु लैय्,
ई फुना च्वन त्वापु यायां थः थवय् नं म्वाःगु खंय् ।

कीत गुलि आनन्द जू यदि नाप सा यःपि फुकं,
तर मर्यापि न्ह्योन्य वय्वं ताप ज्वी मन तःच्वकं;
किन्तु उगु ई वय्व थ्यंकः चित्त हाहाकार ज्वी,
जव वनी थःयह्य त्वःता म्वाय्गु नं थन भार ज्वी ।

यदि मुकं हे सुख ज्वीके, प्रेम नं याय् धैगुसा,
त्याग याःसां दुख मज्जीमा - थय् मनय् नं तैगुसा,
वा नुगः चक्कं ह्यकाः जाय्क्य मैत्री भावना;
क्षण क्षणय् नं प्रेमया स्वां ह्यई च्वनीगु साधना ।

कठिन चीवरया बारे पौ

आनन्दकुटी,
काठमाडौं, नेपाल ।
पौष ७, २०३२

श्री छद्म उपासक
क्षेत्रपाटी, काठमाडौं ।

भाजु उपासक,

छिसं हुलाकद्वारा छोया हया दीगु २० मंसिर, २०३२ या पौ पौष १, २०३२ स ह्लाती लात । स्वया पीया
खेँ थुल ।

छिगु पौली गुगु कीर्तिपुरे जूगु कठिन-उत्सवया बारे खेँ न्यना हया दिल्, जिं थूकथं उकी छिसं मुख्य याना स्वता
खेँ न्यना हयादीथेँ ता ।

१. कीर्तिपुरे जूकथं उखुनुतुं का पयना, थाजि थाना कठिन-वस्त्र-दान बुद्धया पालाय नं जूगु दु ला, जूगु दुसा
गुबले जूगु दु ?

२. बुद्धया पालाय छकोलं छको जूगु दु धका धाल, थ्व खेँ खः ला कि मखु ?

३. हानं लुम्बिनी जूगु दु धका नं धाल, थ्व खेँ खः ला कि मखु ?

जिं थूगुकथं छिगु पौली मुख्य याना थ्वहे स्वता खेँ दुथेँ ता । यदि थथे खःसा उकिया उत्तर थथे जुइ :—

१. कीर्तिपुरे जूकथं उखुनुतुं का पयना, थाजि थाना कठिन-वस्त्र-दान बुद्धया पालाय नं जूगु दु ला ? धंगुया
उत्तर— बुद्धया पालाय उखुनुतुं का पयना, थाजिथाना कठिन-वस्त्र दान ब्यूगु खेँ त्रिपिटक मूल पालि व अट्टकथाय
छुकिसं उल्लेख जुयाच्वंगु जिं मखंनि । जूगु दुसा गुबले जूगु दु ? धंगुया लिसः — गनं जूगु दु धका जिं आतकं सुं
आचार्यपिनिपाखेँ न्यने मनंनि, छुं सफुती नं स्वथे मनंनि । यदि थथे जूगु दु धयागु खःसा लंका, बर्मा तथा थाइलेण्ड आदि
देशे च्वंपि, दोलंदो दैनिसेँ थेरवाद बुद्धधर्म व शासन-परम्परायात सुरक्षित याना बिज्यापि, आचार्यपिसं थुकिया प्रचार
याना बिज्यात ज्वी । अथे प्रचार याःगु खेँ जिं न्यने मनंनि । यदि त्रिपिटक पालिले गनं उल्लेख जुयाच्वंगु दुगु जूसा जिं
नं छको मखु छको मखनेमाःगु मडु । तर जिं अथे मखनानि । आचार्य परम्पराद्वारा नं न्यने मनंनि ।

२. बुद्धया पालाय छकोलं छको जूगु दु धका धाल, थ्व खेँ खःला कि मखु ? — धका न्यनादीगु बारे— च्वे
च्वयातेगु कारणं हे थुकिया लिसः स्पष्ट ज्वी धुं गु दु ।

३. हानं लुम्बिनी जूगु दु धका नं धाल, थ्व खेँ खःला कि मखु ? धंगु बारे—सर्वप्रथम वर्षावास च्वना बिज्यापि
भिक्षुपिसं वर्षावास च्वंगु यासे कठिन-वस्त्र स्वीकार याना बिज्याई । वर्षावास मच्चंपिसं स्वीकार याइमखु । सुं दातापिसं

वर्षावास चवंह्य भिक्षु वा भिक्षुपिन्त कठिन-वस्त्र बा चीवर दान बीहल धाःसा संघया नामं स्वीकार घाना काये ज्यू । तर कठिन दान 'ब्यु' धका धया बा धाय्का मज्यू । थुगु प्रकारं 'ब्यु' बा 'बीकि' धका धया बा धाय्का प्राप्त जूगु कठिन, कठिन ज्वीमखु ।

भगवान बुद्धया पीन्यागू वर्षावासया जीवनकाले वसपोल गुबलें लुम्बिनी वर्षावास च्वना बिज्यागु खें त्रिपिटक पालिइ अथवा अट्टकथाय् छुकिं उल्लेख जुया मच्चंगुलि भगवान बुद्ध लुम्बिनी वर्षावास च्वना बिज्यागु मद्दु धंगु खें अर्थे हे सी दु । वर्षावास मच्चंथाय् कठिन-वस्त्र-दान नं ज्वी फेमखु । अतः वर्षावास मच्चंथाय् कठिन-वस्त्र-दान ब्युगु दु धका धायगु ला फन् ह्लियात हे चा धका धायगु थें खः ।

यदि भाजुयात जि च्वयागु लिसःया बारे शंका बा बिचिकित्सा जूसा मेपि विद्वान् स्थविर, महास्थविररिपके नं न्यना स्वया दीसां ज्यू । वसपोलपिसं छुं मेकथं धया बिज्यासा व खें जित नं न्यंका दिल धाःसा बेश जुइ ।

पीन्यागू वर्षावासया सूत्रिया क्रम अंगुत्तर निकायट्टकथाय् दुकनिपातया सच्चित्तकवण्णनाय्, पृष्ठ ३१४ य् व बुद्धवंस-ट्टकथाय् निदानवण्णनाय्, पृष्ठ ३ य् नं उल्लेख जुयाच्चंगु दु । थ्वहे खें जि बुद्धकालीन राजपरिवार भाग-१ या पृष्ठ १५२ या पादटिप्पणीले च्वया तयागु दु । सीके मन दुसा उकी स्वयादिसैं ।

भवदीय,
भिक्षु अमृतानन्द

बुद्धं शरणं गच्छामि

—ललितराज वैद्य

चानं हिनं लुमनका बुद्धयागु नाम का
चाला बांलाक्वसिया सुखावति बास का ॥धु॥

बोधिवृक्ष मूले च्वना ज्ञान खंका कागु का
वसपोल बुद्ध धयाह्य नेपाली हे जुल का ॥धु॥

वसपोल बुद्ध धयाह्य शान्तिया दूत का
बुद्धधर्म पञ्चशील शान्तिया मन्त्र का ॥धु॥

विश्वे चवंक्व प्राणीपिन्त यः-मयः मया का
सकसितं सम खंहा वसपोल बुद्ध का ॥धु॥

प्राणीयागु दुःख खना राजपात तोतुगु का
पीत वस्त्र पुना वया ज्ञान माः जूगु का ॥धु॥

ह्लाकह्य ललितया द्वंगु दक्व क्षमा का
जन्म मरण जुये म्वाक शुन्यथाय् बास का ॥धु॥

मन बःलाके माः

-लक्ष्मीदेवी मानन्धर

बुद्ध-जीवनी व बुद्धधर्म अध्ययन याना यंकेबले यक्वं खँ गिहाँ वो । उकी मध्ये जि ल्यया कयागु धाय ला ध्वीका कयागु धाय छता खँ थन न्ह्यथने त्यना । बुद्धजीवनी कीर्त बियाचवंगु शिक्षा खः मन बःलाके माः धयागु मुख्य खँ थँ च्वं । की सकसितं माःगु नं मन बःलाकेगु खः । मन बःमलायवं छु ज्या याय् फँमबु । ग्या पह जुयाचवनी । सुं खना नं मग्यासे चवने माल धाःसा मन बःलाका चवने माः । उकिं बुद्ध सुं खना नं मग्या । बुद्ध ग्याय् मागु ज्या नं याना बिमज्या ।

मन छाय् बःलाके माः धयागु व मन बःलाकेत गज्यागु शिक्षा बीमाः धयागु ध्वाध्वीका बीया लागी बाखँ धयागु सफू बःकया घटनात्मक कथा छपु न्ह्यथने—

वाराणसी च्वंहा जुजुया काय् छहा बुल । ज्योतिष-तेगु भविष्यवाणी अनुसार व मचायात पञ्चायुधकुमार नां तथा बिल । अय् धयागु न्यागू प्रकारया शस्त्र चले याइहा ज्वी । जुजुया नं इच्छा खः थ. काय् राजकुमार बहादुर यायेगु । मांभेस्या नं अज्यागु हे इच्छा खः । उकिं मचांनिसँ मग्याइगु जक खँ स्यना तल । कीसथँ नाउचा बल, धवँ बल, छ्याः बल धका ग्याइगु खँ गुबलें नां मकाः ।

मचा तःधिकः ज्वीवं वयात छगू छात्रावास स्कूल गुगु कि यक्व हे तापागु जुयाचवन अन यंका भर्ना याये यंकल । गुरुयात नं धाल जिमि राजकुमारयात सुरा ज्वीगु, मन बःलाइगु जक विद्या ब्वंका दिसँ । मागु फीस कयादिसँ धका धयबा बिया थकल । फ्रिनिदैतक पञ्चायुधकुमार आखः बवना शस्त्र अस्त्रया विद्यां पारंगत जुल ।

थःगु छ्येँ वाराणसी देशे लिहाँ वे धका सरासर वयाचवंबले छथाय् जंगले राक्षस नाप लात । राक्षसं ह्लिला ह्लिला धाल— थौं तिनि क्वाक्क ला-हि ने दत ।

पञ्चायुधकुमारं धाल— छं अथेँ नय दँमखु । छ थन दु धयागु न्यना हे जि वयागु खः । ह्लापा की निह्य त्वाये नु । छ त्याःसा जित छं न । मखुसा अथेँ नय दँमबु ।

राक्षसं धाल— छं छु यायफु ?

पञ्चायुधकुमारं— जि बाणं कय्का बी धका तीर दक्वं चले याना बिल । राक्षसया म्हे तीर फुकं प्यपुना चवन । हाकनं तलवार चले यात व नं छुं ज्या मवल । थुकथं न्यागू प्रकारया शस्त्रं छुं ज्या मवल । ह्ला-नुति नं बाल पुकं राक्षसया म्हे प्यपुना चवन ।

राक्षसं न्यन— आ छंत नःसां जिल ला ?

पञ्चायुधकुमारं धाल— छं जितः नल कि छंगु प्वा पंम्हुया सी स्यू ला ? छाय्धाःसा जिगु दुने वज्रआयुध दु । उकिं जि छ खना मग्यासे त्वाना चवनागु । छंत जि भस्म याना बी ।

राक्षस भ्यात । पञ्चायुधकुमार नयां ठीक ज्वीमखु । धातथेँ वयाके दुने वज्रायुध मदुसा व अथे मग्यासे त्वाना चवनीमखु । थथे मती तथा पञ्चायुधकुमारयात तोता बिल ।

पञ्चायुधकुमारं राक्षसयात धाल— छंत तो ती मबु । छं मनुतेत स्याना दुःख बियाचवंगु खबर स्यना हे जि थन वया । नु जिनापं धया बवना यंकल । फुकसितं धाल, आवंनिसँ राक्षस भय दँमखुत । सकलें मग्यासे जंगले वंसां जिल धका खबर ङुब्णु वन । थव बाखनं सीबु मन बःलात धायवं सुं खना नं ग्याय्वा धयागु । बुद्धया शिक्षाया मुख्य सार हे मन बःलाकेगु खः ।

आनन्द भूमि

थाइलैण्डया पत्र

वात्पकनाम् भासिचासरोम्

घोन्बोरो, बैंङ्कक,

थाइलैण्ड ।

डिसेम्बर १, १९७५

पूजनीय अमृतानन्द भन्ते,

सादर वन्दना । छपिन्त आनन्द हे दु जुइ । छपिनिगु कृपां जित नं आनन्द हे दु । जि आमकनया ह्वाइ प्राउण्ड वया कलकत्ताय छको दिक्कल अनं वया थनयागु ह्वाइ प्राउण्डे हे दिक्कल । अनं वहाँ वया, ह्वाइ प्राउण्ड छगुलिं ह्यासुसे नकं "नेर्" व श्रामणेर तथा उपासकोपासिकापि, अले "मेची" धैपि तुयुगु वस्यं पुना चर्वापि । इपि जक छगू बथान मुना जेम्मे वयावले । इपि सांवे लयताल, स्वये हे न्हाइगुसे च्वं । अन हे भचा आराम काय्कल, सामानत नं जिमिसं छुं हे स्वये माःगु मखु फुक्कं इमिसं हे स्वया बिल ।

अन नं इमिसं हे मोटर ज्वना काः वयाच्वन, वहे मोटरे च्वना विहारे वना । जि ला विहार कीषाय् थें धका च्वनागु । अथे मखु, विहारजक अलग अलग हे सीदु । अले थन बुद्धवन्दना याय्बले नं सकसियां पालाक याय्गु छगू हे स्वरं ब्वनेबले तस्सकं हे बाँलास्य च्वं । ह्यापां ला जि बुद्धवन्दना हे याय्मसः, आतिनि भचा भचा सयावल, आ हे बाँलाक बुद्धवन्दना याय् मसःनि । थनयागु तरिकां चीवर पुने मसःनि, व फुक्कं सय्कावं च्वनातिनि ।

फी नेपालं बियाहःगु उपहारत नं थन बाँलाक हे सचे याना ब्वयातःगु दु । जित नं भाय् सय्केया निंति जिपाय् जिपाय्धिकःपि श्रामणेरपि पासा बिया तःगु दु । इपि स्कूले वनीबले जित नं स्कूले हे ब्वना यंकीगु उाँक ह्याइपुका च्वने म्वा, भन्तेपि नं ह्निं छको वया ठीक जू मजू स्वःबिज्याइ । बरु जि भाय् मसःगुलिं छुं धाये मसः । आःयात थाइ आखः सय्केगु स्वया च्वनातिनि ।

थव फुक्कं स्वे दुगु छपिनिगु श्रम व मेहनतं खः, उाँक छपिनिगु गुण न्हाबलें लुमंका च्वना ।

आमकन विहारे बिज्याना चर्वापि महानाम भन्ते, अश्वघोष भन्ते, कुमार भन्तेपिन्त नं वन्दना याना ह्यागु दु धका खबर बिया बिज्याइ धयागु आशा याना । आमकन विहारे बिज्याइपि उपासक-उपासिकापिन्त नं लुमंका हःगु धैबिज्याइ धयागु आशा दु ।

खःला जि चिट्ठी धयागु च्वये मनं उाँक गुगु ढंगं चिट्ठी च्वेमा धयागु मस्यु व फुक्कं छलपोलपिसं स्यना हे बिज्याय् मानि । उाँक थुकी छुं मज्युगु दुसा छलपोलं क्षमा याना बिज्याइ धयागु आशा दु । महानाम भन्ते, अश्वघोष भन्ते व कुमार भन्तेपिन्त नं लिपा च्वचवं यंके थौंयात थुलि, अस्तु ।

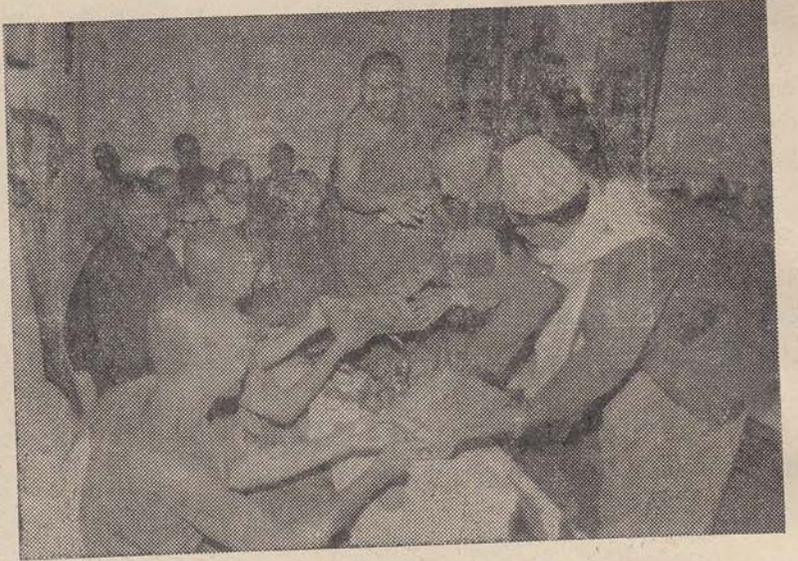
छपिनिह्य शिष्य,

श्रामणेर सुमेध

समाचार

अभूतपूर्व उपहार प्रदान समारोह

मित्र बौद्ध देश थाइलैण्डका राजधानी बैङ्कक नगरका वात्प-कनाम विहाराधिपति परमपूज्य फ्रा धम्मधीर राज महामुनि महास्थविर र वहाँको अन्तेवासी विजय स्थविरहरू आनन्दकुटी विहारमा चार महीना बस्नु भई स्वदेशमा जान लागेको बेलामा वहाँहरूको सम्मानमा आनन्दकुटी दायक सभा तथा आनन्दकुटी विहा गुठीको सत्त आयोजनामा गत ८ मंसिर

२०३२ आनन्दकुटी विहारमा अभूतपूर्व उपहार प्रदान समारोह सुसम्पन्न भएको थियो ।

उक्त विदाइ समारोहमा आनन्दकुटी विहारवासी भिक्षु अनिरुद्ध महास्थविर, भिक्षु अमृतानन्द महास्थविर, भिक्षु महानाम महास्थविर भिक्षु अश्वघोष तथा भिक्षु कुमार काश्यपहरूले बेग्लाबेग्लै विभिन्न प्रकारका उपहारहरू प्रदान गर्नुभयो । शोध: विहारवासी भिक्षु ज्ञान सागर पछि आनन्दकुटी दायक सभाका अध्यक्ष श्री पूर्णकाजी तुलाधर, सचिव श्री द्रव्यरत्न तुलाधर, कोषाध्यक्ष भाई काजी रंजित, सहसचिव श्री बेखारत्न तुलाधर, दायक सभाका भूतपूर्व अध्यक्ष श्री जगतरत्न तुलाधर, आनन्दकुटी विहार गुठीका सचिव श्री तीर्थनारायण मानन्धर, कोषाध्यक्ष श्री भक्तिलाल श्रेष्ठ, आनन्दकुटी विद्यापीठका

प्रधानाध्यापक श्री रत्न बहादुर वज्राचार्य, ध्ययस्थापक श्री नृछे बहादुर वज्राचार्य र स्वयम्भू ज्ञान माला भजन छल:को अध्यक्ष श्री पूर्णमान तुलाधरहरूले उपहार प्रदान गर्नुभयो ।

तत्पश्चात् श्री सुमंगल विहार उपासक उपासिकाको तर्फबाट श्री रामरत्न शाक्य, मणिमण्डप विहारको तर्फबाट श्री कालु उपासक र बनेपा चन्द्रकीर्ति विहारको तर्फबाट श्री धर्मरत्न शाक्यहरूले उपहार प्रदान गरे पछि गण महा-विहार र धर्मकीर्ति विहारका उपासिकाहरूले र श्री हर्षरत्न स्थापित (क्रिस्टल होटल)ले ठूलो भगवान बुद्धको मूर्ति उपहार प्रदान गर्नुभयो । त्यसपछि सैंकडौं उपासक उपासिका र अनगारिकाहरूले विभिन्न नेपाली हस्तकलाले परिपूर्ण वस्तुहरू उपहार प्रदान गर्नु भएको थियो ।

उक्त अबसरमा थाइ भिक्षु फ्रा. धम्मधीर राज महामुनि महास्थविरले भगवान बुद्ध जन्मेको देश नेपालमा वर्षावास बस्न पाएको र नेपालका भिक्षुहरूसंग बौद्धधर्म बारे विस्तृत परिचर्चा गर्न मौका मिलेकोमा हर्ष व्यक्त गर्नुभयो ।

वहाँले नेपालमा बौद्धधर्मको विकासको लागि भई रहेको कार्यक्रमहरूको पनि मुक्तकण्ठले सराहना गर्नुभयो ।

भिक्षु अमृतानन्द महास्थविरले थाइ भिक्षु फ्रा. धम्मधीर राज महामुनि महास्थविरबाट केही महीना नेपालमा रहनु भई बौद्धधर्मको विकासमा दिनु भएको सहयोग र सल्लाह प्रति कृतज्ञता ज्ञापन गर्नुभयो । उक्त अवसरमा थाइ कार्यवाहक राजदूत तथा थाइ दूतावासका सचिवहरू पनि उपस्थित थियो ।

उहाँहरू मंसिर १० गते स्वदेश फर्कनु भयो । उहाँहरूको साथमा श्रामणेर सुमेध थाइलैण्डमा बौद्धधर्म बारे उच्चाध्ययनको लागि जानु भयो ।

बौद्ध विहार सुधार समिति गठन

ललितपुर मंसिर । यहाँका नगर क्षेत्रभित्रका बौद्ध विहारहरू पन्ध्र बहाल र पन्ध्र बहिलका संयुक्त आयोजनामा परम्परागत रीतिरिवाजमा सुधार ल्याई ती ३० विहारहरू बीच एकारूपता ल्याउन एक बौद्ध सुधार समितिको गठन गरिएकोछ ।

उक्तसमितिले बौद्ध धर्मावलम्बीहरू विशेष गरी शाक्य र वज्राचार्य समुदायका विभिन्न परम्परामा हुने अनावश्यक खर्चलाई कमगर्ने व्यवस्था गर्नेछ ।

उक्त समितिमा क्वाबहालका श्री हर्षरत्न घास्वा, अध्यक्ष, ह्वाबहालका श्री सूर्यमान वज्राचार्य अध्यक्ष, बुबहालका श्री बुद्धिराज वज्राचार्य सचिव, नकबहिलका

श्री सिद्धिरत्न शाक्य उपसचिव, दौबहासका श्री विश्ववज्र कोषाध्यक्ष, भिन्डेबहालका श्री जीवराज वज्राचार्य उप-कोषाध्यक्ष र बंबहालका श्री सुचित्रमान शाक्य प्रचार सचिव रहनु भएको छ ।

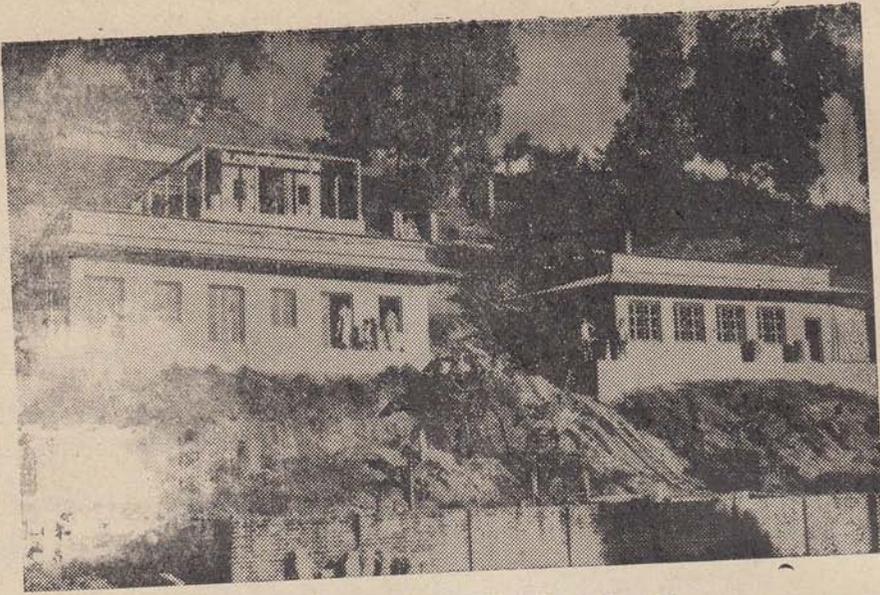
श्री ज्ञानोदय विहारको पुनर्निर्माण

बाग्लुंका बौद्ध परिवारहरूको सहयोगबाट २००७ सालमा निर्मित भएको ज्ञानोदय विहारको पुनः नया चैत्य-को रूप लिई निर्माण भएको छ । जो कि यस भन्दा २५ वर्ष अगाडिको विहार बैदिक मंदिर आकारको भइ जीर्ण अवस्थामा पुगेको थियो । अब त्यसको जीर्णोद्धार बाग्लुं-वासी श्री रामलाल शाक्यज्यूबाट सम्पूर्ण आफ्नो निजी खर्च लगाउनु भइ पूरै जग्गाट नयाँ निर्माण गराई दिनु भएकोले बाग्लुंका बौद्ध परिवारहरूको एउटा ठूलो समस्या समाधान भएकोछ । श्री रामलाल ज्ञानोदय विहारको प्रमुख उपासक हुनु हुन्छ र साथै वहाँले अरू धेरै मन्दिरहरूको पनि बाग्लुंमा स्थापना गर्नु भएको छ ।

मुनि विहारको दायक सभाको पुनर्मठन

भक्तपुर मुनि विहारमा पुरानो ९ जनाको दायक सभा विघटन गरी १३ जनाको नयाँ दायक सभा खडा गरियो ।

उक्त दायक सभाको धर्मानुशासक श्री सम्यकरत्न वज्राचार्य, अध्यक्ष श्री रामकृष्ण बंछ, उपाध्यक्ष श्री नित्यरत्न शाक्य, सचिव श्री इन्द्रराज शाक्य, उपसचिव तीर्थसुन्दर शाक्य, कोषाध्यक्ष श्री न्हुछेरत्न शाक्य, सह-कोषाध्यक्ष श्री अष्टवज्र शाक्य । सदस्यहरू—श्री तीर्थरत्न शाक्य, श्री गणेशमान श्रेष्ठ, श्री आशाकाजी शाक्य, श्री काजीबहादुर गाईजुं, श्री प्रयागराज शाक्य, मानबहादुर गाईजु । विधान अनुसार ५ वर्षमा हेरफेर हुनेछ ।

[तानसेनमा नवनिर्मित होलन्दी बुद्ध विहार]

पाल्पाको समाचार

आनन्दकुटो काठमाडौंमा वर्षावास गर्नुभएका वात्पकनाम विहार बैंकक थाइलैण्डका अधिपती श्रद्धेय फ्रा० धम्मधीर राज महामुनि र वहाँका अन्तेवासी भिक्षु पी. पो. स्थावरहरू पाल्पा तान्सेनको भ्रमणमा ४मार्ग ०३२मा आउनुहुँदा वहाँहरू हाल निर्माण भइरहेको होलन्दी बुद्ध विहारमा बस्नु भएको थियो र सो निर्माण भइरहेको विहारको निमित्त वहाँले ने. रू. २०००/- पनि चन्दा प्रदान गरेको समाचार छ ।

चर्चा

८ मंसीर खुनु उपहार प्रदान समारोहे थाइ महास्थविर धम्मधीर राजमहामुनि स्वभावाना नेपाली भिक्षुपिन्त बुद्ध धर्म बःलाकेत सुक्राव बिया धया बिज्यात— भिक्षुपिसं नाडि घडी भ्यायगु बाँमला । बरू स्मिचाय् तथा ज्वीगु ज्यू । थाइलैण्डे भिक्षुपिसं नाडी घडी मभ्यागुलि थन नेपाले नं भिक्षुपिसं नाडी घडी मभ्यासा साप बाँलाइ, बुद्ध धर्म

बःलाकेत उपकार ज्वी । वसपोलयागु सुक्राव यात स्वीकार याना उखुनु निसँ आपालं भिक्षुपिसं नाडी घडी मभ्यात धयागु चर्चा दु । वथे ओटोम्याटिक घडी चने मज्जु नं चर्चा दु ।

तर यथे नं चर्चा दु— थाइ भिक्षुपिसं घडी मभ्यायगु सुक्राव बिया बिज्यात बाँ हे ला, तर भन्तेपिसं नेपाले चुरस त्वना ज्वीगु नं बाँमला धयागु थाइ भिक्षुतसँ मस्यूला ? थाइ भिक्षुत काठमाण्डू शहरे पिने हे चुरस व सूति भरे याना त्वनेगु पाइप त्वना जूगु खना । हानं वसपोलपिसं भोजन याइबले तताजिया मांस प्रदार्थ तथा नङ्गु नं नेपाले मलो । तर थुखे पाखे वसपोलपिसं वास्ता मतः । नेपाले बौद्ध उपासक पिनिगु श्रद्धा अनुसार भोजन याना बिज्याःसा साँप बाँलाथे बुद्ध धर्म प्रचार यायेत त्यवा जू वनी धयागु चर्चा दु । नेपाली बौद्ध ते लागी घडि भ्यायगु सिकं चुरस त्वना ज्वीगु बाँमला । नेपाले बुद्ध धर्म बःलाकेत भिक्षुपिसं थुखे नं ध्यान तेना धयागु चर्चा दु ।

थये नं चर्चा दु घडि भ्यायेगु व चूरस त्वनेगु थ्व नितानं
 बुद्धया नियमे दुमथ्या । घडि भ्याना व धुन्नपान (चूरस)
 त्वनां व लानयां पाप लाइ धका विनयपिटके गनं धया मत ।
 तृष्णाया बसे च्वना मदेक मगा धायगु व थः कतिलाकेगु
 जक पाप धका बुद्धं धया बिज्यागु दु । अप्रसन्न पित्त
 प्रसन्न ज्वीकेया लागी व प्रसन्न पित्त अपो प्रसन्न यायेगु
 पाखे भिक्षुपनिगु जीवन ज्वीमा धयागु चर्चा दु ।

पुन्हीया कार्यक्रम

२०३२ मंसीर २ गते सकिमला पुन्ही खुनु आनन्दकुटी
 विहारे सुथं निसं क कः धायक श्रद्धालु उपासक उपा-
 सिकापि मुना च्वन । स्वयम्भू ज्ञानमाला भजनं जंगल
 छगुलिं मधुर स्वरं श्वया च्वन । अनं लिपा साधु ! साधु-
 कार बिया कोलाक च्वना पूजा न्ह्याकल । बुद्ध पूजा सिधेवं
 पूज्य अनिरुद्ध महास्थविरं उपदेश बिया बिज्यात । वस-
 पोलं धया बिज्यात ।

कोनु हासो किमानन्दो निचं पज्जलिते सति

अन्धकारेण ओनद्धा पदीपं नगवेस्सथाति ॥

अर्थ- न्ह्याबलें मि दनदन च्याना च्वं थाय् छु न्हिला
 च्वनेगु, छु आनन्द कया च्वनेगु । छुचाखेरं छिउसे च्वना
 वय् धुं कल छिमिसं मत जः छाय् माः मवनागु ? थ्व
 धम्मपदे च्वंगु गाथा खः ।

बुद्धं थ्व गाथा विशाखा उपासिकाया पासापि एला
 त्वना प्याखं हुला योयोथे हाल्ला सना च्वं बले धया बिज्यागु
 खः धका घटनात्मक बाखें कना बिज्यात ।

भोजन दान

उखुनुया दिने त्रिशूली निवासी श्री बोधिरत्न शाक्यया
 परिवार आनन्द कुटी थयंक बिज्याना भिक्षु संघ व अन-
 गारिकापित्त भोजन दान याना बिज्यात । भोजनोपरान्त
 परित्राण पाठ व उपदेशं लिपा कार्यक्रम कोचाल ।

आनन्द भूमि

भूटानया राज माता द्वारा बुद्ध पूजा

३ पौष २०३२ मिलापुङ्गीखुनु आनन्दकुटी छगुलिं

कःकः धायक ध्वज पताकां छायापया याना तल । थ्व कःकः
 धायगु भूटानया राजमातायात स्वागत याय्या निर्मित खः ।
 सुथे स्वयम्भू ज्ञानमाला व अन्नपूर्ण ज्ञानमाला भजन जुल ।
 ठीक सुथे ९ बजे भूटानया राजमाता बिज्यात । अले बुद्ध
 पूजा शुरू जुल । आनन्दकुटीया शान्त वातावरण खना
 पलख सुकं च्वं च्वन । बुद्ध मूर्तिया न्होने छुधों क्वछुत ।
 अनं लिपा श्री लोकदर्शन वज्राचार्यं भूटानया राजमाताया
 धार्मिक जीवनया बारे परिचय बिया बिज्यात । पूज्य
 अमृतानन्द महास्थविरं स्वागत याना बिज्यात ।

भूटानया राजमातापाखें भिक्षुसंघयात अष्ट परिष्कार
 दान बीगु ज्या सम्पन्न जुल । आनन्दकुटी विहारया लागी
 दोछि दां (१०००/-) नं बिया बिज्यात । भिक्षुपि व
 अनगारिकापित्त भोजन दान नं याना बिज्यात । हनेबहहा
 डुक्पा लामा नं उपस्थित दु ।

बुद्धपूजां लिपा भिक्षु अश्वघोषं धर्मदेशना याना
 बिज्यात । भोजनं लिपा भिक्षु सुबोधानन्द व भिक्षु प्रज्ञा-
 रश्मि महास्थविरपनिपाखें परित्राण पाठ जुल । अनं लिपा
 पूज्य सुबोधानन्द महास्थविरं धर्मदेशना याना बिज्यात ।

हिटौंडाय् महापरित्राण

२०३२ मंसीर १० अष्टमोखुनु हिटौंडा बजारे श्री
 इन्द्रलालया दायकत्वे सापहे न्ह्याइगुक कः कः धायक भिक्षु
 संघ पाखें महापरित्राण पाठ सम्पन्न जूगु समाचार दु ।
 हिटौंडाय् थुकथं हर्ष व उल्लास पूर्वकं आरासिगु सहयोगं
 बौद्ध कार्यक्रम मज्जिन । हिटौंडा वासी बौद्ध-अबौद्ध आपालं
 धयाथें महापरित्राण मण्डप व पाठ कार्य खना आश्रयं
 चायाच्वन । महापरित्राण धयागु महायज्ञ थें मिच्याका

ध्या व अन्न छोड़कीगु बें ताया च्वंगु । छु हे सिर्ति छोय
 म्वागु यज्ञ खना आपासिया लयतावो । दान बिया च्वंगु
 खना दर्शक वर्गं न्यन हें—जिमिसं नं बो ज्यू ला ? न्ह्याम-
 सिनं ब्यूसां ज्यू, धयागु लिसः न्यना म्हति म्हति छे
 वना दान ब्यू वने माल धका लय लय तातां की ताहाकेक
 खाना बल हें । उक्त महापरित्राणे भिक्षु प्रज्ञानन्द महास्थ-
 विर व भिक्षु ज्ञान पूर्णकं उपदेश बिया बिज्यागु समाचार
 दु ।

महापरित्राण याकादीम्ह भाजु इन्द्रलाल बनेपायाम्ह
 आ हिटौं डाय च्वनादीम्ह खः ।

बनेपाय बौद्ध कार्यक्रम

ध्यानकुटी पाखें लय-लयपतिकं त्वात्वाले चैत्य पूजा
 जुयाच्वंगु कथं कार्तिक २९ गते बनेपाया खनाडो त्वाले
 कःकः धायक चैत्यपूजा सम्पन्न जुल । ह्यापा ह्यापा थें सुथ
 ह्यापनं स्थानीय भोलाखा बही ज्ञानमाला भजनं लिपा
 चैत्यपूजा कार्यक्रम शुरु जुल । ह्यापां ध्यानकुटी अध्ययन
 मण्डलपाखें स्वागत याना श्री केशवकाजी बेंद्यं धयाविल- थ्व
 चैत्यपूजा जूगु पारिवारिक जीवन गुकथं सुखमय व परस्पर
 सहयोगी ज्वीफें धयागु शिक्षा बीत खः ।

स्थानीय ज्ञानमाला संघपाखें श्री हरिभक्त नकर्मि
 धया दिल— ज्ञानमाला हाला थें व न्यना थें सकसिनं
 थःथःगु व्यबहार बाँलाका कर्तव्य पालन याना यंक्य माल
 धयागु सुकाव बियादिल ।

भिक्षु अश्वघोषं उपदेश बिया थःथःगु दोष मखन
 कि त्वापु फन फन तःधना वइगु खेंयात बुद्धकालीन भिक्षु-
 पिन पुचले त्वापु जूगु घटना न्ह्यथना बिज्यात ।

उक्त चैत्यपूजाय भाग कार्पि सकल श्रद्धालुपिन्त
 श्री भक्त मानन्धरं थःगु छेंस जलपान याका पुण्य मुंका
 दिल ।

ध्यानकुटी बुद्ध पूजा व श्राहार पूजा

धर्मकीर्ति विहारया पिन पिन वना बुद्धपूजा याः
 वनेगु कार्यक्रम कथं १३ मंसीर २०३२ शनिबारखुनु भोतया
 (बनेपाया) ध्यानकुटीस अभूतपूर्व कथं बुद्धपूजा बाँलाक
 जुल । उक्त बुद्धपूजाय थें, यलं न्यासःति व बनेपायापि याना
 दोछिति मनूतसें भाग कागुलिं साप न्ह्याइपुक कार्यक्रम जूगु
 समाचार दु । उल्लिखिसित धर्मकीर्ति विहारया उपासक
 उपासिकापिनि पाखें लुधक जलपान संग्रह जुया च्वंबले
 आनन्दकुटी विहारे वैशाख पुत्तीखुनुया दृश्य लुमंगु खें चर्च
 जुल । भोलाखा बही ज्ञानमाला भजनं कार्यक्रम शुरु जुल ।

लयता भवे

२०३२ पौष ५ गते बनेपाया ध्यानकुटीस थें, श्वप
 व भोतया विशाल जन समूह मुना भव्यरूपं बुद्धपूजाया
 आयोजना जुल । बुद्धपूजा ज्वी न्ह्यो भिक्षु अश्वघोषं न्ववाना
 धया बिज्यात— थौ थन कीपि मुना च्वनागु लयता भवे
 न्यायकेत खः । थौं लयताय इगु कारण निथी-स्वधी दु ।
 स्वदं ह्यापा थन बनेपाय पुसा पिनागु बल्लं चुली जायावल ।
 फल सइथे सइथे च्वंच्वन । विशेष थ्व थायया विकाशया
 लागी दछुत्वाया उपप्रधान पञ्च श्री हर बाँदेजु व स्थानीय
 बाँदे खलःतेगु सहानुभूति दुगुलि थ्व फोहरगु थाय सका
 जुल । प्रधानपञ्च श्री रामकृष्ण खाछि भोथ्या शुरु निसें
 सहयोग व श्रमदान नं लोमंके फैमखु अले सेनेपि ध्यान-
 कुटीया उपासक उपासिकापि व भोलाखाया भूतपूर्व प्रधान
 पञ्च श्री हरिभक्त नकमिया सहयोग ला द हे दु धया
 बिज्यात ।

ध्यानकुटी देकेत कृष्णकुमारी व पूर्णमाया मानन्धर-
 पितं जग्गा दान ब्यू थें धर्मकीर्ति विहारया उपासक उपा-
 सिकापिनिगु आधिक सहयोग मडुगु जूसा थ्व ध्यानकुटी थौं
 थुलि उन्नति मजुल खें धयागु खें न्ह्यथना बिज्यात ।

वसपोलं बुद्धया परिचयं विद्या धया विज्यात, बुद्ध
छह थः गाले चवना दुःखसिया मेपिन्त उदार याना
विज्याइहा खः । आ कीसं ध्यानकुटी गाले चंहा भगवान
बुद्ध च्वे थकया थन पिने तथा बी दुसा ज्यू । उकिया लागि
छिकपिनिगु सहयोग मानि ।

बुद्धपूजां लिपा ध्यानकुटी देकेत जग्गा दान विद्या
दीपि कृष्णकुमारी व वेकया म्हाय पूर्णमाया मानन्धरपिसं
ध्यानकुटीया पूर्वपाखे च्वंगु स्वीकु हाक फिनिकु ब्या दुगु
जग्गा ध्यानकुटीया लागि अर्पण याना तःगु भों भिक्षु
अश्वघोषयात लःह्लाना बिल ।

अनं लिपा श्री केशवकाजी वैद्यं ध्यानकुटी बौद्ध अध्ययन
मंडलपाखें स्वागत याना धयादिल — बनेपाय् बुद्धधर्म प्रचार
शुरू जूगु स्वीदं मयात । तर थन ध्यानकुटी दसेलि रचना-
त्मक ढंगं व्यापक रूपं बुद्धधर्म प्रचार जुयाच्वंगु खं लयताय्
बह जू । बनेपाय् त्वात्वाले भिक्षु अश्वघोष व अनगारिका
धम्मवतीपाखें धर्मदेशना जूगुलि व चैत्यपूजाया कार्यक्रमं
याना यक्वं परस्पर सहयोग दयावोगु जक मखु गृह कलह
व वैमनष्यभाव ह्य जुयावोगु खं प्वंके दया लयता वो ।

वेकनं धया दिल — चैत्यपूजाया कार्यक्रमयात येँया
धर्मकीर्ति विहारया सहयोग व गुहालि मदुगु जूसा थुकथं
सकारात्मक प्रतिफल पिहाँ वइमखु खइ अले थुलि कःकः
धाइमखु खइ । धर्मकीर्ति विहारया सहयोग धयागु हे
धम्मवती गुरुमाँया सहयोग खः थें ताः । उकिं वसपोल
प्यला न्याला न्ह्यो तस्सकं म्हं मफत । प्यला न्याला तक
वसपोलपाखें बाखं न्यने मखना बनेपावासी दुःखी जुयाच्वन ।
आ वसपोलया स्वास्थ्य लाभ जुया म्हंफत धागु न्यना जिमि
साप लयता वो । उगु हे उपलक्ष कया थों थन की सकलें
मुना लयता भ्वे न्याय्का चवना । वसपोलया सत्य धर्म
प्रचार व कीगु मैत्री चित्तं धम्मवती गुरुमाँ सदा नं निरोगी

आनन्द भूमि

जुया च्वनेमा धका नं कामना याना दिल । थव लयता
भ्वेया लागो बनेपाया सकल उपासक उपासिकापिसं व
मेमेपिसं आर्थिक गुहालि विद्या दोगुलि सकसितं धन्यवाद व
कृतज्ञता प्रकट यानादिल ।

धम्मवती अनगारिकां न्वंवाना- गज्यागु पुसा पिला
अज्यागु फल पावेज्वी धका बुद्धं धयाविज्यागु खें न्ह्यथना
विज्यात । वसपोलं धयाविज्यात लयता भ्वे धयागु छम्ह
व्यक्तिया आरोग्यलाम जूगु बारसिकं ध्यानकुटीपाखें बुद्ध
धर्म प्रचार जूथें थनया जनतापाखें सहानुभूति व गुहाली बया
वोगु व विहार जग्गादातापाखें मेगुनं जग्गा ध्यानकुटी
विहारयालगी दानब्यूगु फनलयतःयदुगु खें खः । धात्थें लयता
भ्वेला सिनावनेबले ज्वनावनेदैगु पुष्य याना यंयगु ज्यथ
खः । कीपि सिनावंसा नं परन्तु तकं नां लयना च्वनीगु ज्यथ
याना थके माः । सीबले पाप व पुष्य छताजक ज्वना वनी ।
उकिं सकसिनं सीमानि धयागु मती तथा भिगु फल पावेज्वीगु
पुसा पिना थकेमाः । उकिं फुथें दुथें श्रद्धा तथा थनया विहार
निर्माणया लागि सहयोग विद्या दीसा ज्यू धयागु सुफाय
विद्या विज्यात । भोंदेया जनताया श्रद्धा व धर्म चेतना
व रचनात्मक सहयोगया लागि धन्यवाद विद्या विज्यात
थज्यागु ज्याय् सहयोग विद्यावं च्वनेगु आश्वासन विद्या
विज्यात ।

च्यासलं मयाक मनूतेत भोजन याका लयता भ्वेया
कार्यक्रम ववचाल । उखुनु प्यदोलं मयाक चन्दा प्राप्त जूगु
समाचार दु ।

बहनी बुद्धधर्म व शिक्षात्मक अले बौद्ध तीर्थ
यात्राया चलचित्र वयनेगु कार्यक्रम नं सम्पन्न जुल । चलचित्र
वयना दीपि श्री शान्त नारायण मानन्धर तथा रविन्द्रवीरशि
कंसाकार व श्री भक्तदास मानन्धर खः । सुथे मोलाख
बहीया ज्ञानमाला भजन जूगु दु ।

लय लक्ष्मिकं ध्यानकुटीपाखें जुयाचवंगु चैत्यपूजा आनन्दकुटी दायक सभाया आजीवन सदस्य
 कथं २८ मंसीर एकादशिबुनु बनेपा वकुटोलया बाहाले १०३१- सच्छि व स्वतका दां बिया न्याहं आनन्द
 सदाथें कःकः धायक चैत्यपूजा जूगु दु । स्थानीय शाक्य कुटी दायक सभाया आजीवन सदस्य ज्वी फु ।
 खलःपाखें जलपान व भोजन संग्रह जूगु दु ।

ठिमी विहारे बुद्धपूजा

स्थानीय ठिमी पाटि विहारे न्याइयुक स्वयम्भू
 ज्ञानमाला भजन व बुद्धपूजा सम्पन्न जूगु दु । सकल भिक्षु
 अनगारिकापि व थें, यल, खवप तथा भोतया उपासक
 उपासिकापिसं भाग काःगु समाचार दु ।

थेंया उपासकपिनि उपस्थितिस ठिमी पाटी
 विहार दायक सभा गठन जूगु समाचार दु ।

धयंचवे चैत्य स्थापना

२०३२ पौष १ गते कीर्तिपुर नगर मण्डप कीर्ति
 विहारया आयोजनाय दोछिति मन्तसें अप्पा, फि, लः व
 सिमेन्ट ज्वना वना उखुनु हे चैत्य दयका स्थापना यागु
 समाचार दु । उक्त चैत्य निर्माण पुण्य कार्यस भिक्षु प्रज्ञा-
 नन्द महास्थविर, भिक्षु प्रज्ञारश्मि व भिक्षु सुदर्शन नं
 उपस्थित जुया बिज्यागु समाचार दु ।

श्री पद्मलाल मानन्धर प्रमुख सकल श्रद्धालुपिनिगु
 सहयोगं थव १३ फूट तःजागु चैत्य निर्माण जूगु खः ।

चर्चा दु धयंचवे चैत्य निर्माणया ज्या साप बाँला
 जू । दयं छक अन पूजाया कार्यक्रम दुसा जामाचवे थें मेला
 लगे ज्वी । अले चैत्य पूजा यापि नं दै ।

मेगु चर्चा खः जापानीतेगु सहयोगं शान्ति स्तूप
 देका न मदेका छोगु पोखराया अनूद पहाडे नं, धयंचवे थेन्तुं
 चैत्य निर्माणया ज्या यासा नेपाया गौरव च्वनी, बाँलाइ ।
 आतकं व पहाडे चैत्य छाय् निर्माण मजगु धया थें
 चर्चा दु ।

७६. कुलधर्मरत्न-	महाबौद्ध
७७. त्रीरत्न तुलाधर-	चलाछें
७८. कृष्णलक्ष्मी (वाहुली)-	छत्रपाटी
७९. निमा ताम्राकार-	न्हैकंत्वा
८०. सानुमाया गुहमाँ-	प्यंगथां
८१. दिलशोभा-	न्हैकंत्वा
८२. सुन्दरीमाया तुलाधर-	प्यूखा
८३. अनगारिका सुजाता-	किन्दो
८४. आशारत्न उपासक-	बागबजार
८५. काँछिमाया-	बागबजार
८६. ज्योतिकाजी कंसाकार-	केल
८७. श्री लक्ष्मीशोभा कंसाकार-	"
८८. बोधिरत्न शाक्य-	"
८९. अष्टमाया कपलि-	कालीमाति
९०. रत्नमाया मानंधर-	"
९१. धर्मरत्न शाक्य-	भोत
९२. इन्द्रलाल बनेपाली-	हिटौडा
९३. कुमारी मानंधर-	देसा
९४. कृष्ण कुमारी वज्राचार्य-	डिल्ली बजार
९५. रत्नमाया तुलाधर-	"
९६. अनगारिका सुमना-	तुँछें
९७. शेरमान-	पकनाजो
९८. बेखारत्न ताम्राकार-	पीगंननी
९९. चन्द्र गुरुजु-	कोहित
१००. गंगादेवी तुलाधर-	असं
१०१. रत्नमाया मानंधर-	स्वाँछपू

१०२. कृष्णदेवी मानंधर—	स्वाँछपू
१०३. मथुरा ”	चस्वाँदो
१०४. मोतिलाल शिल्पकार—	ज्याउलाखेल
१०५. हेरा माली—	स्वाँछपू
१०६. लक्ष्मीशोभा तुलाधर—	भोटाहिति
१०७. नानीशोभा—	न्हायकंत्वा
१०८. पूर्णशोभा—	तुँछेडत
१०९. रत्नशोभा—	न्हायकंत्वा
११०. अनगारिका धर्मचारी—	किम्दोल
१११. अष्टमाया शाक्य	बमबहा
११२. माया गुरुमाँ—	मूबहां
११३. स्वर्गीय स्वामि मणिकमान	तुलाधरया पुण्यस्मृतिस
रत्नदेवी तुलाधर—	असं किसिधवाका
११४. चन्द्रलक्ष्मी शाक्य—	थंहिति
११५. शाक्यमुनि सिक्रिकार—	तेबहा
११६. सानुमाया स्थापित—	ढिमेत्वहं
११७. हेरामाया कंसाकार—	न्होखा

श्री ५ महाराजाधिराजया दीर्घायु व आरोग्य कामनाय महापरित्राण

श्री ५ महाराजाधिराज वीरेन्द्र वीर विक्रम शाह-
देवया ३१ दँ वयंगु जन्मोत्सवया उपलक्षे वसपोलयात
दीर्घायु व आरोग्य लाभया कामनाया लागि १४ पौष
२०३२ खुनु आनन्दकुटी विहारे भिक्षुसंघपिनि पाखें महा-
परित्राणया आयोजना सम्पन्न जुल । श्व महापरित्राणया
आयोजना आनन्दकुटी दायक सभाया पाखें जूगु खः ।

उक्त दिने बहनो ठोक आठ बजे श्री ५ महाराजा-
धिराज व श्री ५ बडामहारानीपिंगु तस्वीरे माल्यार्पण
याना ३१ पु मैनुबत्तो च्याका वसपोलपिन्त मङ्गल ज्वीमा
धयागु भित्तुनाया पुण्य कार्य शुभारम्भ जुल ।

आनन्द भूमि

अनं लिपा साधु ! साधु !! कार बिया भिक्षुपि व
महापरित्राण सफू जात्रा याना फोलकं चवना सुति सिजा
भव्यरूपं देका तगु मण्डपे छम्ह छम्ह दुहाँ बिज्यात । भिक्षु
प्रज्ञानन्द महास्थविर पाखें पञ्चशील प्रराम ज्वीमा
वसपोलं धया बिज्यात श्री ५ वीरेन्द्र वीर विक्रम शाहदेव
व श्री ५ बडामहारानीपिन्त सकसिनं मैत्रीपूर्वकं दीर्घायु व
आरोग्य लाभ ज्वीमा धका मंगल कामना याय्मा अले की
जुजु न्यायपूर्वकं राज्य याय्फेमा धका नं धया बिज्यात ।

अनं लिपा भिक्षु अमृतानन्द महास्थविरं मैत्री
चित्तया महत्वया बारे व्याख्या याना धया बिज्यात— श्व
महापरित्राण श्री ५ महाराजाधिराजया प्रति करुणा व
मैत्री प्रकट याय्य! निरति व मंगल कामना याय्या निरति
जुयाचव न । साधारण मनूतेगु मैत्रीचित्तसिकं ध्यान लाबना
याना अभ्यास याना चवंसेगु मैत्री चित्त शुद्ध व तःधं,
महत्वपूर्ण जू । महापरित्राणसिकं अपो तःधं धया थापा
मया ।

धर्मकथिकं मैत्रीया व्याख्या याय सःसां एत मयू ।
भावना व ध्यान बलाका अभ्यास याना यंकीमेस्यां जक
थ्वी । म्हुतुं जक मैत्री धका हाला जूपिसं थ्वीगु खँ मखु ।

वसपोलं धया बिज्यात चित्रकार व धर्मदेशक
समान जू । चित्रकारं चित्रद्वारा मेपिन्त मन याउंसे चवंके
फु । अथे हे धर्मकथिकं नं करपिनि मन याउंसे चवंका
बीफु ।

श्व महापरित्राण श्री ५ महाराजाधिराजया जन्म
उत्सवया लसताय जुयाचवंगु स्वर्गीय श्री ५ भिक्षुया जुजुया
पालंनिसें खः । उकिं की जुजुपिनि जन्मोत्सवया उपलक्षे
कीसं नं पुण्य याय खन ।

वसपोलं— सकसितं पालि भाय लक्ष्ययन याय्गु
सुक्राव बिया बिज्यात । श्व महापरित्राण धयागु पालि भाय

यागु छः । अर्थ थूसा रस दया वड । गाथा धयागु बौद्ध

भाय् छः श्लोक धयागु (अबौद्ध) संस्कृत भाय ।

श्रावस्ती बुद्ध चवना बिज्यागु थाय्यात सूत्रे जेतवन जक दु । अर्थकथाय् विहार शब्द दुध्यात बा खने दःवल ।

श्री ५ वीरेन्द्रया देनया बारे चर्चा याना न्हूगु शिक्षा योजनाया बारे न्ह्याथना-न्हूगु शिक्षा योजनां मेहनत याना व्वनीपि जक पास ज्वी, न्हापाथें खुया खुया पास ज्वी थाक्वी धका प्रशंसा याना बिज्यात ।

प्राथमिक पाठशालाय् निशुल्क शिक्षाया नियम देका बिज्यागु श्री ५ वीरेन्द्रया महान देन मध्ये छगू छः धया बिज्यात ।

महापरित्राणखुनु बहनि उपासक उपासिकापिन्त च्यापान व भोजन संग्रह अले कन्हैखुनु सुथे जलपान संग्रह नं जुल । अनं लिपा भिक्षुपिन्त दक्षिणा व परिष्कार दान जुल । भिक्षुपिन्त व अनगारिकापिन्त भोजन दान लिपा महापरित्राणया ज्या कोचाल ।

परीक्षा नियन्त्र

बौद्ध परियत्ति शिक्षा परीक्षा नियन्त्रकया रूपे भिक्षु बुद्धघोष महास्थविर नियुक्त जूगु समाचार दु ।

बौद्ध बुलेटिन

“बौद्ध अध्ययनशील पासापि” पाखें बौद्ध समाचार प्रधान बुलेटिन २०३२ पौषनिसें पिहाँ बोगु दु । उकी बुद्ध धर्म सम्बन्धी बुद्धिकासा व न्ह्यास लिप्त कासा नं दु ।

बौद्ध अध्ययनशील बुलेटिनया कार्यालय युवक बौद्ध पुस्तकालय श्रीघले छः । अध्ययनशील पासापि जन्म जूगु थाय् नं युवक बौद्ध पुस्तकालय हे छः । शुक्रबारपत्ति बहनि

धर्मसम्बन्धी छलफलया ज्या जू ।

पूर्वाराम विहार

१७ पौष धुलिखेल,

भिक्षु अश्वघोषया सभापतित्वे धौध्यया न्हूगु विहारे छगू कमिटि चवन । उक्त कमिटि विहार नामकरण याये माल धयागु खें जबले भिक्षु अश्वघोषं पूर्वाराम विहार नां तेगु बाँलाइ धागुलीं सर्वसम्मति अनुमोन याना पास यात ।

उक्त कमिटि विहार देकेत धका प्रदान याना तगु भों खें पूमवंगुलि पूर्वाराम विहारयात प्रदान यानागु जुल धका विधिपूर्वकं खें हंका भोंया ज्या नं पूर्वका सर्वसम्मति पास यात ।

उक्त कमिटिस उपस्थित जूपि :— का. वा. प्र. पञ्च चक्रकाजी श्रेष्ठ धुलिखेल, लक्ष्मीनारायण श्रेष्ठ, माहात्मलाल, बलराम श्रेष्ठ, भक्तलाल मानन्धर, हरि कृष्ण श्रेष्ठ, बाल कृष्ण श्रेष्ठ, केशवकाजी वैद्य बनेपा. प्रधानपञ्च राम कृष्ण बनेपा व पूर्णमाया उपासिका धौध्य ।

सुमंगल बौद्धसंघया पुनर्गठन

श्री बहादुर शाक्यया सभापतित्वे ललितपुर सुमंगल बौद्धसंघया पुनर्गठन जूगु समाचार दु । श्री रामरत्न शाक्य उपसभापति मनोनित जुल ।

हाकनं महापरित्राण

आ बैंगु माघ २५ गते श्री मोतिलाल शिल्पकारया छ्ये” ज्याउलाखेले वेकया जन्म दिथा उपलक्षे महापरित्राण ज्वोगु समाचार दु ।

नेपालीमा छैन भन्नु पर्दैन

पढ्नुहोस् !

बौद्ध साहित्यका अमूल्य रत्नहरू

बौद्ध विद्वान् आचार्य भिक्षु अमृतानन्दद्वारा त्रिपिटक प्राचीन पालि (भाषा) साहित्यबाट खोजपूर्ण संकलित तथा अनुदित सरल तथा सुगमतापूर्वक आफ्नै नेपाली भाषामा—

- १] बुद्धकालीन ब्राह्मण—यो ग्रन्थमा बुद्धको समयका क-कस्तो ब्राह्मण-पण्डितहरू बुद्धकहाँ गई छलफल गर्दा रहेछन् भन्ने र बुद्धले ब्राह्मण-पण्डितहरूसंग कुन तरिकाले छलफल गर्नु हुँदोरहेछ भन्ने कुराहरूका साथ त्यसताकाका ब्राह्मणहरूको मनोभावना कस्तो रहेछ भन्ने कुराहरू पनि पाइन्छन् । ४०० भन्दा बढी पृष्ठको रू ७१- मात्र ।
- २] बुद्धकालीन गृहस्थीहरू—यस ग्रन्थमा गृहस्थी भावसँग क-कस्ता ध्यानभावना तथा विशिष्ट गुण धर्महरू हासिल गर्न सक्दा रहेछन् भन्ने कुराहरूको ज्वलन्त उदाहरणहरू पाइन्छन् । साथै गार्हस्थ्य जीवनोपयोगी अनेक कुराहरू, गृहस्थीहरूले कसरी पैसा सुरक्षा गर्ने, कसरी खर्च गर्ने भन्ने अर्थनीति सस्बन्धी चरित्र कथाहरूले श्रृङ्गारिएको छ । ५०० भन्दा बढी पृष्ठको रू. ८१- मात्र ।
- ३] बुद्धकालीन राजपरिवार—यस ग्रन्थमा बुद्ध-समयका राजा-रजौटाहरूको चरित्र कथाहरूका साथै बुद्धकालको राजतन्त्र र लिच्छवीहरूका गणतन्त्रको रूप-रेखा भक्तिकएको छ । राजनीतिका साथ त्यसताकाका सामाजिक जीवनका चरित्र कथाहरू दर्शाइएका छन् । ६०० भन्दा बढी पृष्ठको रू. १०१- मात्र ।
- ४] बुद्धकालीन महिलाहरू—यस ग्रन्थमा बुद्ध समकालीन दश महिलाहरूका चरित्र चित्रण भएको छ । यी महिलाहरूका चरित्र कथाबाट गृहस्थी दाम्पत्य-जीवन कसरी सुखमय हुन सक्छन् भन्ने कुराको ज्वलन्त उदाहरणको अतिरिक्त यसबाट वर्तमान गार्हस्थ्य दाम्पत्य-जीवन सुखमय बनाउनको निमित्त पनि धेरै अति-बुद्धिहरू पाइन्छन् र महिलाहरूद्वारा समाजको कतिपय हित-सुख हुँदोरहेछ भन्ने इत्यादि कुराहरू प्रष्ट गरेको छ । ५०० पृष्ठ भन्दा बढी पृष्ठको रू. ८१- मात्र ।

५] बुद्धकालीन परिव्राजकहरू—यस ग्रन्थमा बुद्ध सभकालीन ६ दर्शनाचार्यहरूका जीवन चरित्र तथा दर्शन सम्बन्धी कुराहरूका अलावा अरु चार परिव्राजकहरूका कुराहरू पनि समावेश भएका छन् । उक्त दर्शनाचार्यहरूका दर्शनहरूमा— ईश्वर निर्मित, नास्तिक, स्वसिद्ध तथा पूर्वकृत आदि कुराहरू समावेश पाइन्छन् । विशेष गरी पालि त्रिपिटक साहित्यमा क-कस्ता दर्शनाचार्यहरू पाईदा रहेछन् भन्ने कुराहरू प्रस्तुत खोजपूर्ण संकलनले जिज्ञासुहरूका अभिलाषा पूर्ण गर्ने दिशातिर महत्वपूर्ण सघाउ पुऱ्याएको छ भन्नुमा अत्युरि हुनेछैन । ७२४ पृष्ठ भन्दा बढी रू. १६१-

६] बुद्धकालीन श्रावक—चरित—यस ग्रन्थमा त्रिपिटक पालि साहित्यमा खोज गरी बुद्धका प्रथम भिक्षु शिष्य कौडिप्य स्थविरका चरित सम्बन्धी परिचय सहित विशेष गरी सिद्धार्थ बोधिसत्वले बुद्धत्व प्राप्त गर्नु भइसकेपछि वहाँले सर्वप्रथम बोधिवृक्ष निर कसरी सात सप्ताह बिताउनु भयो भन्ने बारेमा मूल पालि तथा अर्थकथाहरूबाट खोज गरी क्रमबद्ध तरिकाले यहाँ उल्लेख गरिएको छ ।

३७८ भन्दा बढी पृष्ठ रू. ६१- मात्र ।

७] बुद्धकालीन श्राविका—चरित—प्रस्तुत ग्रन्थमा कपिलवस्तुका शृद्धोनन महाराजाकी अग्रमहिषी महाप्रजापति गौतमी सहित जम्मा तेह्र विभिन्न विशिष्ट स्थविरहरूका चरित्र चित्रण भएको पाइन्छ । यस संग्रहले बुद्धकालका सामाजिक, आर्थिक स्थितिको अलावा त्यसताकाका महिलाहरूका स्थितिलाई पनि बोध गराएको छ ।

६३० पृष्ठ रू. २२१-

यी पुस्तकहरू पाइने ठेगाना

आनन्दकुटी, स्वयम्भू

हेराकाजी, सुइका, ल. पु.

तीर्थनारायण मानंधर, कमलाछि

बसं बौद्ध तीर्थ यात्रा

स्वयम्भू ज्ञानमाला भजन खलःया आतोजनाय सिद्धार्थ बुद्ध जन्मभूमि लुम्बिनी, बुद्धत्व प्राप्त जगु थाय् बुद्धगया, धर्मचक्र प्रवर्तन जगु थाय् सारनाथ, महापरिनिर्वाण जुया बिज्यागु थाय् कुशीनगर आदि बौद्ध तीर्थ यात्राया लागि भिक्षु प्रज्ञारश्मिया नेतृत्वे बस निग १७ पौष २०३२ खुनु काठमाडौंलं प्रस्थान यागु समाचार दु ।

अथे हे भिक्षु बोधिसेनया नेतृत्वे प्यंगू बौद्ध तीर्थ स्थल व सांची, अजन्ता, एलीरा, दिल्ली बम्बई आदि नगरे थ्यक सिजनल बस टूर समितेज् चिकंमुगल, काठमाडौंपाले नं बस छग यात्रा यावनाछवंगु समाचार दु ।

आनन्द भूमि

व्यवस्थापक : भिक्षु महानाम, प्रकाशक : आनन्दकुटी विहार गुठी, स्वयम्भू, नेपाल ।

मुद्रक : शाक्य प्रेस, ओम्बहाल, काठमाडौं । फोन नं ९३६०४